



**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ**  
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ  
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ  
«ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ»

---

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ**  
ΤΗΣ

**ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΣ**  
ΑΜ. 54 ΈΤΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ 2005

ΜΕ ΤΙΤΛΟ

*Αμερικανοϊσραηλινές Σχέσεις: Διαμόρφωση Και Εξέλιξη Των Σχέσεων  
Των Δύο Χωρών Από Το 1947 Έως Σήμερα.*

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ

ΛΑΒΔΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΡΕΘΥΜΝΟ

ΙΟΥΝΙΟΣ 2007

**ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ**

1. ΛΑΒΔΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ..... \_\_\_\_\_

2. ΜΕΝΔΡΙΝΟΥ ΜΑΡΙΑ..... \_\_\_\_\_

3. ΧΡΥΣΟΧΟΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ..... \_\_\_\_\_

Ημερομηνία Αξιολόγησης:

**ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ**

<b>ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....</b>	<b>4</b>
<b>ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ .....</b>	<b>5</b>
<b>ΕΙΣΑΓΩΓΗ .....</b>	<b>8</b>
<b>ΜΕΡΟΣ Α.....</b>	<b>10</b>
1) ΤΟ ΙΣΡΑΗΛΙΝΟ ΛΟΜΠΙ ΣΤΙΣ ΗΠΑ: ΕΝΑΣ ΙΣΧΥΡΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΕΠΗΡΕΑΣΜΟΥ ΤΩΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΪΣΡΑΗΛΙΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ .....	10
1.1) ΤΟ ΙΣΡΑΗΛΙΝΟ ΛΟΜΠΙ.....	11
1.2) ΔΡΑΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΒΡΑΪΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ ΣΤΙΣ ΗΠΑ .....	13
1.3) ΑΙΡΑΣ: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ, ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ.....	22
1.4) Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΝΟΥ ΛΟΜΠΙ ΣΤΗΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΗΠΑ .....	25
2) Η ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΩΝ ΗΠΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΙΣΡΑΗΛ .....	30
2.1) ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ .....	31
2.2) ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ.....	33
3) ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΗΠΑ-ΙΣΡΑΗΛ .....	34
4) ΣΥΝΝΕΦΑ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΗΠΑ-ΙΣΡΑΗΛ: ΚΡΟΥΣΜΑΤΑ ΚΑΤΑΣΚΟΠΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΙΝΟΪΣΡΑΗΛΙΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ .....	40
<b>ΜΕΡΟΣ Β .....</b>	<b>44</b>
1) Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΗΠΑ-ΙΣΡΑΗΛ ΑΠΟ ΤΟ 1948 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ: Η ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΙΣΡΑΗΛ .....	45
1.1) 1947-1948: Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ- ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ HARRY S. TRUMAN (1945-1953).....	45
1.2) ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ DWIGHT D. EISENHOWER (1953-1961).....	48
1.3) ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ JOHN F. KENNEDY (1961-1963) .....	54
1.4) ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ LYNDON B. JOHNSON (1963-1969) .....	57
1.5) ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ RICHARD M. NIXON (1969-1974).....	62
1.6) ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ GERALD R. FORD (1974-1977).....	64
1.7) ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ JIMMY CARTER (1977-1981) .....	66
1.8) ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ RONALD REAGAN (1981-1989).....	67
1.9) ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ GEORGE H. W. BUSH (1989-1993).....	74
1.10) ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ WILLIAM J. CLINTON (1993-2001) .....	77

1.11) ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ GEORGE W. BUSH (2000+) .....	80
2) Ο «ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΩΝ 6 ΗΜΕΡΩΝ» (1967) ΚΑΙ Η ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΜΙΑΣ ΙΣΧΥΡΗΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ .....	84
2.1) Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΩΝ «6 ΗΜΕΡΩΝ» .....	85
2.1.1) Η ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΩΝ «6 ΗΜΕΡΩΝ» .....	86
2.1.2) ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ: ΣΥΜΒΟΛΗ ΟΗΕ ΚΑΙ ΗΠΑ .....	89
2.1.3) ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ .....	90
2.2) «ΠΟΛΕΜΟΣ ΦΘΟΡΑΣ» (War of Attrition) .....	92
3) Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ ΥΟΜ ΚΙΡΡΟΥ Η RAMADAN WAR (1973): ΟΙ ΗΠΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΣΤΟ ΙΣΡΑΗΛ ΕΝΑΝ ΠΟΛΥΤΙΜΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΕΤΑΙΡΟ ΣΤΗΝ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ .....	94
3.1) Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ ΥΟΜ ΚΙΡΡΟΥ .....	95
3.1.1) ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ .....	99
3.2) CAMP DAVID: Η ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΗΠΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ CARTER .....	102
4) ΕΙΣΒΟΛΗ ΣΤΟ ΛΙΒΑΝΟ (1982) .....	105
4.1) Η ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΕΠΙΘΕΣΗΣ .....	106
4.2) ΜΕΤΑ ΤΗ ΛΗΞΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ “PEACE FOR GALILEE” .....	109
<b>ΕΝ ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΙ: ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΩΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΪΣΡΑΗΛΙΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ.....</b>	<b>111</b>
<b>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ.....</b>	<b>114</b>

**ΠΕΡΙΛΗΨΗ**

Οι διεθνείς πολιτικές εξελίξεις συνδέονται, σχεδόν πάντα, άμεσα ή έμμεσα, με την πολιτική υπεροχή της μόνης, πλέον, υπερδύναμης, των ΗΠΑ. Για την κατανόηση τους και την ανάλυση των πιθανών εκβάσεων τους κρίνεται απαραίτητη η σε βάθος γνώση του τρόπου που αποφασίζει και δρα η τελευταία υπερδύναμη, και του τρόπου και των λόγων επιλογής των συμμάχων της, καθώς και των πιθανών αδυναμιών της που μπορεί να επηρεάσουν σημαντικά τη διεθνή πολιτική σκηνή. Δεδομένης της έκρυθμης κατάστασης στην Μέση Ανατολή, περιοχή με ιδιαίτερη γεωπολιτική σημασία από αρχαιοτάτων χρόνων έως και σήμερα, παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον η μελέτη των σχέσεων των ΗΠΑ με το κράτος που εμπλέκεται σε σημαντικό μέρος των αναταραχών στην περιοχή. Το κράτος αυτό είναι το Ισραήλ το οποίο από την ίδρυση του ακόμα είναι ιδιαίτερα ισχυρό σε οικονομικό και στρατιωτικό επίπεδο και, επίσης, έχει την υποστήριξη του πιο ισχυρού εθνικού λόμπι στις ΗΠΑ. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη και ανάλυση των σχέσεων των ΗΠΑ με το Ισραήλ, των παραγόντων που συμβάλλουν στη διαμόρφωση τους, της ιστορικής ανασκόπησης τους για τον εντοπισμό των βαθύτερων αιτιών και η αναζήτηση απαντήσεων ως προς το μέλλον της αμερικανοϊσραηλινής συμμαχίας αλλά και της ισορροπίας δυνάμεων στην Μέση Ανατολή.

## ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Νικολοπούλου Γεωργία του Κωνσταντίνου  
ΛΑΚΩΝΙΚΗΣ 93, Τ.Κ.24100, ΚΑΛΑΜΑΤΑ  
Τηλ επικοινωνίας: 2721083328, ΚΙΝ. 6946064926  
E-MAIL: [g\\_nikolopoulou@yahoo.gr](mailto:g_nikolopoulou@yahoo.gr)

### ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Φοιτήτρια στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Πολιτική Ανάλυση και Πολιτική Θεωρία» του τμήματος Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Κρήτης (επί πτυχίω).

### ΣΠΟΥΔΕΣ

**2000-2004:** Πτυχίο Σχολής Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Κρήτης (Βαθμός πτυχίου: 7,02).

**2000:** Απολυτήριου 2<sup>ου</sup> Γενικού Λυκείου Καλαμάτας (Βαθμός απολυτηρίου: 15,8).

### ΞΕΝΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ

**Αγγλικά:** Άριστη γνώση της Αγγλικής γλώσσας. Certificate of Proficiency in English, University of Cambridge, (1998, Certificate grade: C).

### ΓΝΩΣΕΙΣ Η/Υ

**2005:** European Computer Driving Licence (ECDL CORE)- (Βασικές Έννοιες Πληροφορικής, Windows XP, Microsoft Word XP, Microsoft Excel XP, Microsoft Powerpoint XP, Internet).

### ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ

**Μάρτιος- Απρίλιος 2003:** Πρακτική άσκηση διάρκειας 75 ωρών στο Κέντρο Πρόληψης κατά των Ναρκωτικών νομού Ρεθύμνης, στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής Ψυχολογίας.

### ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

**16-17 Μαρτίου 2007:** Πανελλήνιο Διεπιστημονικό Συμπόσιο «Θεωρία και Ποιοτικές Μέθοδοι Έρευνας: Προοπτικές και όρια», Πανεπιστήμιο Κρήτης, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης.

**19-22 Μαΐου 2005:** 1<sup>ο</sup> Πανελλήνιο Συνέδριο Πολιτικής Ψυχολογίας, Συνέδριο Πολιτικής Ψυχολογίας «Μύθοι, Ιστορία, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης: Ιστορικοί, πολιτικοί και ψυχικοί σχηματισμοί», Πανεπιστήμιο Κρήτης, Τμήμα Ψυχολογίας.

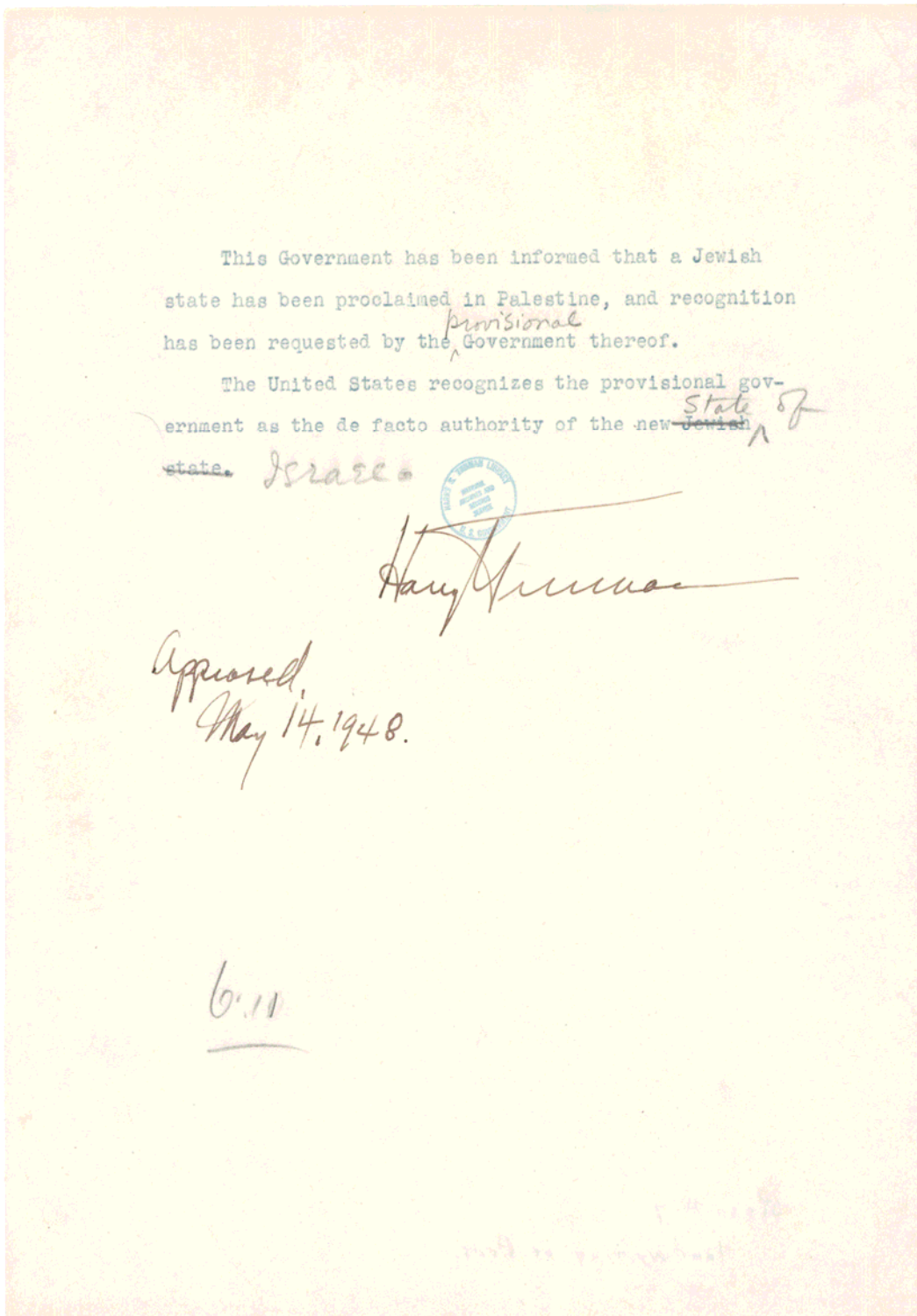
**20-22 Μαΐου 2004:** Επιστημονικό Συνέδριο «Τριάντα Χρόνια Δημοκρατία: Το Πολιτικό Σύστημα της Τρίτης Ελληνικής Δημοκρατίας», Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης & Κέντρο Πολιτικής Έρευνας και Τεκμηρίωσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης.

**28 & 29 Νοεμβρίου 2003:** Διεθνές Συνέδριο «Παγκοσμιοποίηση και Πολιτική Μεταβολή», Τμήματα Πολιτικής Επιστήμης και Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης.

**4-6 Μαΐου 2001:** Συμμετοχή στο Model United Nations (RMUN)- 2001,(1<sup>η</sup> Ελληνική διοργάνωση), Πανεπιστήμιο Κρήτης.

#### **ΑΣΧΟΛΙΕΣ ΚΑΙ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ**

Παρακολούθηση επικαιρότητας μέσω έντυπου και ηλεκτρονικού τύπου, λογοτεχνία, μουσική.



Εικόνα 1: Η de facto αναγνώριση του νεοσύστατου κράτους του Ισραήλ από την αμερικανική κυβέρνηση 11 λεπτά μετά τη δημιουργία του.

## ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το αντικείμενο έρευνας της ανά χείρας εργασίας είναι οι αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις, η διαμόρφωση τους σε ιστορικό επίπεδο και κατά τη διάρκεια πολιτικών και πολεμικών κρίσεων και οι παράγοντες που συνετέλεσαν σε αυτήν.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας επιχειρείται η μελέτη της μορφής που προσλαμβάνουν οι αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις καθώς και σε έναν σημαντικότερο παράγοντα διαμόρφωσης και ενδυνάμωσης τους, στο ισραηλινό λόμπι στις ΗΠΑ. Το ισραηλινό λόμπι είναι ένας κρίσιμος παράγοντας επηρεασμού της πολιτικής των ΗΠΑ, και ιδίως της εξωτερικής τους πολιτικής στην Μέση Ανατολή, και για αυτόν τον λόγο γίνεται εκτενής αναφορά (Κεφ. 1) στη δομή, την λειτουργία και την αποτελεσματικότητα του.

Αποτελέσματα της δράσης του λόμπι αλλά και των ειδικών συμφερόντων των ΗΠΑ στην Μέση Ανατολή και θεμελιώδη στοιχεία στις αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις είναι η εκτεταμένη βοήθεια, οικονομική, στρατιωτική και διπλωματική, που παρέχουν οι ΗΠΑ στο Ισραήλ και η συνεργασία των δύο χωρών σε πολλά επίπεδα (Κεφ. 2-3).

Όπως κάθε διεθνής σχέση έτσι και η σχέση των ΗΠΑ με το Ισραήλ αντιμετωπίζουν και ποικίλα προβλήματα τα οποία δεν θα μπορούσαν να παραληφθούν από την παρούσα εργασία (Κεφ. 4).

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας επιχειρείται μια ιστορική ανασκόπηση των σχέσεων των δύο χωρών ώστε να εντοπιστούν στην πράξη οι παράγοντες που την επηρεάζουν και διαμορφώνουν τις πολιτικές αποφάσεις των ΗΠΑ.

Αρχικά γίνεται ένας χρονολογικός διαχωρισμός των περιόδων διαμόρφωσης των αμερικανοϊσραηλινών σχέσεων με βάση τις εναλλαγές στην Προεδρία των ΗΠΑ. Ο διαχωρισμός αυτός δεν έχει στην ουσία χρονολογική και ιστορική βάση αλλά



προκύπτει από τη διαφορετική πολιτική στάση της εκάστοτε αμερικανικής κυβέρνησης και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες διαμορφώνεται (Κεφ. 1).

Εν συνεχεία, πραγματοποιείται μια ιστορική ανασκόπηση σημαντικών πολεμικών κρίσεων στην ιστορία του Ισραήλ οι οποίες κατέληξαν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις, όχι μόνο στην πολιτική κατάσταση στην Μέση Ανατολή, αλλά και στις αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις. Οι κρίσεις που επιλέχθηκαν με αυτό το κριτήριο είναι ο Πόλεμος των 6 Ημερών, το 1967 (Κεφ. 2), ο Πόλεμος του Yom Kippur, το 1973 (Κεφ. 3) και η εισβολή στον Λίβανο το 1982 (Κεφ. 4).

Τέλος, επιχειρείται η εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικών με την εξέλιξη, την σημασία, το παρόν και το μέλλον των αμερικανοϊσραηλινών σχέσεων αλλά και με το ισραηλινό λόμπι και την κατάσταση στην Μέση Ανατολή και τη θέση του Ισραήλ και των ΗΠΑ σε αυτήν.

Μέσα στα πλαίσια της παρούσας εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Κωνσταντίνο Λάβδα, Αναπληρωτή Καθηγητή Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, για την συνεργασία, την καθοδήγηση, την υποστήριξη και την πολύτιμη βοήθεια που μου προσέφερε καθ' όλη την διάρκεια διεξαγωγής της Μεταπτυχιακής Εργασίας Ειδίκευσης όπως επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω το Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων (ΙΑΑ) και το Ινστιτούτο Διεθνών Σπουδών (ΙΔΙΣ) για την άψογη συνεργασία τους καθώς και για την παροχή σημαντικού για τη διεκπεραίωση της παρούσας εργασίας υλικού.

**ΜΕΡΟΣ Α****1) ΤΟ ΙΣΡΑΗΛΙΝΟ ΛΟΜΠΙ ΣΤΙΣ ΗΠΑ: ΕΝΑΣ ΙΣΧΥΡΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ  
ΕΠΗΡΕΑΣΜΟΥ ΤΩΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΪΣΡΑΗΛΙΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ**

Σε μια έρευνα και επισκόπηση των διμερών σχέσεων των ΗΠΑ με μια οποιαδήποτε χώρα της Ανατολής ή της Δύσης, κρίνεται απαραίτητη η αναφορά και ανάπτυξη του ζητήματος της ύπαρξης, παρουσίας, δράσης, λειτουργίας και αποτελεσματικότητας ομάδων συμφερόντων που σχετίζονται με αυτήν. Οι ομάδες αυτές όταν λειτουργούν υπό μια ικανοποιητική οργάνωση και συνδυάζουν τις δυνάμεις και τις δράσεις τους προς τον επηρεασμό των ανώτατων βαθμίδων διοίκησης στο κράτος όπου δραστηριοποιούνται ώστε να επηρεάσουν προς την υλοποίηση των εκάστοτε στόχων τους, τότε μπορούμε να ισχυριστούμε πως έχουμε να αντιμετωπίσουμε ένα «λόμπι».

Στην περίπτωση των σχέσεων των ΗΠΑ με το Ισραήλ δε θα μπορούσαμε να παραλείψουμε να αναφερθούμε στο εβραϊκό ή ισραηλινό λόμπι για δύο πολύ σημαντικούς λόγους. Πρώτον, ιδιαίτερη σημασία έχει η δράση και η αποτελεσματικότητα ενός εθνικής φύσεως λόμπι που συνδέεται άμεσα με την Μέση Ανατολή. Οι ΗΠΑ είναι η δύναμη που έχει κυρίαρχο ρόλο και βαρύνοντα λόγο στις εξελίξεις στην Μέση Ανατολή και είναι εύλογη η ανάγκη αναζήτησης των πιθανών αιτίων για την συγκεκριμένη πολιτική σε πολλούς παράγοντες επηρεασμού ένας από τους οποίους είναι και τα εθνικά λόμπι που δρουν σε αυτές και έχουν πρόσβαση στην εκτελεστική και νομοθετική τους εξουσία. Επιπροσθέτως, το ισραηλινό λόμπι είναι, ίσως, ένα από τα ισχυρότερα που δρουν στις ΗΠΑ, και πιθανώς από τα ισχυρότερα στον κόσμο. Έχει ιδιαίτερα προσεγμένη και ταυτόχρονα απλοϊκή οργάνωση,

σημαντική δυνατότητα πρόσβασης στις κρατικές δομές διοίκησης και το έργο του διακρίνεται από μεγάλα ποσοστά αποτελεσματικότητας.

### 1.1) ΤΟ ΙΣΡΑΗΛΙΝΟ ΛΟΜΠΙ

Οι βάσεις του ισραηλινού λόμπι στις ΗΠΑ τέθηκαν από την αμερικανοεβραϊκή κοινότητα, η οποία οφείλει την ύπαρξη της, κατά κύριο λόγο, στην εβραϊκή μετανάστευση από την Ανατολική Ευρώπη και τη Ρωσία από το 1880, η οποία κλιμακώθηκε και έφτασε στο απόγειο της την περίοδο 1933-1950 με την εμφάνιση των ναζί και, τέλος, με το ολοκαύτωμα<sup>1</sup>. Η ιστορία των διώξεων που ακολουθούσε τους Εβραίους προκάλεσε την ανάγκη για αναζήτηση ενός πιο φιλικού και βιώσιμου περιβάλλοντος το οποίο και επιδίωξαν να αποκτήσουν στις δημοκρατικές ΗΠΑ μέσα από την ενεργή συμμετοχή στα κοινά και την πολιτική. Οι μετανάστες αυτοί κατάφεραν να ενσωματωθούν στην αμερικανική κοινωνία και να ενταχθούν στο αμερικανικό σύστημα εκμεταλλευόμενοι τη δημοκρατική διαδικασία και δράττοντας των ευκαιριών που τους παρείχε το καπιταλιστικό σύστημα της αγοράς.

Στα χρόνια που ακολούθησαν έως σήμερα οι Εβραίοι που εγκαταστάθηκαν στις ΗΠΑ διακρίθηκαν στην πολιτική σκηνή, στον επιχειρηματικό και οικονομικό τομέα και τις επενδύσεις, στον ακαδημαϊκό χώρο και στα ΜΜΕ και το χώρο της ψυχαγωγίας.

Η ιδιαίτερη δύναμη και αποτελεσματικότητα του ισραηλινού λόμπι οφείλεται, ως επί το πλείστον, στην ιστορία, στο κοινωνικοοικονομικό status, στην

---

<sup>1</sup> R. Hair Dekmejian & Angelos Themelis, Ethnic Lobbies in US Foreign Policy, Institute of International Relations, σελ. 10

ηγεσία και στην εμπνευσμένη επιδίωξη σαφώς προσδιορισμένων στόχων αυτής ακριβώς της αμερικανοεβραϊκής κοινότητας.

Στην συνοχή και στο υψηλό επίπεδο πολιτικής συνειδητοποίησης που χαρακτηρίζουν την αμερικανοεβραϊκή κοινότητα έχουν συντελέσει δύο πολύ σημαντικοί παράγοντες. Εν πρώτοις, το Ολοκαύτωμα και η ανάμνηση του καθώς και η επιθυμία να αντισταθούν στον αντισημιτισμό και τις διώξεις ήταν ένας ισχυρός ψυχολογικός, παράγοντας συσπείρωσης. Η επιθυμία για τη δημιουργία και τη διατήρηση του κράτους του Ισραήλ στην γη των προγόνων τους, είναι ένας δεύτερος και εξίσου σημαντικός παράγοντας συσπείρωσης και ο στόχος που ώθησε τους Εβραίους των ΗΠΑ να ενώσουν τις δυνάμεις τους για την υλοποίηση του.

Η μεγάλη απήχηση των ζητημάτων αυτών στην αμερικανοεβραϊκή κοινότητα σε συνδυασμό με την εξέχουσα θέση που κατάφερε να κατακτήσει στην αμερικανική κοινωνία μετατράπηκαν σε πολιτική δύναμη, κυρίως, μέσα από τα εξής 4 συμπεριφορικά μοντέλα: την εκτεταμένη συμμετοχή στην εκλογική διαδικασία, τις μεγάλες οικονομικές συνεισφορές σε πολιτικά κόμματα και υποψηφίους, την συμμετοχή στα υψηλότερα επίπεδα της κυβέρνησης είτε ως αιρετοί είτε ως διορισμένοι δημόσιοι υπάλληλοι και, τέλος, την συστηματική διαδικασία εκπροσώπησης συμφερόντων (lobbying).

Σήμερα το ισραηλινό λόμπι είναι ένα από τα πιο αποτελεσματικά, δρα στα πλαίσια των μακροπρόθεσμων σχέσεων συνεργασίας των ΗΠΑ με το Ισραήλ και απαρτίζεται από τη συνδυασμένη προσπάθεια πάνω από 12 οργανισμών που έχουν ως έδρα της δράσης τους την Washington. Κάποιες από αυτές είναι η AIPAC (American Israel Public Affairs Committee), για την οποία θα γίνει εκτενέστερη αναφορά σε επόμενο κεφάλαιο, η American Jewish Committee, το American Jewish Congress, η B'nai B'rith International, η Hadassah, το National Council of Jewish Women και η

Zionist Organization of America. Δραστηριοποιούνται, επίσης, πλήθος φιλοϊσραηλινών ερευνητικών ινστιτούτων, όπως τα Washington Institute for Near East Policy και Jewish Institute for National Security Affairs, και οργανώσεις όπως οι Peace Now και Project NISHMA. Υπάρχει, ακόμα, το Conference of the Presidents of Major Jewish Organizations (ιδρύθηκε το 1955), το οποίο συντονίζει τις δράσεις 52 εβραϊκών ομάδων συμφερόντων<sup>2</sup>. Όλοι οι ανωτέρω φορείς ενώνονται υπό τον ξεκάθαρο κοινό στόχο της προώθησης των αμερικανοϊσραηλινών σχέσεων και των συμφερόντων του κράτους του Ισραήλ.

Σήμερα, οι φιλοϊσραηλινές οργανώσεις που απαρτίζουν το ισραηλινό λόμπι έχουν φτάσει σε εντυπωσιακά ποσοστά επιτυχίας σε τέσσερις διακριτούς τομείς, στην εξωτερική βοήθεια των ΗΠΑ προς το Ισραήλ, στην αμερικανική εξωτερική πολιτική, στην στρατηγική συνεργασία των δύο χωρών και στην περιφερειακή ασφάλεια.

## **1.2) ΔΡΑΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΒΡΑΪΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ ΣΤΙΣ ΗΠΑ**

Η συνοχή και η πολιτική συνειδητοποίηση της αμερικανοεβραϊκής κοινότητας σε συνδυασμό με την προσεκτική και προγραμματισμένη λειτουργία καθώς και τη δομή του ισραηλινού λόμπι επέφεραν τα υψηλά ποσοστά αποτελεσματικότητας που παρουσιάζει. Σύμφωνα με τους Mearsheimer και Walt δύο είναι οι στρατηγικές επιτυχίας του ισραηλινού λόμπι στις ΗΠΑ. «Πρώτον ασκεί σημαντική επιρροή στην Washington, πιέζοντας το Κογκρέσο και την εκτελεστική εξουσία» και δεύτερον, «προσπαθεί να εξασφαλίσει το ότι σε κάθε δημόσιο λόγο ή διάλογο θα παρουσιάζεται θετική η εικόνα του Ισραήλ».

<sup>2</sup> βλ., R. Hair Dekmejian & Angelos Themelis, σελ. 12

Πιο συγκεκριμένα, οι Dekmejian και Themelis<sup>3</sup> υποστηρίζουν πως η αποτελεσματικότητα του ισραηλινού λόμπι οφείλεται στην «επιδέξια χρησιμοποίηση των πόρων και των ικανοτήτων της Εβραϊκής κοινότητας στην επιδίωξη πολιτικών στόχων με ευρεία υποστήριξη» και διακρίνουν ορισμένους ιδιαίτερης σημασίας ενδογενείς παράγοντες (input factors) και παράγοντες διαδικασίας (process factors), που συμβάλουν σε αυτήν.

Οι ενδογενείς παράγοντες αφορούν στην εσωτερική δομή και λειτουργία του ισραηλινού λόμπι και στις δυνατότητες που πηγάζουν από τη δύναμη, τη συνοχή και την οργάνωση της αμερικανοεβραϊκής κοινότητας και στον τρόπο που τα στοιχεία αυτά συμβάλουν στην επιδίωξη και υλοποίηση των στόχων.

Αρχικά, σημαντικός παράγοντας είναι η επίτευξη από πλευράς της αμερικανοεβραϊκής κοινότητας της μέγιστης δυνατής συναίνεσης ως προς τους στόχους που θέτει. Έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η αναφορά στην συναίνεση αυτή η οποία επιτυγχάνεται παρά τον πλουραλισμό ο οποίος διακρίνει την κοινότητα. Στα πλαίσια της κοινότητας συνυπάρχουν πληθυσμοί με διαφορετικό πολιτισμικό (Sephard Iranians, Ashkenazi Russians), και θρησκευτικό (Hassidic sects) υπόβαθρο και διαφορετικές απόψεις επί ζητημάτων εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής. Το γεγονός πως η συναίνεση αυτή κατάφερε να υπερκεράσει τον υπάρχοντα πλουραλισμό και τις ποικίλες διαφορές αποδεικνύει την ισχύ και τη μεγάλη δύναμη της που αποτελούν θεμελιώδεις λίθους μιας στοχευμένης πολιτικής δράσης.

Η συνεχώς εξελισσόμενη διαδικασία πολιτικού σχεδιασμού και η ύπαρξη συντονισμού ανάμεσα στη θέσπιση της εξωτερικής πολιτικής του Ισραήλ και την αμερικανοεβραϊκή κοινότητα και τις εβραϊκές οργανώσεις συμφερόντων είναι ένας ακόμα κρίσιμος παράγοντας που συντελεί στην αποτελεσματικότητα του λόμπι. Η

---

<sup>3</sup> βλ., R. Hair Dekmejian & Angelos Themelis, σελ. 15

σχέση που δημιουργήθηκε ανάμεσα στις προσδοκίες της αμερικανοεβραϊκής κοινότητας και στις πολιτικές του Ισραήλ είναι αποτέλεσμα μιας προσεκτικής διαδικασίας η οποία είχε κάποιες διακυμάνσεις, όπως, επί παραδείγματι, οι διαφωνίες Ισραήλ και ισραηλινού λόμπι κατά τη διαδικασία στο Όσλο. Ωστόσο, η σχέση εβραϊκής κοινότητας- Διασποράς κατάφερε τις τελευταίες δεκαετίες να ενδυναμωθεί και να περιορίσει αισθητά τις διαφορές που την έθεταν σε κίνδυνο, με κίνητρο την αποκόμιση ωφελειών από την αμφίδρομη συνεργασία.

Επιπροσθέτως, η οικονομική δύναμη και ευημερία καθώς και τα αυξημένα επίπεδα πολιτικής συμμετοχής και δράσης και η συνοχή της αμερικανοεβραϊκής κοινότητας, όπως έχει αναφερθεί ανωτέρω, της επιτρέπουν την πλήρη υποστήριξη και χρηματοδότηση των εβραϊκών ομάδων συμφερόντων του λόμπι και συμβάλουν στην αποτελεσματικότητα του.

Οι παράγοντες διαδικασίας είναι, ως επί το πλείστον, τα στοιχεία αυτά που είτε αποτελούν τρόπους δράσης είτε αποτελέσματα των δράσεων του ισραηλινού λόμπι και έχουν μεγάλα ποσοστά επιτυχίας που προσθέτουν στην αποτελεσματικότητα του και στην υλοποίηση των στόχων του.

Ένας από αυτούς είναι η επιτυχία του ισραηλινού λόμπι να ενσωματώσει τους φιλοϊσραηλινούς του στόχους στην πολιτική agenda της αμερικανικής κυβέρνησης. Το λόμπι μέσα από τις συγκροτημένες δράσεις του κατόρθωσε η πολιτική του agenda να θεωρείται αναπόσπαστο συστατικό των εθνικών συμφερόντων των ΗΠΑ. Η επιτυχία αυτή του λόμπι φέρει σημαντικό μερίδιο ευθύνης, μαζί με την αμερικανική επιθυμία και προσπάθεια ελέγχου της αγοράς πετρελαίου, στην αυξημένη προσοχή και στο μεγάλο ενδιαφέρον που δείχνουν οι ΗΠΑ στην περιοχή της Μέσης Ανατολής.

Η μεγάλη οικονομική επιφάνεια της αμερικανοεβραϊκής κοινότητας, συμβάλει και με έναν ακόμα τρόπο στην αποτελεσματικότητα του λόμπι καθώς του

παρέχει τη δυνατότητα ανάπτυξης και ενίσχυσης της λειτουργίας οργανωτικών μέσων. Τα μέσα αυτά καλούνται να μετατρέψουν τα εφόδια που τους παρέχονται από την εβραϊκή κοινότητα σε μακροπρόθεσμη, πολιτική και μη, δύναμη.

Ακόμα, το λόμπι έχει την ικανότητα να επεμβαίνει εγκαίρως και να επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τη διαμόρφωση των πολιτικών των ΗΠΑ καθώς και να ανταποκρίνεται ταχύτατα και με μεγάλη αποτελεσματικότητα σε νέα ζητήματα που μπορεί να προκύψουν και σε πιθανές κρίσεις που πιθανώς να επηρεάζουν τα συμφέροντα του<sup>4</sup>.

Ένα πολύ σημαντικό εφόδιο του ισραηλινού λόμπι είναι, επίσης, ο μεγάλος αριθμός επαρκώς ενημερωμένων και αναλόγως καταρτισμένων μελών και υποστηρικτών οι οποίοι αποτελούν το παρόν και το μέλλον του. Η διαδικασία στρατολόγησης και εκπαίδευσης των μελών και μελλοντικών ηγετών του ισραηλινού λόμπι είναι απαραίτητη για την επιδίωξη της υλοποίησης μιας πολύ απαιτητικής και φιλόδοξης agenda. Είναι πολύ προσεκτικά σχεδιασμένη και διεκπεραιωμένη κυρίως από τις μεγάλες εβραϊκές οργανώσεις συμφερόντων (π.χ. AIPAC) που διαθέτουν τα απαραίτητα προσωπικό, δύναμη και οικονομικούς πόρους για να υποστηρίξουν την εφαρμογή προγραμμάτων που θα πραγματοποιήσουν την προετοιμασία της επόμενης γενιάς. Σκοπός της όλης προσπάθειας είναι η προετοιμασία της επόμενης γενιάς που θα αναλάβει ηγετικές θέσεις στο ισραηλινό λόμπι αλλά και σε υπηρεσίες της αμερικανικής κυβέρνησης.

Επί παραδείγματι, η AIPAC έχει πάνω από 18 χιλιάδες εγγεγραμμένους φοιτητές από 425 πανεπιστήμια σε όλες τις πολιτείες των ΗΠΑ και συνεργάζεται με πολλούς συνδέσμους με σκοπό να ωθήσει τους φοιτητές να ασχοληθούν ενεργά με την πολιτική διαδικασία και να τους ενημερώσει και εκπαιδεύσει πάνω σε ζητήματα

---

<sup>4</sup> βλ., R. Hair Dekmejian & Angelos Themelis, σελ. 50



που αφορούν τις αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις. Η προσπάθεια αυτή της AIPAC προσλαμβάνει πολλές μορφές όπως η παροχή υποτροφιών, οι εκστρατείες εγγραφής ψηφοφόρων, οι εκστρατείες στρατολόγησης νέων και ενημέρωσης υπαρχόντων μελών, η λειτουργία εκπαιδευτικών εργαστηρίων και η πραγματοποίηση πολιτικών διασκέψεων. Η εν λόγω δράση της AIPAC, και πολλών άλλων ανάλογης φύσης εβραϊκών οργανώσεων, στοχεύει στη δημιουργία ισχυρών και στέρεων βάσεων για την ανάπτυξη και εξέλιξη του ισραηλινού λόμπι και για τη διατήρηση και αύξηση των υψηλών ποσοστών αποτελεσματικότητας του.

Στην αποτελεσματικότητα του λόμπι συμβάλει και η προσπάθεια στρατολόγησης, όχι μόνο νέων μελών και μελλοντικών ηγετών αλλά και, μεγάλου αριθμού έμπειρων και επαγγελματιών μεσαζόντων καθώς και η ύπαρξη μιας στέρεης πνευματικής βάσης που θα παρέχει τους απαραίτητους για την πραγματοποίηση ερευνών, πολιτικού σχεδιασμού και διάδοσης πληροφοριών μηχανισμούς. Οι δύο αυτοί παράγοντες είναι αλληλένδετοι εφόσον το έμπειρο προσωπικό διαμεσολάβησης των συμφερόντων του λόμπι μπορεί να προέρχεται από ή να συνεργάζεται με φιλοϊσραηλινές «δεξαμενές σκέψης» (think tanks), οι οποίες αποτελούν κυρίαρχο στοιχείο της πνευματικής βάσης του.

Η πολιτική agenda του ισραηλινού λόμπι υποστηρίζεται από πολιτικές διατριβές, εκθέσεις απόψεων και πληροφορίες που δημοσιεύονται και διαδίδονται από τις εξειδικευμένες «δεξαμενές σκέψης» που πρόσκεινται στο λόμπι. Οι σημαντικότερες από αυτές είναι το Washington Institute for Near East Policy και το Jewish Institute for National Security Affairs. Η επιρροή του λόμπι, ωστόσο, εκτείνεται πολύ πιο πέρα από τις γνωστές φιλοϊσραηλινές «δεξαμενές σκέψης». Τα τελευταία 25 χρόνια φιλοϊσραηλινές δυνάμεις έχουν αποκτήσει ισχυρή παρουσία σε «δεξαμενές σκέψης» όπως το Αμερικανικό Ινστιτούτο Επιχειρήσεων, το Ίδρυμα

Brookings, το Κέντρο για την Πολιτική Ασφαλείας, το Ινστιτούτο Έρευνας για την Εξωτερική Πολιτική, το Ίδρυμα Πολιτιστικής Κληρονομιάς, το Ινστιτούτο Hudson και το Ινστιτούτο Ανάλυσης της Εξωτερικής Πολιτικής. Οι ειδικοί που εργάζονται για τις «δεξαμενές σκέψης» είναι, εκτός των άλλων, μια έτοιμη πηγή ανάλυσης και σχολιασμού μέσω<sup>5</sup> αλλά και υποψήφιοι για την πλήρωση θέσεων στο προσωπικό πολιτικού σχεδιασμού πολλών υπηρεσιών της αμερικανικής κυβέρνησης.

Ο σημαντικότερος, ίσως, παράγοντας που συμβάλει και σηματοδοτεί την αποτελεσματικότητα του ισραηλινού λόμπι είναι η ικανότητα του να επηρεάζει τις πολιτικές εξελίξεις και την πολιτική διαδικασία στις ΗΠΑ. Αποτελεί υψηλό στόχο του λόμπι η επίτευξη πρόσβασης στην διαδικασία εκπόνησης πολιτικών αλλά και ο επηρεασμός των φορέων που ευθύνονται για αυτήν.

Η τακτική που ακολουθεί προς αυτόν τον στόχο περιλαμβάνει, αρχικά, τη συγκέντρωση του συνόλου των πόρων και των ικανοτήτων των οργανώσεων που το απαρτίζουν και της αμερικανοεβραϊκής κοινότητας, και, εν συνεχεία, τη χρησιμοποίηση του κατά την κρίσιμη στιγμή της λήψης αποφάσεων της εκτελεστικής εξουσίας και της νομοθετικής διαδικασίας. Τα μέσα που επιστρατεύει είναι, ως επί το πλείστον, οικονομικές συνεισφορές σε προεκλογικές εκστρατείες και η ομαδική ψήφος (bloc voting).

Η συγκέντρωση των Εβραίων ψηφοφόρων σε πυκνοκατοικημένες πολιτείες με μεγάλη εκλογική βαρύτητα, όπως η Νέα Υόρκη, η Καλιφόρνια, το Νιου Τζέρσυ, η Φλόριντα, το Ιλλινόις, η Μασαχουσέτη και η Πενσυλβάνια, μπορεί να αποβεί αποφασιστικής σημασίας για το εκλογικό αποτέλεσμα στις προεδρικές εκλογές και στις εκλογές για το Κογκρέσο. Η ομαδική ψήφος, κατά την οποία μεγάλο ποσοστό των Εβραίων ψηφοφόρων στηρίζει συγκεκριμένο υποψήφιο, μπορεί να κρίνει το

---

<sup>5</sup> βλ., R. Hair Dekmejian & Angelos Themelis, σελ. 16

αποτέλεσμα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εκλογή του Bill Clinton στις προεδρικές εκλογές του 1992, ο οποίος έλαβε ποσοστό της εβραϊκής ψήφου μεγαλύτερο του 80%, αλλά και η επανεκλογή του το 1996<sup>6</sup>.

Το δεύτερο, και ανάλογης σημασίας με την ομαδική ψήφο, μέσο που έχει στη διάθεση του το ισραηλινό λόμπι για να επιτύχει το επηρεασμό της αμερικανικής πολιτικής σκηνής, είναι οι μεγάλες οικονομικές συνεισφορές σε προεκλογικές εκστρατείες υποψηφίων για τη Βουλή των Αντιπροσώπων, τη Γερουσία και την Προεδρία. Χαρακτηριστικά, οι συνεισφορές Εβραίων ιδιωτών έχουν φτάσει και τα 100 εκατομμύρια (\$) σε μια προεκλογική περίοδο (1996). Χαρακτηριστικό παράδειγμα της αποτελεσματικότητας αυτής της τακτικής είναι η ψήφιση από το Κογκρέσο του «Νόμου περί Επίγνωσης του Παγκόσμιου Αντισημιτισμού» (Global Anti-Semitism Awareness Act), κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας του 2004, ο οποίος στοχεύει στη δημιουργία εντός του Υπουργείου Εξωτερικών μιας υπηρεσίας Ελέγχου και Καταπολέμησης του Αντισημιτισμού και στο να συμπεριλαμβάνονται στις ετήσιες αναφορές του Υπουργείου, πληροφορίες που αφορούν σε πράξεις αντισημιτισμού σε όλο τον κόσμο<sup>7</sup>.

Το ισραηλινό λόμπι δεν παρέχει οικονομική ενίσχυση και ψήφους μόνο σε φιλικά προσκείμενους προς αυτό υποψηφίους αλλά και σε υποψηφίους που έχουν εκφράσει υποστήριξη στην πολιτική του agenda. Επίσης, με τον ίδιο τρόπο μπορεί να συμβάλει στην ήττα ενός υποψηφίου, παράδειγμα η ήττα του Γερουσιαστή του Illinois, Charles Percy, το 1984.

Επίσης, το λόμπι έχει ιδιαίτερα μεγάλη επιρροή στο Κογκρέσο όπου, ενώ πολύ δύσκολα επιτυγχάνεται ομοφωνία, όταν συζητούνται θέματα που αφορούν στο

---

<sup>6</sup> Το ποσοστό της εβραϊκής ψήφου που έλαβε ο Bill Clinton το 1996 υπολογίζεται πως ήταν ακόμα μεγαλύτερο από αυτό του 1992.

<sup>7</sup> [www.state.gov](http://www.state.gov), Library of Congress, Global Anti-Semitism Awareness Act of 2004 (Introduced in House)

Ισραήλ ξαφνικά οι διχογνωμίες παύουν. Σημαντικό ρόλο στον επηρεασμό του Κογκρέσο παίζουν σημαίνοντα μέλη του που τυγχάνει να είναι Χριστιανοί Σιωνιστές, αρκετοί Εβραίοι Γερουσιαστές και μέλη του Κογκρέσο, οι οποίοι εργάζονται για τα συμφέροντα του Ισραήλ και το φιλοϊσραηλινό διοικητικό προσωπικό του.

Δεδομένης της δύναμης της κοινής γνώμης, ιδίως στην σύγχρονη εποχή, θα πρέπει να γίνει αναφορά και στην ιδιαίτερης έκτασης εκστρατεία που πραγματοποιεί το ισραηλινό λόμπι με σκοπό την ενημέρωση της κοινής γνώμης για τις θέσεις και τους στόχους του και τον επηρεασμό της αλλά και την εξουδετέρωση οποιασδήποτε αντίθετης προς αυτό άποψης. Η δύναμη που έχει το λόμπι πάνω στα ΜΜΕ είναι εμφανής αφού είναι δύσκολο να βρούμε στον τύπο, σε δημόσιες συζητήσεις μεταξύ ειδημόνων στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο να εκφράζονται απόψεις που δεν συνάδουν με τα ισραηλινά συμφέροντα.

Τέλος, ένα από τα μεγάλα όπλα του ισραηλινού λόμπι στην διαμεσολάβηση των ισραηλινών συμφερόντων είναι η κατηγορία του αντισημιτισμού, η οποία χρησιμοποιείται κατά οποιουδήποτε επικρίνει τις πράξεις του Ισραήλ ή υποστηρίζει πως οι φιλοϊσραηλινές ομάδες ασκούν υπερβολικά μεγάλη επιρροή στην πολιτική των ΗΠΑ για την Μέση Ανατολή<sup>8</sup>. Οι υποστηρικτές του Ισραήλ ισχυρίζονται πως υπάρχει ένας «νέος αντισημιτισμός τον οποίο εξισώνουν με την κριτική κατά του Ισραήλ. Η τακτική αυτή είναι άκρως αποτελεσματική καθώς κανείς στις ΗΠΑ δε θέλει να κατηγορηθεί για αντισημιτισμό.

Η αποτελεσματικότητα της διαμεσολάβησης των συμφερόντων από το ισραηλινό λόμπι αποδεικνύεται από τις εξελίξεις σε τέσσερις διακριτούς τομείς. Ένας από αυτούς είναι η οικονομική βοήθεια των ΗΠΑ προς το Ισραήλ η οποία ξεπερνά τα 3 δις (\$) ετησίως. Από τον προϋπολογισμό των ΗΠΑ για εξωτερική οικονομική

<sup>8</sup> John Mearsheimer & Stephen Walt, Το Ισραηλινό Λόμπι και η Πολιτική των ΗΠΑ, σελ. 49

βοήθεια το Ισραήλ λαμβάνει το μεγαλύτερο ποσοστό. Ως προς την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ θα πρέπει να αναφέρουμε πως όλοι σχεδόν οι Πρόεδροι και τα Κογκρέσο έχουν δείξει την υποστήριξη τους προς το Ισραήλ με ειρηνευτικές πρωτοβουλίες, στήριξη και επηρεασμό Ψηφισμάτων του ΟΗΕ, κρίσιμες παρεμβάσεις σε καιρό πολέμου, και πολλούς άλλους τρόπους.

Όσον αφορά στη στρατηγική συνεργασία των ΗΠΑ με το Ισραήλ αυτή έχει θεσμοποιηθεί και ενισχυθεί με την χρηματοδότηση κοινών προγραμμάτων ανάπτυξης προηγμένων οπλικών συστημάτων και κοινές αντιτρομοκρατικές πρωτοβουλίες. Τέλος, στον τομέα της περιφερειακής ασφάλειας, η ανάσχεση πιθανών απειλών για τα ισραηλινά και αμερικανικά συμφέροντα επιδιώκεται με τον αγώνα ενάντια στην τρομοκρατία<sup>9</sup> και την προσπάθεια αποτροπής δημιουργίας πυρηνικών οπλοστασίων στην Μέση Ανατολή.

---

<sup>9</sup> Χαρακτηριστικό παράδειγμα αμερικανικής νομοθεσίας που προβλέπει την συνεργασία των ΗΠΑ με το Ισραήλ σε θέματα τρομοκρατίας είναι η ψήφιση της Critical Homeland Security Legislation (2007)

**1.3) ΑΙΡΑC: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ, ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ**

*“AIPAC is the spearhead of the special relations*

*between Washington and Jerusalem”*,

Yitzak Rabin

Μία από τις πιο ισχυρές και αποτελεσματικές εβραϊκές οργανώσεις συμφερόντων στις ΗΠΑ είναι η American Israel Public Affairs Committee η οποία θεωρείται από πολλούς ως η πλέον υπεύθυνη για τη διαμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής στην Μέση Ανατολή. Ιδρύθηκε το Φεβρουάριο του 1959, με πρωτοβουλία του I. L. Kenen, ο οποίος διατηρούσε στενές σχέσεις με την ισραηλινή κυβέρνηση<sup>10</sup> και διοικείται, ως επί το πλείστον, όπως και το Conference of the Presidents of Major Jewish Organizations, από σκληροπυρηνικούς που γενικά υποστηρίζουν την επεκτατική πολιτική του κόμματος Likud όπως και την εχθρική του στάση στη διαδικασία ειρήνευσης του Όσλο<sup>11</sup>. Είναι μια από τις κύριες οργανώσεις του ισραηλινού λόμπι στις ΗΠΑ, ιδιαίτερα δραστήρια και με μεγάλο αριθμό μελών ικανών να προσεγγίσουν και να επηρεάσουν τις λειτουργίες και αποφάσεις της εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας.

Αυτό που κάνει την ΑΙΡΑC να ξεχωρίζει είναι η απλότητα της δομής και της λειτουργίας της ως οργάνωση διαμεσολάβησης συμφερόντων. Η δομή της είναι ιδιαίτερα συγκεντρωμένη και σωματειακή ενώ διοικείται από περίπου είκοσι υπαλλήλους οι οποίοι εκλέγονται κάθε δύο χρόνια από μια εκτελεστική επιτροπή αποτελούμενοι από 150 αντιπροσώπους πάνω από 40 τοπικών και εθνικών εβραϊκών οργανώσεων και ομοσπονδιών. Τη διεύθυνση της ΑΙΡΑC αναλαμβάνει ένας ισχυρός

<sup>10</sup> Douglas Little, “The Making of a Special Relationship: The United States and Israel, 1957-1968”, International Journal of Middle East Studies, Vol. 25, No. 4, (November, 1993), σελ. 566

<sup>11</sup> βλ., John Mearsheimer & Stephen Walt, σελ. 18

Διευθυντής που φέρει την ευθύνη της εφαρμογής της agenda, τις καθημερινές δραστηριότητες και, τέλος, την στρατολόγηση του προσωπικού της.

Δεδομένης της ιδιαίτερα ενεργής και εκτεταμένης εμπλοκής της AIPAC στη διαδικασία εκπόνησης πολιτικών και της ανάγκης της για άμεση και αποτελεσματική ανταπόκριση σε κάθε ζήτημα και σε κάθε μεταβολή που μπορεί να προκύψει και να επηρεάζει τα συμφέροντα που εκπροσωπεί, το επαγγελματικό προσωπικό της διαθέτει σημαντική εξουσία όσον αφορά την λήψη αποφάσεων. Οι διοικητικοί υπάλληλοι συναντώνται κάθε μήνα για να συζητήσουν και να λάβουν αποφάσεις για τα θέματα που κατά καιρούς απασχολούν την οργάνωση και τους τρόπους αντιμετώπισης τους, ενώ η διαχείριση των καθημερινών υποθέσεων και των κρίσεων που μπορεί να προκύψουν άπτεται των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων του Διευθυντή της οργάνωσης ο οποίος δρα υπό τον συνεχή και προσεκτικό έλεγχο της Εκτελεστικής Επιτροπής και ολόκληρης της αμερικανοεβραϊκής κοινότητας.

Όσον αφορά τον τρόπο δράσης της, μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του '80 η AIPAC απευθυνόταν για την υλοποίηση των στόχων της, κυρίως, στο Κογκρέσο ενώ άφηνε τις επαφές με την εκτελεστική εξουσία στην αρμοδιότητα του Conference of Presidents. Αυτός ο τρόπος δράσης έχει αλλάξει τις τελευταίες δεκαετίες και πλέον η AIPAC επιχειρεί τη διαμεσολάβηση των συμφερόντων της και μέσω της νομοθετικής αλλά και μέσω της εκτελεστικής εξουσίας χρησιμοποιώντας μια πιο συστηματική προσέγγιση.

Καθημερινά το προσωπικό της παρευρίσκεται σε όλες τις συνεδριάσεις του Κογκρέσο οι οποίες μπορεί να έχουν οποιαδήποτε σχέση με την πολιτική των ΗΠΑ στην Μέση Ανατολή και τις αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις ενώ εργαζόμενοι σε αυτήν συνεργάζονται με υπαλλήλους σε θέσεις κλειδιά στον Λευκό Οίκο, σε Ομοσπονδιακά Τμήματα και Υπηρεσίες και στο Καπιτώλιο, για την διαμόρφωση της πολιτικής και

της νομοθεσίας. Το προσωπικό που έχει αναλάβει το ανωτέρω έργο έχει την υποστήριξη και τη βοήθεια εξειδικευμένης ερευνητικής ομάδας της AIPAC η οποία μελετά και αναλύει τις σχετικές θέσεις που παρουσιάζονται σε εφημερίδες, περιοδικά και έγγραφα, σε πέντε διαφορετικές γλώσσες. Η ομάδα αυτή συγκεντρώνει αρχεία πληροφοριών που καλύπτουν εκατοντάδες ζητήματα τα οποία αφορούν ή επηρεάζουν της αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις, όπως, η βοήθεια των ΗΠΑ προς το Ισραήλ, η αντιτρομοκρατική νομοθεσία του δεύτερου και τα προγράμματα στρατηγικής συνεργασίας των δύο χωρών.

Ο ετήσιος συγκεντρωτικός έλεγχος της AIPAC για τις καθημερινές της δραστηριότητες καταδεικνύει την παρακολούθηση περισσότερων των διακοσίων ωρών συνεδριάσεων του Κογκρέσο, την πραγματοποίηση περισσότερων των εκατό συναντήσεων με υπηρεσίες του Κογκρέσο, συναντήσεις με εκατοντάδες υποψηφίους για το Κογκρέσο σε κάθε εκλογική περίοδο και με κάθε νεοεκλεγέντα, και τέλος, την συνεχή συνεργασία με επιτροπές και υποεπιτροπές στο Καπιτώλιο και στα Ομοσπονδιακά Τμήματα και Υπηρεσίες.

Όσον αφορά στην agenda της AIPAC, διακρίνεται από ιδιαίτερα ισχυρή συγκρότηση και είναι ανάλογη προς τις εκτεταμένες δυνατότητες της. Οι κυριότεροι στόχοι που περιλαμβάνονται στην agenda είναι:

- η διατήρηση της ασφάλειας του Ισραήλ μέσω της διεύρυνσης της στρατηγικής συνεργασίας του με τις ΗΠΑ, με την εφαρμογή προγραμμάτων που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των παρόντων και μελλοντικών απειλών κατά των αμερικανικών και ισραηλινών συμφερόντων από τα εχθρικά κράτη της Μέσης Ανατολής,



- η εξασφάλιση της «συνεργασίας για την ειρήνη» των ΗΠΑ με το Ισραήλ που στοχεύει στην ειρήνευση ανάμεσα στο Ισραήλ, τους Παλαιστίνιους και τα Αραβικά κράτη,
- η επίτευξη της αλλαγής στην πολιτική των ΗΠΑ ώστε να αναγνωρίσουν για πρωτεύουσα του Ισραήλ τη Ιερουσαλήμ,
- η διασφάλιση της συνεχιζόμενης αμερικανικής βοήθειας προς το Ισραήλ και η διατήρηση και προστασία της προόδου στην οικονομική κατάσταση του Ισραήλ μέσα από την επέκταση του εμπορίου, των επενδύσεων, της έρευνας και της ανάπτυξης ανάμεσα σε αυτό και τις ΗΠΑ.

Σύμφωνα με δηλώσεις ηγετών της πρόκειται για μια ακόμη αμερικανική οργάνωση και όχι για έναν πράκτορα ξένης δύναμης εντός των ΗΠΑ, ενώ οι αντίπαλοι της ισχυρίζονται πως έχει μετατρέψει το Ισραήλ σε πεντηκοστή πρώτη πολιτεία των ΗΠΑ. Όποια από αυτές τις δύο εκδοχές και να ανταποκρίνεται στην αλήθεια το σίγουρο είναι πως πρόκειται για μια από τις πιο λειτουργικές και δυνατές οργανώσεις συμφερόντων όχι μόνο στις ΗΠΑ αλλά και παγκοσμίως. Επίσης, υπάρχει πάντα το ενδεχόμενο να είναι μια αμερικανική οργάνωση που έχει ως στόχο τη διαμεσολάβηση των συμφερόντων ως «πράκτορας» ενός ξένου κράτους του οποίου το εθνικό συμφέρον ελπίζει, και επιτυγχάνει, να συγκερασθεί με αυτό των ΗΠΑ.

#### **1.4) Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΝΟΥ ΛΟΜΠΙ ΣΤΗΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΗΠΑ**

Η AIPAC και οι υπόλοιπες εβραϊκές οργανώσεις συμφερόντων στις ΗΠΑ έχουν κατορθώσει να επηρεάσουν πολλές φορές τη διαμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής προς όφελος των εβραϊκών συμφερόντων και των

συμφερόντων του Ισραήλ. Σε πολλές περιπτώσεις η αμερικανική πολιτική στην Μέση Ανατολή διαμορφώθηκε βάσει των ισραηλινών συμφερόντων και αιτημάτων ακόμα και όταν το εθνικό συμφέρον των ΗΠΑ απαιτούσε μια διαφορετική προσέγγιση. Όταν τα αμερικανικά συμφέροντα πίεζαν σε πολιτικές επιλογές που δεν ήταν ευπρόσδεκτες από το Ισραήλ το ισραηλινό λόμπι κατόρθωνε να επιφέρει τις απαραίτητες αλλαγές που θα ανταποκρίνονταν στα ισραηλινά αιτήματα.

Ένα από τα πρώτα δείγματα θετικής προς τους Εβραίους εξωτερικής πολιτικής από πλευράς των ΗΠΑ ήταν η άμεση de facto αναγνώριση του κράτους του Ισραήλ από το πρόεδρο Truman, στην οποία θα γίνει αναλυτικότερη αναφορά σε επόμενο κεφάλαιο. Σε αυτήν την κρίσιμη πολιτική απόφαση του τότε αμερικανού προέδρου συντέλεσαν πολλοί λόγοι με κυριότερους την μεγάλη δύναμη της αμερικανοεβραϊκής κοινότητας και την σημαντική επιρροή που ασκούσε στον ίδιο αλλά και σε άλλους πολιτικούς, οικονομικούς και επιχειρηματικούς παράγοντες των ΗΠΑ.

Εν συνεχεία, κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου οι αμερικανικές κυβερνήσεις έκριναν πως το Ισραήλ θα μπορούσε να αποτελέσει έναν πολύτιμο σύμμαχο στην προσπάθεια ανάσχεσης της Σοβιετικής Ένωσης στην Μέση Ανατολή. Οι συνεχιζόμενες νίκες του Ισραήλ επί των αντιδυτικών αραβικών κρατών τα οποία έφεραν τη σοβιετική υποστήριξη και προμηθεύονταν στρατιωτικό εξοπλισμό σχεδόν αποκλειστικά από τη Σοβιετική Ένωση, έπεισαν τις ΗΠΑ πως είναι ένας ικανός σύμμαχος και καθιέρωσαν την ισχυρή έως και σήμερα συμμαχία των δύο κρατών.

Με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και δεδομένων των αμερικανικών συμφερόντων που συνδέονται με τον έλεγχο της διεθνούς αγοράς πετρελαίου, για τον οποίο είναι άκρως σημαντική η περιοχή της Μέσης Ανατολής, θα περίμενε κανείς να μειωθεί η σημασία που έδιναν οι ΗΠΑ στο Ισραήλ και να ξεκινήσει μια πιο εντατική

προσπάθεια προσέγγισης των αραβικών κρατών. Όντως, οι ΗΠΑ, όντας η μόνη πλέον υπερδύναμη, επιχείρησαν να πλησιάσουν τα αραβικά κράτη της περιοχής και να προωθήσουν την συνεργασία με αυτά αλλά παράλληλα εξακολούθησαν να συνεργάζονται με το Ισραήλ με τον ίδιο και, σταδιακά, αυξανόμενο ρυθμό. Ο συντονισμός των δύο αυτών αντικρουόμενων επιλογών της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ επιχειρήθηκε μέσω της εντατικοποίησης των ειρηνευτικών προσπαθειών. Άλλωστε, η ειρήνευση στην Μέση Ανατολή θα συνέβαλε, επίσης, στην προώθηση των αμερικανικών συμφερόντων στην περιοχή.

Παρά την εξάλειψη του πιο σημαντικού παράγοντα που οδήγησε στην καθιέρωση της συμμαχίας των ΗΠΑ με το Ισραήλ με την λήξη του Ψυχρού Πολέμου, ο λόγος που οι ΗΠΑ συνέχισαν να εφαρμόζουν μια φιλοϊσραηλινή εξωτερική πολιτική στην Μέση Ανατολή είναι το ισραηλινό λόμπι. Η αποτελεσματικότητα του λόμπι στις ΗΠΑ και οι στόχοι του που επικεντρώνονται στην ασφάλεια και την συνέχιση των καλών αμερικανοϊσραηλινών σχέσεων αποτελούν το μοντέλο εξήγησης της εξέλιξης της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής στην Μέση Ανατολή έως σήμερα. Οι πιέσεις που ασκεί το ισραηλινό λόμπι στην εκάστοτε αμερικανική κυβέρνηση επιφέρουν την υπογραφή αμερικανοϊσραηλινών συμφωνιών οικονομικής, στρατιωτικής και επιστημονικής συνεργασίας, την συνέχιση της πολύ σημαντικής βοήθειας προς το Ισραήλ και τη θέσπιση νόμων που, ουσιαστικά εξυπηρετούν τα ισραηλινά συμφέροντα στις ΗΠΑ αλλά και την Μέση Ανατολή.

Μετά την 11<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου προέκυψε ένας ακόμα λόγος για τη διατήρηση της συμμαχίας ΗΠΑ- Ισραήλ, όπως είχε γίνει και με τον Ψυχρό Πόλεμο. Η τρομοκρατική επίθεση στους Δίδυμους Πύργους αποτέλεσε το έναυσμα για την έναρξη ενός νέου πολέμου των ΗΠΑ, αυτήν την φορά κατά της τρομοκρατίας. Το Ισραήλ σε αυτήν την περίπτωση εμφανίζεται σαν ένα ακόμα θύμα της τρομοκρατίας, μετά τις ΗΠΑ, και ως

πολύτιμο εργαλείο στην προσπάθεια αναχαίτισης των τρομοκρατικών οργανώσεων που εδράζουν στην Μέση Ανατολή. Τη θεωρία αυτή προωθεί με μεγάλο ζήλο το ισραηλινό λόμπι και έχει κατορθώσει να συμπεριλαμβάνεται το Ισραήλ στην εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ και ως σύμμαχος κατά της τρομοκρατίας αλλά και ως ένα φιλικό κράτος το οποίο αντιμετωπίζει τον ίδιο κίνδυνο και οι ΗΠΑ οφείλουν να προστατέψουν.

Σύμφωνα με τους Mearsheimer και Walt<sup>12</sup>, η επιχειρηματολογία των ΗΠΑ για την ιδιαίτερη σχέση που διατηρούν με το Ισραήλ και οι επιλογές των αμερικανικών κυβερνήσεων στην εξωτερική πολιτική τους στη Μέση Ανατολή, δεν ανταποκρίνονται στην πολιτική πραγματικότητα. Σύμφωνα με τις επίσημες θέσεις των εκάστοτε αμερικανικών κυβερνήσεων «η στενή φιλία που συνδέει το Ισραήλ με τις ΗΠΑ στηρίζεται στις κοινές δημοκρατικές αξίες, στις θρησκευτικές ομοιότητες και στα συμφέροντα που άπτονται της ασφάλειας»<sup>13</sup>. Οι Mearsheimer και Walt αντικρούουν έναν προς έναν αυτούς τους ισχυρισμούς και καταλήγουν πως την ευθύνη για τις πολιτικές επιλογές των ΗΠΑ προς το Ισραήλ ευθύνεται αποκλειστικά το ισραηλινό λόμπι.

Όσον αφορά στην ασφάλεια των δύο χωρών η διατήρηση της οποίας αιτιολογεί την στενή σχέση και συμμαχία τους, οι δύο συγγραφείς προσθέτουν μια σημαντική παράμετρο. Η ασφάλεια των ΗΠΑ απειλείται από αυτήν ακριβώς τη σχέση καθώς τα αραβικά κράτη και ο ισλαμικός κόσμος τις αντιμετωπίζουν εχθρικά εν μέρει λόγω της στήριξης που δείχνουν προς το Ισραήλ γενικά αλλά και ειδικότερα ως προς τη διαμάχη του με τους Παλαιστίνιους.

Η αιτιολογία που στηρίζεται σε μια ηθική υποχρέωση των ΗΠΑ απέναντι στον εβραϊκό λαό λόγω του ιστορικού διώξεων που έχει υποστεί έχει πάψει να έχει

<sup>12</sup> βλ., John Mearsheimer & Stephen Walt, σελ.17-31

<sup>13</sup> CRS Issue Brief for Congress, Israel: Background and Relations with the United States, (updated May 18, 2006), Summary

οποιαδήποτε λογική. Η ηθική αυτή υποχρέωση εκπληρώθηκε όταν οι ΗΠΑ βοήθησαν στην ίδρυση και αναγνώρισαν το κράτος του Ισραήλ. Πλέον η συνέχιση της πολιτικής αυτής στάσης απέναντι στο Ισραήλ οδηγεί σε μια αδικία σε βάρος ενός άλλου λαού ο οποίος δεν φέρει ευθύνη για τις διώξεις κατά των Εβραίων αλλά διώκεται πλέον ο ίδιος.

Ο ισχυρισμός πως το Ισραήλ είναι ένα δημοκρατικό κράτος της Μέσης Ανατολής και για αυτόν τον λόγο οι ΗΠΑ έχουν ευθύνη στην υπεράσπιση του Ισραήλ, κατά τους Mearsheimer και Walt δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Εν πρώτοις, οι ΗΠΑ στο παρελθόν έχουν υποστηρίξει αυταρχικά καθεστώτα όταν το απαιτούσαν τα συμφέροντα τους και, δεύτερον, δημοκρατικές αξίες τις οποίες συναντάμε στις ΗΠΑ δεν τις συναντάμε και στο Ισραήλ. Επί παραδείγματι, δεν μπορούμε να εκλάβουμε ως δημοκρατικό ένα κράτος το οποίο αρνείται στους πολίτες του τα ίδια δικαιώματα, λόγω εθνικότητας, φυλής ή θρησκείας, η υπηκοότητα των πολιτών του βασίζεται ακόμα στην αρχή της συγγένειας αίματος και, τέλος, αρνείται να παραχωρήσει στους Παλαιστινίους πλήρη πολιτικά δικαιώματα ή να τους επιτρέψει τη δημιουργία ενός δικού τους βιώσιμου κράτους<sup>14</sup>.

Ακόμα, η αρχή της υπεράσπισης του «αδυνάμου» δεν μπορεί να βρει εφαρμογή στην περίπτωση του Ισραήλ. Το Ισραήλ από την ίδρυση του ακόμα και τον Πόλεμο της Ανεξαρτησίας ήταν σαφώς καλύτερα εξοπλισμένο από τους Άραβες αντιπάλους του και σήμερα, με την βοήθεια των ΗΠΑ, είναι η πιο ισχυρή στρατιωτική δύναμη στην περιοχή και ένα από τα πιο ραγδαία αναπτυσσόμενα κράτη από οικονομικής και τεχνολογικής απόψεως.

Αν αποδεχτούμε την πολιτική ανάλυση των Mearsheimer και Walt για τις αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις εξάγουμε εύκολα το συμπέρασμα πως η εξωτερική

---

<sup>14</sup> βλ., John Mearsheimer & Stephen Walt, σελ. 27

πολιτική των ΗΠΑ δεν μπορεί παρά να επηρεάζεται σε σημαντικό βαθμό από το ισραηλινό λόμπι ακόμα και όταν κρίνονται τα αμερικανικά εθνικά συμφέροντα στο εξωτερικό.

## 2) Η ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΩΝ ΗΠΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΙΣΡΑΗΛ

*“Aid to Israel is vital to the security interests of the United States.*

*It ensures that one of America’s closest allies has the tools it needs to survive in one of the world’s toughest neighborhoods”*

Mitch McConnell,

(Γερουσιαστής, Ρεπουμπλικανικό Κόμμα)

Από την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ μέχρι σήμερα οι ΗΠΑ ήταν ο μεγαλύτερος σύμμαχος του και από τον πόλεμο του Yom Kippur το 1973 και έπειτα έχουν προσφέρει στο Ισραήλ ένα επίπεδο υποστήριξης που επισκιάζει οτιδήποτε έχει προσφερθεί σε άλλο κράτος. Το Ισραήλ είναι ο μεγαλύτερος αποδέκτης άμεσης οικονομικής και στρατιωτικής βοήθειας και συνολικά ο μεγαλύτερος αποδέκτης από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Πέρα από την ιδιαίτερα σημαντική οικονομική βοήθεια, το Ισραήλ δέχεται από τις ΗΠΑ και μεγάλη στρατιωτική βοήθεια, είτε σε μορφή στρατιωτικού εξοπλισμού και τεχνολογίας είτε σε μορφή δανείων που θα χρησιμεύσουν στην αγορά εξοπλισμού ή στην κατασκευή οπλικών συστημάτων.

Κρίσιμη για την επιβίωση ενός κράτους με τόσους εχθρούς και τόσα προβλήματα ασφάλειας είναι, τέλος, η διπλωματική βοήθεια. Οι ΗΠΑ έχουν πολλές φορές επέμβει με πολιτικά και διπλωματικά μέσα υπέρ του Ισραήλ άλλοτε στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ και άλλοτε με την συνεργασία και τη βοήθεια τους

στα πλαίσια των ειρηνευτικών διαδικασιών ή των συνομιλιών για την υπογραφή σημαντικών συμφωνιών.

## **2.1) ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ**

Οι ΗΠΑ παρέχουν στο Ισραήλ σημαντική οικονομική βοήθεια η οποία υπολογίζεται συνολικά πως αγγίζει τα 140 δισεκατομμύρια δολάρια. Το γεγονός αυτό προκαλεί εντύπωση καθώς το Ισραήλ είναι πλέον μια πλούσια βιομηχανική χώρα με ιδιαίτερα υψηλό κατά κεφαλήν εισόδημα. Η ετήσια οικονομική βοήθεια ανέρχεται στα 3 δις (\$), ποσό που αντιστοιχεί, περίπου, στο ένα πέμπτο του προϋπολογισμού για εξωτερική βοήθεια. Από το ποσό αυτό τα 1,2 δις είναι η άμεση οικονομική βοήθεια και τα 1,8 δις η στρατιωτική. Από το 1992 οι ΗΠΑ προσέφεραν 2 δις (\$) ετησίως σε μορφή εγγυήσεων δανείων.

Το 1998 αξιωματούχοι του Κονγκρέσο και της κυβέρνησης αποφάσισαν να μειώσουν σημαντικά την οικονομική βοήθεια και να αυξήσουν την στρατιωτική από 1,2 σε 2,4 δις (\$) σταδιακά μέσα στα επόμενα δέκα χρόνια. Εκτός από τα προκαθορισμένα 1,2 δις το Ισραήλ έλαβε, επίσης, το 2000, επιπλέον 1,2 δις για τη χρηματοδότηση της συμφωνίας του Wye (μέρους της ειρηνευτικής διαδικασίας ανάμεσα στο Ισραήλ και τους Παλαιστίνιους). Το 2002 έλαβε επιπρόσθετα 200 εκατ. (\$) ως βοήθεια για τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας και το 2003 ένα ακόμα δις (\$) σε στρατιωτική βοήθεια στα πλαίσια του συμπληρωματικού λογαριασμού πιστώσεων. Το 2006 οι ΗΠΑ παρείχαν στο Ισραήλ 240 εκατ. σε οικονομική βοήθεια, 2,28 δις σε στρατιωτική βοήθεια και 40 εκατ. ως οικονομική ενίσχυση για την εγκατάσταση Εβραίων μεταναστών στο Ισραήλ. Τέλος, για το παρόν έτος 2007, οι ΗΠΑ έχουν εγκρίνει την παροχή 120 εκατ. σε οικονομική βοήθεια , 40 εκατ. για τους

μετανάστες και τους πρόσφυγες και 2,34 δις σε στρατιωτική βοήθεια, εκ των οποίων τα 610 εκατ. προορίζονται για ισραηλινές αμυντικές εγκαταστάσεις<sup>15</sup>.

Ειδικοί ερευνητές του Κογκρέσο υπολογίζουν πως από το 1974 έως το 1989, 16,4 δις (\$) σε στρατιωτικά δάνεια μετατράπηκαν σε επιχορηγήσεις<sup>16</sup>. Όντως, τα παλαιότερα δάνεια που είχαν δοθεί στο Ισραήλ παραγράφηκαν από το Κογκρέσο. Σήμερα, το Ισραήλ οφείλει στην αμερικανική κυβέρνηση περίπου 3 δις (\$) από οικονομικά και στρατιωτικά δάνεια που δόθηκαν από το 1989 και έπειτα.

Οι αριθμοί αυτοί φαίνονται εξωπραγματικοί, ωστόσο, δεν μπορούμε να γνωρίζουμε την πραγματική τους έκταση, η οποία πιθανώς να είναι ακόμα μεγαλύτερη, καθώς μεγάλο μέρος της οικονομικής ενίσχυσης των ΗΠΑ προς το Ισραήλ είναι καταγεγραμμένο στους προϋπολογισμούς κυβερνητικών υπηρεσιών, όπως το Υπουργείο Αμύνης, και όχι στον προϋπολογισμό της εξωτερικής βοήθειας<sup>17</sup>. Επί παραδείγματι, υπάρχουν κονδύλια του Υπουργείου Αμύνης για στρατιωτικά προγράμματα και στρατιωτικούς εξοπλισμούς, αντιπυραυλικά συστήματα, τανκ και άλλα, τα οποία δεν υπολογίζονται στην βοήθεια προς το Ισραήλ γιατί εκλαμβάνονται ως «κοινά προγράμματα άμυνας».

Υπάρχουν επίσης επιχορηγήσεις οι οποίες δίνονται σε μορφές που δεν είναι εύκολο να προσδιοριστούν ποσοτικά, όπως η πρόωρη εκταμίευση της βοήθειας η οποία επιτρέπει στο Ισραήλ να κερδίσει τους τόκους από τα χρήματα που δε θα ξοδευτούν<sup>18</sup>. Θα πρέπει, ακόμα, να σημειώσουμε πως το Ισραήλ είναι το μόνο κράτος

<sup>15</sup> CRS Report for Congress, Carol Migdalovitz, Israel: Background and Relations with the United States, (updated, April 30, 2007), σελ 19

<sup>16</sup> Stephen Zunes, The Strategic Functions of U.S. Aid to Israel, Washington Report on Middle East Affairs, U.S. Financial Aid to Israel: Figures, Facts, and Impact.

<sup>17</sup> Shirli McArthur, A Conservative Total for U.S. Aid to Israel: \$91 Billion- and Counting, Washington Report on Middle East Affairs, December 2000, σελ. 15

<sup>18</sup> Η πρόωγη εκταμίευση της οικονομικής βοήθειας ξεκίνησε να εφαρμόζεται το 1982, και της στρατιωτικής το 1991, Shirli McArthur, σελ. 17



που δεν υποχρεούται να δώσει λογαριασμό για τον τρόπο που σκοπεύει να χρησιμοποιήσει το ποσό της βοήθειας.

Όλα τα κράτη που δέχονται οικονομική βοήθεια από τις ΗΠΑ την παραλαμβάνουν σε τετράμηνες δόσεις ενώ το Ισραήλ παραλαμβάνει ολόκληρο το ποσό στην αρχή κάθε οικονομικού έτους, κερδίζοντας έτσι από τους τόκους. Επίσης, ενώ όλα τα υπόλοιπα κράτη που δέχονται βοήθεια για στρατιωτικούς σκοπούς είναι υποχρεωμένα να ξοδεύουν ολόκληρο το ποσό στις ΗΠΑ, το Ισραήλ έχει το προνόμιο να μπορεί να χρησιμοποιεί το 25% του ποσού για να χρηματοδοτεί τη δική του αμυντική βιομηχανία. Ακόμα, το Ισραήλ είναι το μόνο κράτος που δεν χρειάζεται να απευθυνθεί στο Υπουργείο Αμύνης για τις αγορές στρατιωτικού εξοπλισμού αλλά δικαιούται να διαπραγματευθεί απευθείας με τις αμερικανικές εταιρίες. Επιπροσθέτως, οι ΗΠΑ έχουν προσφέρει στο Ισραήλ περίπου 3 δις (\$) για να αναπτύξει οπλικά συστήματα καθώς και πρόσβαση σε όπλα αιχμής αλλά και σε πληροφορίες, τις οποίες αρνούνται ακόμα και στους νατοϊκούς τους συμμάχους<sup>19</sup>.

## 2.2) ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ

Εξίσου σημαντική για το Ισραήλ και τις αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις είναι και η διπλωματική υποστήριξη που δείχνουν οι ΗΠΑ προς το Ισραήλ όποτε δίνεται η ευκαιρία. Χαρακτηριστικά, από το 1982, οι ΗΠΑ έχουν ασκήσει βέτο σε 32 αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας οι οποίες επέκριναν το Ισραήλ για την πολιτική του απέναντι στα γειτονικά αραβικά κράτη και, κυρίως, απέναντι στους Ισραηλινούς και για εγκλήματα που διέπραξαν οι στρατιωτικές του δυνάμεις κατά τη διάρκεια συγκρούσεων και πολέμων.

---

<sup>19</sup> βλ., John Mearsheimer & Stephen Walt, σελ. 19

Ένα ακόμα δείγμα της διπλωματικής υποστήριξης των ΗΠΑ εναπόκειται στην προφύλαξη του Ισραήλ από τις προσπάθειες των αραβικών κρατών να βάλουν το πυρηνικό οπλοστάσιο του Ισραήλ στην agenda της Διεθνούς Υπηρεσίας Ατομικής Ενέργειας (ΙΑΕΑ). Επί σειράς ετών, άλλωστε, οι ΗΠΑ, αδυνατώντας να ελέγξουν τις κινήσεις του Ισραήλ προς την απόκτηση πυρηνικών, προσποιούνται πως δε βλέπουν πως έχει ήδη ένα ισχυρό πυρηνικό οπλοστάσιο.

Σε περιόδους πολεμικών συγκρούσεων στην Μέση Ανατολή στις οποίες συμμετέχει το Ισραήλ, οι ΗΠΑ είναι το κράτος που θα σπεύσει να διαπραγματευθεί και επιβάλει την ειρήνη πάντα λαμβάνοντας υπόψιν τα ισραηλινά συμφέροντα. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτής της μορφής διπλωματικής υποστήριξης είναι η προστασία από τη σοβιετική απειλή που παρείχε στο Ισραήλ η κυβέρνηση Νixon και η στρατιωτική βοήθεια κατά τον πόλεμο του Yom Kippur, η εμπλοκή της αμερικανικής κυβέρνησης στις ειρηνευτικές διαδικασίες του Camp David και στις διαπραγματεύσεις για την Συμφωνία του Όσλο.

### **3) ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΗΠΑ-ΙΣΡΑΗΛ**

Οι ΗΠΑ και το Ισραήλ συνεργάζονται επί πολλές δεκαετίες σε στρατιωτικό και διπλωματικό επίπεδο αλλά και στο πλαίσιο εμπορικών συνδιαλλαγών. Όπως έχει καταστεί σαφές στα πλαίσια της παρούσας εργασίας, η συνεργασία των δύο χωρών είναι ιδιαίτερα στενή και ισχυρή και δεδομένων των αμερικανικών συμφερόντων στην Μέση Ανατολή αλλά και της δύναμης του ισραηλινού λόμπι στις ΗΠΑ θα συνεχίσει να είναι και στο μέλλον.

Σε στρατιωτικό και στρατηγικό επίπεδο οι ΗΠΑ και το Ισραήλ θεωρούνται σύμμαχοι, ωστόσο, ανάμεσα στις δύο χώρες δεν έχει υπογραφεί ένα σχετικό

Στρατιωτικό Σύμφωνο. Η επισημοποίηση της αμερικανοϊσραηλινής συμμαχίας μέσω ενός Στρατιωτικού Συμφώνου αποτελεί στρατηγική υπόθεση για το Ισραήλ από την ίδρυση του έως και σήμερα. Κατά καιρούς έχουν γίνει προσπάθειες για την υπογραφή του συμφώνου αλλά ναυάγησαν άλλοτε λόγω του τέλους του Ψυχρού Πολέμου και άλλοτε λόγω των διαδικασιών για μια ειρηνευτική συμφωνία ανάμεσα στο Ισραήλ και τους Παλαιστίνιους. Επίσης, οι ΗΠΑ προσπαθούν να αναβάλουν την επίτευξη της επισημοποίησης της συμφωνίας καθώς φοβούνται πως θα επιφέρει ρήξη με τον αραβικό κόσμο.

Μετά τον αραβοϊσραηλινό πόλεμο του 1967 η ιδέα για ένα τέτοιο σύμφωνο ξαναγύρισε στο προσκήνιο αλλά αυτή τη φορά το Ισραήλ απέρριψε την αμερικανική πρόταση γιατί θεωρούσε πως η κατάληψη του Sina, των Υψωμάτων του Golan και της Δυτικής Όχθης αποτελούσε καλύτερη εγγύηση για την ασφάλεια του από ένα αμερικανοϊσραηλινό σύμφωνο στρατιωτικής συμμαχίας.

Η ισραηλινή πλευρά εξακολουθεί έως και σήμερα να διχάζεται ως προς το αν ένα στρατιωτικό σύμφωνο θα ωφελούσε τα συμφέροντα της ή όχι. Οι ισραηλινές ενστάσεις εναπόκεινται στον φόβο πως θα αναγκαστούν να κάνουν παραχωρήσεις εδαφών και να υπογράψουν ειρηνευτικές συμφωνίες με τους όρους των ΗΠΑ θέτοντας σε κίνδυνο την ασφάλεια του Ισραήλ, και πως θα φανούν ως ένα αδύναμο κράτος του οποίου η ασφάλεια βασίζεται σε μια μεγάλη εξωτερική δύναμη. Επίσης, ένα τέτοιο σύμφωνο θα αναγκάζει το Ισραήλ να έχει πλήρη και άμεση συνεργασία με τις ΗΠΑ γεγονός που θα περιορίζει την ελευθερία των ενόπλων δυνάμεων του (IDF) να δρουν όποτε και αν κριθεί από το Ισραήλ αναγκαίο. Μια τελευταία ένσταση αφορά στην αντίδραση του αραβικού κόσμου σε ένα τέτοιο σύμφωνο. Η ισραηλινή πλευρά πιστεύει πως η εμπλοκή των ΗΠΑ στην Μέση Ανατολή μέσω του συμφώνου

θα συσπειρώσει τον αραβικό κόσμο ενάντια στο Ισραήλ και θα θέσει σε κίνδυνο την ειρηνευτική διαδικασία με την Συρία και τους Παλαιστίνιους.

Οι ενστάσεις αυτές καταρρίπτονται αν αναλογιστεί κανείς πως οι στρατηγικές και στρατιωτικές σχέσεις με τις ΗΠΑ είναι σημαντικότερες από την κατοχή των Υψωμάτων του Golan, της Δυτικής Όχθης, και ούτω καθεξής, η Washington αποτελεί μια πολύτιμη πολιτική ομπρέλα για οποιοδήποτε κράτος και η στενή συνεργασία που ήδη υπάρχει ανάμεσα στο Ισραήλ και τις ΗΠΑ στον τομέα των πληροφοριών και των ενόπλων δυνάμεων μέσα από το σύμφωνο θα φτάσει σε άλλα επίπεδα. Ακόμα, δεν υπάρχει λόγος ανησυχίας για τα συμφέροντα του Ισραήλ και την αντίδραση του αραβικού κόσμου, καθώς, ως προς το πρώτο, αυτά θα εξυπηρετούνται πλέον καλύτερα και, όσον αφορά τα αραβικά κράτη, ήδη η Αίγυπτος, η Ιορδανία και τα κράτη του Κόλπου έχουν εκφράσει πως δεν θεωρούν απειλητικό το σύμφωνο<sup>20</sup>.

Ο απώτερος στόχος για τις ΗΠΑ όσον αφορά στην υπογραφή του στρατιωτικού συμφώνου είναι η επίτευξη μιας συνολικής συμφωνίας ειρήνευσης στην Μέση Ανατολή η οποία θα φανεί χρήσιμη για την υλοποίηση δύο σημαντικών τους συμφερόντων στην περιοχή, της ασφάλειας των πετρελαϊκών πηγών και της εξασφάλισης πρόσβασης σε αυτές και της ασφάλειας του Ισραήλ αλλά και των πετρελαιοπαραγωγών χωρών του Κόλπου.

Εκτός από το στρατιωτικό σύμφωνο, η υπογραφή του οποίου εκκρεμεί, οι ΗΠΑ και το Ισραήλ έχουν συνάψει κατά καιρούς πλήθος συμφωνιών συνεργασίας. Το 1981, με πρωτοβουλία του Υπουργού Αμύνης Caspar Weinberger και του Ισραηλινού ομολόγου του Ariel Sharon, υπεγράφη ένα μνημόνιο συνεργασίας (memorandum of understanding) το οποίο εγκαθίδρυε ένα πλαίσιο για συνεχή διαβούλευση και συνεργασία σε ζητήματα που άπτονται της εθνικής ασφάλειας των

<sup>20</sup> Μανώλης Π. Κυπραίος, «Το στρατιωτικό σύμφωνο ΗΠΑ-Ισραήλ», τ. 302, ΜΑ, 30-7-2001, Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων

δύο χωρών. Τον Νοέμβριο του 1983, οι δυο πλευρές σχημάτισαν μια Κοινή Πολιτική Στρατιωτική Ομάδα (Joint Political Military Group- JPMG) η οποία συνεδριάζει δύο φορές το χρόνο προς εφαρμογή των διατάξεων του μνημονίου συνεργασίας.

Τον Ιούνιο του 1984, ξεκίνησαν κοινές στρατιωτικές ασκήσεις της αεροπορίας και του ναυτικού, και οι ΗΠΑ δημιούργησαν εγκαταστάσεις αποθήκευσης του στρατιωτικού εξοπλισμού που προορίζεται να αποσταλεί στο Ισραήλ. Το 1986 συστάθηκε η Κοινή Ομάδα Βοήθειας για την Ασφάλεια (Joint Security Assistance Group) και, την ίδια χρονιά, ξεκίνησε η εφαρμογή προγραμμάτων έρευνας και ανάπτυξης στα πλαίσια της Πρωτοβουλίας των ΗΠΑ για την Στρατηγική Άμυνα (U.S. Strategic Defence Initiative) με συμμετοχή του Ισραήλ. Στα πλαίσια της συνεργασίας αυτής το Ισραήλ κατασκευάζει τον αντιβαλλιστικό πύραυλο Arrow με συνολική οικονομική επιχορήγηση από τις ΗΠΑ η οποία, έως τώρα, αγγίζει το ένα εκατ. (\$). Η Πράξη Αμυντικών Πιστώσεων για το οικονομικό έτος 2007 ορίζει το ποσό των 138 εκατ., περίπου, για το πρόγραμμα Arrow<sup>21</sup>. Ενδεικτικά κάποια ακόμα προγράμματα στρατηγικής συνεργασίας των δύο χωρών είναι τα Bradley Reactive Armor Tiles (BRAT), Litening Pot, Joint Helmet Mounted Cueing System (JHMCS) και Pioneer and Hunter Unmanned Aerial Vehicles (UAVs).

Χρονιά με ιδιαίτερη σημασία για τις αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις είναι και το 1988, καθώς τότε οι ΗΠΑ υπέδειξαν το Ισραήλ ως σημαντικό εκτός NATO σύμμαχο τους όπως όριζε η Πράξη Εξωτερικής Βοήθειας (Foreign Assistance Act) του 1961, γεγονός που εξασφάλιζε στο Ισραήλ προνομιακή αντιμετώπιση κατά τη σύναψη αμυντικών συμβολαίων με τις ΗΠΑ και πρόσβαση σε προηγμένα οπτικά συστήματα σε χαμηλότερες τιμές.

---

<sup>21</sup> βλ., CRS Report for Congress, Carol Migdalovitz, Israel: Background and Relations with the United States, (Updated April 30, 2007), σελ. 23-24

Επίσης, το 2001, ξεκίνησε ένας ετήσιος διαϋπηρεσιακός στρατηγικός διάλογος με εκπροσώπους από το διπλωματικό σώμα και τους τομείς της άμυνας και των πληροφοριών, με σκοπό την διευθέτηση μακροπρόθεσμων ζητημάτων που αφορούν την ασφάλεια και των δύο χωρών.

Οι συνομιλίες για την επέκταση της συνεργασίας ανάμεσα στις δύο χώρες διεκόπησαν για μικρό χρονικό διάστημα, το 2003, λόγω ενός ζητήματος που προέκυψε όταν το Ισραήλ προέβη στην πώληση στρατιωτικού εξοπλισμού στην Κίνα, αλλά μόλις το ζήτημα επιλύθηκε ξεκίνησαν και πάλι από το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ το Νοέμβριο του 2005.

Τον Ιανουάριο του 2007 ο Υφυπουργός Εξωτερικών Nicholas Burns και ο αναπληρωτής Υπουργός Αμύνης Gordon England ηγήθηκαν μιας αποστολής στο Tel Aniv για τις ετήσιες συνομιλίες με το Ισραήλ, με κύριο θέμα το Ιράν. Ο Υπουργός Μεταφορών του Ισραήλ Shaul Mofaz και ο γενικός Διευθυντής του υπουργείου Αμύνης Gabi Ashkenazi ηγήθηκαν της ισραηλινής αντιπροσωπείας. Κατά τη διάρκεια της συνάντησης αυτής οι αντιπροσωπεία των ΗΠΑ έθεσε, εκτός των άλλων, το θέμα της αύξησης των ετήσιων συναντήσεων διαλόγου σε τέσσερις.

Λίγους μήνες αργότερα, τον Απρίλιο, ο Υπουργός Αμύνης των ΗΠΑ Robert Gates επισκέφθηκε το Ισραήλ μετά από οχτώ χρόνια που μεσολάβησαν από την τελευταία επίσκεψη Αμερικανού Υπουργού Αμύνης στο Tel Aniv, γεγονός που αποδεικνύει πως οι εντάσεις που είχαν προκύψει τα τελευταία χρόνια στις αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις είναι πλέον παρελθόν. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης είχε συνομιλίες με την ισραηλινή πλευρά για τις διμερείς στρατιωτικές σχέσεις, την ειρηνευτική διαδικασία, την Συρία, το Ιράκ και το Ιράν, και προσπάθησε να καθυστερήσει το Ισραήλ πως οι πωλήσεις όπλων προς τη Σαουδική Αραβία, τις οποίες

σχεδιάζουν οι ΗΠΑ, είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση της ιρανικής απειλής και δεν θα απειλήσουν την στρατιωτική υπεροχή του Ισραήλ στην περιοχή.

Η συνεργασία των ΗΠΑ με το Ισραήλ σε θέματα ασφάλειας και άμυνας επεκτείνεται και σε θέματα που αφορούν στην μάχη κατά της τρομοκρατίας. Η Βουλή, τον Φεβρουάριο του 2007, ψήφισε ένα νόμο, την Πράξη για την Προώθηση της Αντιτρομοκρατικής Δράσης μέσω της Τεχνολογίας και των Επιστημών (Promoting Antiterrorism through Technology and Sciences Act), ο οποίος συμπεριλαμβάνει και το Ισραήλ ως πιθανό εξωτερικό συνεργάτη για διεθνείς δραστηριότητες συνεργασίας.

Στον τομέα των εμπορικών συνδιαλλαγών και επενδύσεων η επίσημη συνεργασία των ΗΠΑ με το Ισραήλ εγκαινιάστηκε με την Συμφωνία για μια Ελεύθερη Ζώνη Εμπορικών Συναλλαγών (US-Israel Free Trade Area Agreement) του 1985 και όλοι οι τελωνειακοί δασμοί μεταξύ των δύο χωρών, έκτοτε, σχεδόν εξαλείφθηκαν. Η συμφωνία αυτή περιλαμβάνει διατάξεις που προστατεύουν τους ευαίσθητους γεωργικούς τομείς των δύο χωρών. Οι ισραηλινές εξαγωγές προς τις ΗΠΑ έχουν αυξηθεί κατά ποσοστό 200% από τότε που εφαρμόστηκε για πρώτη φορά η συμφωνία.

Επίσης, με την παρότρυνση της κυβέρνησης των ΗΠΑ πολλές αμερικανικές επιχειρήσεις έχουν κάνει μεγάλες επενδύσεις στο Ισραήλ. Τον Ιούλιο του 2005, η αμερικανική εταιρία κατασκευής microchip Intel ανακοίνωσε την επένδυση 4,6 δις (\$) στη θυγατρική εταιρία της στο Ισραήλ. Το Ισραήλ, από την πλευρά του, έδωσε μια επιχορήγηση της τάξεως του 15% μιας επένδυσης 3,5 δις (\$) για να επισφραγίσει την συμφωνία. Ακόμα, ένας προεξέχοντας Αμερικανός επενδυτής, ο Warren Buffet, ανακοίνωσε πως θα εξαγόραζε το 80% της Iscar, μιας μεγάλης ισραηλινής μεταλλουργικής επιχείρησης, για 4 δις (\$).

Το 2007, η Πράξη για την Συνεργασία ΗΠΑ-Ισραήλ στον τομέα της Ενέργειας (U.S.-Israel Energy Cooperation Act) όριζε την εφαρμογή ενός προγράμματος επιχορήγησης της τάξεως των 20 εκατ. για κάθε οικονομικό έτος από το 2008 έως και το 2014, προς το Ισραήλ. Το πρόγραμμα αυτό θα χρηματοδοτεί κοινά εγχειρήματα ανάμεσα σε αμερικανικές και ισραηλινές επιχειρήσεις και ακαδημαϊκούς για την έρευνα, την ανάπτυξη, την εμπορευματοποίηση της εναλλακτικής ενέργειας και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

#### **4) ΣΥΝΝΕΦΑ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΗΠΑ-ΙΣΡΑΗΛ: ΚΡΟΥΣΜΑΤΑ**

#### **ΚΑΤΑΣΚΟΠΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΙΝΟΪΣΡΑΗΛΙΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ**

Οι αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις είναι ιδιαίτερα στενές και οι δεσμοί ανάμεσα στις δύο χώρες πολύ ισχυροί. Ωστόσο, κατά καιρούς παρουσιάστηκαν προβλήματα τα οποία τις έθεσαν σε κίνδυνο και απομάκρυναν τις δύο χώρες ενώ παράλληλα ανέστειλαν και την συνεργασία του σε πολλούς τομείς. Τα προβλήματα συνήθως προέρχονταν από την ισραηλινή πλευρά και το γεγονός αυτό αποτελεί μια ακόμη απόδειξη της ισχύος του ισραηλινού λόμπι το οποίο πάντα ήταν σε θέση να αντιστρέψει το αρνητικό κλίμα απέναντι στο Ισραήλ.

Το Ισραήλ, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε πως, δεν υπήρξε πάντα ο πιστός σύμμαχος που θα περίμεναν οι ΗΠΑ να είναι. Οι Ισραηλινοί αξιωματούχοι συχνά αντιμετωπίζουν με αδιαφορία τα αμερικανικά αιτήματα και υπαναχωρούν από τις υποσχέσεις τους. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η αθέτηση της υπόσχεσης ότι το Ισραήλ θα σταματούσε την κατασκευή οικισμών στα κατεχόμενα και θα απέφευγε τις δολοφονίες στοχοποιημένων Παλαιστίνιων ηγετών.



Ένα, ακόμη, αγκάθι στις σχέσεις των ΗΠΑ με το Ισραήλ είναι οι πωλήσεις όπλων του δεύτερου σε ένα ανταγωνιστικό προς τις ΗΠΑ κράτος, την Κίνα. Το Ισραήλ έχει προσφέρει στην Κίνα ευαίσθητη στρατιωτική τεχνολογία, συγκεκριμένα έχει προβεί στην πώληση ενός ραντάρ Phalcon, ένα από τα πιο προηγμένα στον κόσμο, κάτι που ο γενικός επιθεωρητής του Υπουργείου Εξωτερικών χαρακτήρισε ως «μια συστηματική και αυξανόμενη τάση μη εγκεκριμένης διακίνησης όπλων»<sup>22</sup>. Η πώληση αυτή προκάλεσε έντονες αντιδράσεις στις ΗΠΑ καθώς επικρατεί η αντίληψη πως έτσι η Κίνα θα αποκτούσε πρόσβαση σε κρίσιμης σημασίας πολεμική τεχνολογία.

Οι ΗΠΑ κατόρθωσαν, τελικά, το 2000, να ακυρώσουν την πώληση του στρατιωτικού εξοπλισμού απειλώντας το Ισραήλ ότι θα σταματούσαν την παροχή οικονομικής και στρατιωτικής βοήθειας προς αυτό. Η αντίδραση των ΗΠΑ προκάλεσε δυσφορία στο Ισραήλ και δημιούργησε μια από τις μεγαλύτερες κρίσεις στην ιστορία των αμερικανοϊσραηλινών σχέσεων.

Ένα πιο πρόσφατο περιστατικό που αφορά στις ισραηλινές πωλήσεις εξοπλισμού στην Κίνα είναι η συμφωνία που συνάφθηκε μεταξύ Ισραήλ και Κίνας για την αναβάθμιση των τηλεκατευθυνόμενων εναέριων οχημάτων τύπου Harpy Killer η πώληση των οποίων είχε πραγματοποιηθεί το 1999. Η πώληση και η συμφωνία που ακολούθησε εξόργισε το Υπουργείο Αμύνης των ΗΠΑ. Στις δοκιμές του εξοπλισμού που πραγματοποίησε η Κίνα στην Taiwan, το Υπουργείο Αμύνης αντέδρασε με την αναστολή της συνεργασίας του με την ισραηλινή πολεμική αεροπορία σε στρατιωτικά προγράμματα, καθυστέρησε την αποστολή μέρους του στρατιωτικού εξοπλισμού που προοριζόταν για το Ισραήλ και αρνήθηκε την επικοινωνία με το Γενικό Διευθυντή του ισραηλινού Υπουργείου Αμύνης τον οποίο

---

<sup>22</sup> βλ., John Mearsheimer & Stephen Walt, σελ. 24

και θεωρούσε υπεύθυνο για την παραπλάνηση της κυβέρνησης των ΗΠΑ ως προς την συμφωνία των Harry.

Ένα παράδοξο των αμερικανοϊσραηλινών σχέσεων είναι το γεγονός πως το Ισραήλ είναι το σύμμαχο κράτος το οποίο επιδίδεται περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο στις πιο επιθετικές κατασκοπευτικές επιχειρήσεις σε βάρος των ΗΠΑ. Τρεις από τις πιο σημαντικές υποθέσεις κατασκοπίας κατά των ΗΠΑ που δημοσιοποιήθηκαν και προκάλεσαν τριγμούς στις αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις ήταν οι περιπτώσεις των Jonathan Polard, Lawrence Franklin και Rosen και Weissman.

Το Νοέμβριο του 1985, ο Jonathan Polard, μέλος του πολιτικού προσωπικού της υπηρεσίας πληροφοριών του ναυτικού των ΗΠΑ, μαζί με την σύζυγο του κατηγορήθηκαν για την πώληση απόρρητων εγγράφων στο Ισραήλ, τα οποία λέγεται ότι πέρασαν στους Σοβιετικούς με αντάλλαγμα να δώσουν περισσότερες άδειες εξόδου σε Σοβιετικούς Εβραίους. Με την ίδια κατηγορία παραπέμφθηκαν ακόμα τέσσερις ισραηλινοί αξιωματούχοι ενώ η ισραηλινή κυβέρνηση αρνείτο οποιαδήποτε συμμετοχή στην υπόθεση. Ο Pollard καταδικάστηκε σε ισόβια κάθειρξη ενώ η σύζυγος του σε φυλάκιση πέντε ετών μετά την λήξη της οποίας μετακόμισε στο Ισραήλ. Όσον αφορά στην καταδίκη του Pollard το Ισραήλ ισχυρίστηκε πως η αμερικανική κυβέρνηση υπήρξε ιδιαίτερα σκληρή και το 1996 του επέδωσε την ισραηλινή υπηκοότητα.

Τον Ιούνιο του 2005 ο αναλυτής του Υπουργείου Αμύνης των ΗΠΑ Lawrence Franklin καταδικάστηκε για την άνευ έγκρισης κοινοποίηση απόρρητων πληροφοριών που αφορούσαν στο Ιράν σε ξένο διπλωμάτη, ο οποίος από δημοσιεύματα στον τύπο φέρεται να ήταν ο πολιτικός σύμβουλος στην Πρεσβεία του Ισραήλ στην Washington, Na'or Gil'on. Ο τότε Υπουργός Εξωτερικών του Ισραήλ Silvan Shalom αρνήθηκε οποιαδήποτε συμμετοχή του Ισραήλ σε ενέργειες που θα

έβλαπταν τις ΗΠΑ, ο Ισραηλινός Πρέσβης πως το Ισραήλ δεν κατασκοπεύει τις ΗΠΑ, στον Gil'oni δεν απαγγέλθηκαν κατηγορίες και επέστρεψε στην πατρίδα του και ο Franklin κατηγορήθηκε για την κοινοποίηση απόρρητων πληροφοριών.

Δύο πρώην υπάλληλοι της AIPAC, οι Steven J. Rosen και Keith Weissman, αναγνωρίστηκαν, τελικά, ως τα πρόσωπα στα οποία κοινοποιήθηκαν οι απόρρητες πληροφορίες από τον Franklin και καταδικάστηκαν για την συμμετοχή τους στην συννομωσία. Είναι οι πρώτοι μη κυβερνητικοί υπάλληλοι που καταδικάζονται βάσει του Νόμου για την Κατασκοπία (Espionage Act) του 1917 για την προφορική λήψη απόρρητων πληροφοριών.

**ΜΕΡΟΣ Β**

Όπως έγινε σαφές στα προηγούμενα κεφάλαια, το Ισραήλ εξαρτάται σχεδόν ολοκληρωτικά από τις ΗΠΑ για στρατηγική ασφάλεια και διπλωματική υποστήριξη και στις ανάγκες του αυτές οι ΗΠΑ ανταποκρίνονται πάντα, άλλοτε πιο έκδηλα κι άλλοτε με πιο ήπια ή πλάγια μέσα για διαφορετικούς κάθε φορά λόγους.

Σε μια επισκόπηση των σχέσεων των δύο χωρών, από την ίδρυση του Ισραήλ, το 1948, και έπειτα, κρίνεται σκόπιμη η διάκριση ιστορικοπολιτικών περιόδων με βάση τον εκάστοτε Πρόεδρο των ΗΠΑ αλλά και σημαντικά πολιτικά γεγονότα που έκριναν τις εξελίξεις στην αραβοϊσραηλινή διαμάχη και, παράλληλα, στις αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις.

Η στάση που τήρησε η κυβέρνηση των ΗΠΑ στα χρόνια αυτά, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε πως ποικίλει ανάλογα με την πολιτική τοποθέτηση του εκάστοτε Προέδρου, την προσωπική θεώρηση του για το εβραϊκό ζήτημα, την σχέση του με το εβραϊκό λόμπι στις ΗΠΑ, τις πολιτικές συγκυρίες (Watergate), τυχόν πολιτικές και εκλογικές σκοπιμότητες (Truman, Kennedy) και την διεθνή πολιτική σκηνή (Ψυχρός Πόλεμος).

Επίσης, μέσα από σημαντικά γεγονότα, όπως κρίσιμες αραβοϊσραηλινές συγκρούσεις για τις οποίες γίνεται λόγος στα κεφάλαια που ακολουθούν, μπορούμε να διακρίνουμε τις συγκυρίες που επηρέασαν ή ώθησαν σε δράση την αμερικανική κυβέρνηση και να κατανοήσουμε καλύτερα τις χρονικές στιγμές κατά τις οποίες οι αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις οδηγήθηκαν στην παρούσα κατάσταση, της συμμαχίας και απόλυτης συνεργασίας.

**1) Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΗΠΑ-ΙΣΡΑΗΛ ΑΠΟ ΤΟ 1948 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ: Η ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΙΣΡΑΗΛ**

Η πολιτική της εκάστοτε αμερικανικής κυβέρνησης απέναντι στην Μέση Ανατολή, και δη απέναντι στο Ισραήλ, υπήρξε κατά κύριο λόγο θετική με έντονη φιλική διάθεση σε συνδυασμό με την ανάγκη των ΗΠΑ για έναν σημαντικό, πιστό και ισχυρό σύμμαχο στην περιοχή.

Συναντάμε αρκετές αποκλίσεις ανάμεσα στις κυβερνήσεις αλλά διαπιστώνουμε παράλληλα πως η εξέλιξη των πολιτικών τους κινούνταν πάντα προς την ικανοποίηση των ισραηλινών αιτημάτων και αναγκών και γύρω από την συνεχή προσπάθεια το Ισραήλ να είναι, και να παραμένει, στρατιωτικά και οικονομικά ισχυρό απέναντι στα εχθρικά προς αυτό αραβικά κράτη.

**1.1) 1947-1948: Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ- ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ HARRY S. TRUMAN (1945-1953)**

Την περίοδο που ιδρύθηκε το κράτος του Ισραήλ στην προεδρία των ΗΠΑ βρισκόταν ο Harry Truman, η εξωτερική πολιτική του οποίου χαρακτηριζόταν από σειρά ταλαντεύσεων ανάμεσα στην φίλο-Αραβική γραφειοκρατία και τον φίλο-εβραϊκό Λευκό Οίκο<sup>23</sup>.

Σε μια εποχή που στο προσκήνιο βρίσκονταν σημαντικά ζητήματα, όπως το σχέδιο του ΟΗΕ για διαίρεση της γης της Παλαιστίνης σε ένα παλαιστινιακό και ένα εβραϊκό κράτος, η αναγνώριση του κράτους του Ισραήλ και η απαγόρευση

<sup>23</sup> Avi Shlaim, The Impact of US Policy in The Middle East, Journal of Palestine Studies, Vol. 17, No. 2, (Winter, 1988), σελ. 17

αγοροπωλησίας όπλων, υπό την πίεση των Σιωνιστών στις ΗΠΑ ο Πρόεδρος Truman αποφάσισε να στηρίζει με συνέπεια τις θέσεις των Σιωνιστών. Σε όλα αυτά τα ζητήματα είτε παρέβλεπε είτε υπονόμει τις θέσεις του Υπουργείου Εξωτερικών οι οποίες ήταν αντίθετες με τις Σιωνιστικές.

Στην περίπτωση του περιορισμού του αριθμού των Εβραίων που επιτρεπόταν να μεταναστεύσουν στο Ισραήλ από την Ευρώπη, τον οποίο προσπαθούσε να επιβάλει η Μεγάλη Βρετανία, ο Πρόεδρος Truman υιοθέτησε αμέσως μια πρόταση σύμφωνα με την οποία έπρεπε να γίνουν δεκτοί στην περιοχή 100 χιλιάδες Ευρωπαίοι Εβραίοι αγηφώντας τις προειδοποιήσεις των Βρετανών πως κάτι τέτοιο θα προκαλούσε την οργή των Αράβων.

Στις αρχές Οκτωβρίου του 1946, κατά την εβραϊκή γιορτή του Yom Kippur, μετά από πληροφορίες που ήθελαν τους Εβραίους της Νέας Υόρκης να άρουν την υποστήριξη τους από το Δημοκρατικό κόμμα ενόψει των επερχόμενων εκλογών για το Κογκρέσο αν αυτό δεν προχωρούσε σε κάποια κίνηση καλής θέλησης απέναντι στα αιτήματα τους, ο Truman ανακοίνωσε πως θα στήριζε την δημιουργία ενός Εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη<sup>24</sup>.

Το 1947, ο Truman έδωσε οδηγίες στο αμερικανικό υπουργείο Εξωτερικών να στηρίζουν το σχέδιο του ΟΗΕ για την επίλυση του προβλήματος στην Παλαιστίνη, σύμφωνα με το οποίο η παλαιστινιακή γη θα διαιρείτο σε ένα εβραϊκό και ένα αραβικό κράτος και μια υπό διεθνή διοίκηση ζώνη γύρω από την Ιερουσαλήμ. Θα πρέπει σε αυτό το σημείο να σημειωθεί πως μέρος των ψήφων υπέρ του σχεδίου οφειλόταν σε αμερικανικές πιέσεις και στην αμερικανική επιρροή σε κάποιες χώρες που συμμετείχαν στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ.

---

<sup>24</sup> Robert D. Schylzinger, US Diplomacy since 1900, (New York, 1998), σελ. 215

Στις 29 Νοεμβρίου του 1947 εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση το Ψήφισμα 181, με 33 ψήφους υπέρ, 13 κατά ενώ 10 χώρες απείχαν. Μέχρι το τέλος του ίδιου έτους οι βρετανικές δυνάμεις αποχώρησαν από την γη της Παλαιστίνης. Ακολούθησε η ανακήρυξη της δημιουργίας του κράτους του Ισραήλ, στις 14 Μαΐου του 1948, και έντεκα, μόνο, λεπτά αργότερα οι ΗΠΑ ήταν το πρώτο κράτος που προέβη στην de facto αναγνώριση του μετακυλίοντας την de jure αναγνώριση στον ΟΗΕ<sup>25</sup>. Η πολιτική αυτή απόφαση από πλευράς του Truman ήταν, ίσως, μια από τις σημαντικότερες στην ιστορία των αμερικανοϊσραηλινών σχέσεων.

Η πολιτική αυτή στάση του αμερικανού προέδρου οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό, στις έντονες πιέσεις που δεχόταν από το αμερικανικό εβραϊκό lobby και στο γεγονός ότι πλησίαζαν οι προεδρικές εκλογές το αποτέλεσμα των οποίων θα κρινόταν σε κάποιες πολιτείες από την ψήφο των Εβραίων αμερικανών πολιτών. Οι Εβραίοι των ΗΠΑ ήταν τότε, σχετικά, ολιγάριθμοι (περίπου 3,5% του πληθυσμού), αλλά ήταν συγκεντρωμένοι σε λίγες, εκλογικά κρίσιμες μεγαλουπόλεις και δραστηριοποιούνταν πολιτικά. Το κύριο αίτημα της μερίδας αυτής του εκλογικού σώματος ήταν η αναγνώριση του ανεξάρτητου εβραϊκού κράτους, στην οποία όλοι οι κύριοι αξιωματούχοι στην εξωτερική και αμυντική πολιτική των ΗΠΑ, ο Υπουργός Εξωτερικών Marshall, ο Υφυπουργός Εξωτερικών Lovett, ο Υπουργός Αμύνης Forrestal και ο διπλωμάτης Kennan, ήταν αντίθετοι θεωρώντας ότι θα έβλαπτε τις σχέσεις της χώρας με τον μουσουλμανικό χώρο και θα υπονόμευε την πολιτική της ανάσχεσης στην Μέση Ανατολή<sup>26</sup>.

Παρά τα εκλογικά οφέλη που ήλπιζε να αποκομίσει ο Truman από την αναγνώριση του Ισραήλ, ήταν, επίσης, επηρεασμένος από την τραγωδία που βίωσαν κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο οι Εβραίοι και πίστευε πως η διεθνής κοινότητα θα

<sup>25</sup> Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, Αμερικανικό Πολιτικό Σύστημα και Εξωτερική Πολιτική: 1945-2002, (Ποιότητα, 2002), σελ. 76

<sup>26</sup>βλ., Παπασωτηρίου (2002), σελ.74

έπρεπε και όφειλε να τους στηρίξει. Ο παράγοντας αυτός είχε επηρεάσει, εκτός από τον Truman, και την αμερικανική κοινή γνώμη, η οποία ήταν κατά πλειοψηφία σύμφωνη με την αμερικανική αναγνώριση του νεοσύστατου εβραϊκού κράτους. Είναι χαρακτηριστική η υποστήριξη που έδειξαν στην απόφαση του Προέδρου το μισό Κογκρέσο, 33 πολιτειακά κοινοβούλια και 40 κυβερνήτες πολιτειών.

Για την στάση του αυτή, ο Truman<sup>27</sup> κατηγορήθηκε, όχι μόνο από τους επικριτές του αλλά και από τον ίδιο τον υπουργό Εξωτερικών του, George Marshall, ότι για το εκλογικό αποτέλεσμα θυσίασε εθνικά συμφέροντα των ΗΠΑ στο εξωτερικό.

## 1.2) ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ DWIGHT D. EISENHOWER (1953-1961)

Σε αντίθεση με τον Truman, ο Eisenhower δεν έβλεπε τόσο θετικά την ύπαρξη του κράτους του Ισραήλ και τις σχέσεις του με τις ΗΠΑ. Ο ίδιος και ο Υπουργός Εξωτερικών του John Foster Dulles, θεωρούσαν το Ισραήλ ως πρόβλημα και εμπόδιο στην παγκόσμια αμερικανική στρατηγική για την ανάσχεση του κομμουνισμού.

Η κλιμάκωση της αραβοϊσραηλινής διαμάχης, και δη των στρατιωτικών συγκρούσεων του Ισραήλ με την Αίγυπτο, παρείχαν στην Σοβιετική Ένωση την ευκαιρία να επεμβαίνουν στα πολιτικά δρώμενα της Μέσης Ανατολής και να εδραιώσουν τη θέση τους σε αυτή. Η κυβέρνηση Eisenhower προσπάθησε με πολλούς τρόπους να επέμβει στις συγκρούσεις για να αποτρέψει την απόκτηση από πλευράς Σοβιετικής Ένωσης ισχύος στην περιοχή και τη δημιουργία μιας πιθανής συμμαχίας με τους Άραβες. Μείωσε τις προμήθειες όπλων προς το Ισραήλ, χρησιμοποίησε το δόλωμα της εγγύησης ασφάλειας και πίεσε για την συναίνεση του

<sup>27</sup> «Κατά κάποιον τρόπο η Παλαιστίνη ήταν το πιο δύσκολο δίλημμα σε ολόκληρη τη θητεία του ως πρόεδρος», Margaret Truman, Harry S. Truman, (New York, 1993), σελ. 381



Ισραήλ στις προσπάθειες για την επίτευξη μιας συμφωνίας ανάμεσα στα αντιμαχόμενα μέρη.

Τον Οκτώβριο του 1956 ξέσπασε στην περιοχή η γνωστή ως κρίση του Suez, κατά την οποία το Ισραήλ συνεργάστηκε με τη Γαλλία, την έως τότε κύρια προμηθεύτρια στρατιωτικού εξοπλισμού και σύμμαχο του, και την Μ. Βρετανία σε μια πολεμική επιχείρηση («Operation Musketeer» ή Sinai Campaign) κατά της Αιγύπτου με αφορμή την εθνικοποίηση της Διώρυγας του Suez από τον Gamal Abdel Nasser.

Ο Eisenhower δεν ήθελε να διακινδυνεύσει στρατιωτικές συγκρούσεις στην περιοχή αλλά να επιλύσει την υπάρχουσα διαμάχη με διπλωματία μη αφήνοντας στην Σοβιετική Ένωση την ευκαιρία να εκμεταλλευτεί την κατάσταση για πολιτικό της όφελος. Πιθανή επέμβαση των ΗΠΑ υπέρ της Αιγύπτου θα σήμαινε ότι παρατασσόταν με τον Αραβικό εθνικισμό ενώ σε περίπτωση που στήριζαν την συμμαχία της Μ. Βρετανίας με τη Γαλλία και το Ισραήλ τότε η Σοβιετική Ένωση θα ήταν πλέον ελεύθερη να κερδίσει την αφοσίωση και την συνεργασία των Αράβων<sup>28</sup>.

Στις 30 Οκτωβρίου οι ΗΠΑ, ένα, μόλις, εικοσιτετράωρο από την πρώτη επίθεση του Ισραήλ, ζήτησαν τη συγκάλεση έκτακτης συνέλευσης του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ με θέμα τις μαινόμενες συγκρούσεις στην Μ. Ανατολή στα πλαίσια της οποίας πρότειναν την άμεση κατάπαυση του πυρός, την άμεση απόσυρση των ισραηλινών στρατευμάτων πίσω από τις αναγνωρισμένες γραμμές ανακωχής<sup>29</sup> και την αποχή όλων των άλλων χωρών από την παροχή οιασδήποτε στρατιωτικής ή οικονομικής βοήθειας προς το Ισραήλ.

Ακολούθησε έκτακτη συνεδρίαση της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ την 1<sup>η</sup> Νοεμβρίου στην οποία ο Abba Eban, εκ μέρους του Ισραήλ, προσπάθησε να πείσει,

<sup>28</sup> John Spanier, *American Foreign Policy since World War II*, (Praeger University Press series, 1962), 122-3

<sup>29</sup> Henry Kissinger, *Διπλωματία*, (1995), σελ. 605

χωρίς επιτυχία, πως οι ισραηλινές στρατιωτικές δυνάμεις πήραν μέτρα ασφαλείας στην Χερσόνησο του Sina και πως στόχος των ισραηλινών επιχειρήσεων ήταν η καταστροφή των βάσεων από τις οποίες οι ένοπλες αιγυπτιακές μονάδες εξορμούσαν στο ισραηλινό έδαφος για φόνους, δολιοφθορές και πρόκληση αβεβαιότητας και φόβου στη ζωή του Ισραήλ υπό τις διαταγές του Nasser.

Στις 2 Νοεμβρίου οι ΗΠΑ κατάφεραν να πείσουν τη Γενική Συνέλευση να εκδώσει ψήφισμα που ζητούσε την παύση των εχθροπραξιών και την εκκένωση του Sina από τις ισραηλινές δυνάμεις. Στις 6 του ίδιου μήνα επιτεύχθηκε η τελική συμφωνία εκχειρίας, οι στρατιωτικές επιχειρήσεις σταμάτησαν και η Δύναμη Έκτακτης Ανάγκης του ΟΗΕ (United Nations Emergency Force- UNEF), πήρε τη θέση της ανάμεσα στις αντίπαλες στρατιωτικές δυνάμεις.

Ο Eisenhower εξοργισμένος από την στάση του Ben-Gurion ο οποίος αρνείτο να αποσύρει τις δυνάμεις του από τις περιοχές που είχε καταλάβει το Ισραήλ, προειδοποιούσε πως οι φιλικές σχέσεις των δύο χωρών κινδύνευαν να πληγούν ανεπανόρθωτα. Παρά τις αμερικανικές προειδοποιήσεις, όμως, το Ισραήλ επέμενε πως θα αποχωρούσε μόνο αν ο Nasser έδινε εγγυήσεις για την ελεύθερη διέλευση των ισραηλινών πλοίων από τα στενά του Tiran κάτι που ο Nasser είχε αποκλείσει ως πιθανότητα.

Ένας από τους λόγους που το Ισραήλ κατέφυγε σε αυτήν την συμμαχία και σε αυτόν του πόλεμο ήταν η εδαφική του επέκταση. Μετά τη λήξη της κρίσης, το Ισραήλ του Ben- Gurion ήταν αποφασισμένο να κρατήσει τα εδάφη τα οποία είχε καταλάβει, την Χερσόνησο του Sina και τα Στενά του Tiran, και ο Eisenhower ήταν εξίσου αποφασισμένος να το αναγκάσει να τα εγκαταλείψει. Στις 2 Φεβρουαρίου του 1957, σε ομιλία του στην εθνική τηλεόραση ο Eisenhower διαμήνυε πως αν το Ισραήλ δεν αποχωρούσε από τις περιοχές αυτές, θα στήριζε τον ΟΗΕ στις κυρώσεις

που σκόπευε να του επιβάλει<sup>30</sup>. Τότε, η αποφασιστικότητα που επέδειξε ο Αμερικανός Πρόεδρος ξάφνιασε το Ισραήλ το οποίο και έσπευσε να συμμορφωθεί με τις συστάσεις του με τον όρο οι ΗΠΑ να εξασφαλίσουν την ελεύθερη διέλευση των στενών του Tiran και ο ΟΗΕ να στείλει μια «δύναμη έκτακτης ανάγκης» στο Sina, η οποία θα περιπολούσε τα σύνορα Αιγύπτου-Ισραήλ. Μόλις οι όροι που έθεσε το Ισραήλ έγιναν δεκτοί, η τότε Υπουργός Εξωτερικών του Ισραήλ, Golda Meir, ανακοίνωσε την αποχώρηση των Ισραηλινών δυνάμεων την 1<sup>η</sup> Μαρτίου του 1957, αποφεύγοντας τις κυρώσεις από τον ΟΗΕ<sup>31</sup>.

Η αμερικανική πολιτική αντιμετώπιση της κρίσης δυσαρέστησε το Ισραήλ, ωστόσο, η υπόσχεση των ΗΠΑ να στηρίζουν το δικαίωμα διέλευσης των ισραηλινών πλοίων στα στενά του Tiran σήμαινε την ενίσχυση της αμερικανικής δέσμευσης για υπεράσπιση της ισραηλινής ασφάλειας.

Σκοπός του αμερικανού Προέδρου ήταν να απομονώσει το Ισραήλ από την κρίση με τον φόβο πως ο συνδυασμός των ισραηλινών και αιγυπτιακών αερομαχιών με τις συγκρούσεις της συμμαχίας Μ. Βρετανίας- Γαλλίας με την Αίγυπτο, θα οδηγούσε σε γενικευμένη σύρραξη στην Μέση Ανατολή. Προς αυτόν τον σκοπό ο Dulles, που βρισκόταν στην περιοχή ως εκπρόσωπος του Eisenhower με αποστολή να διαχειριστεί την κρίση, αρνήθηκε στο Ισραήλ την συμμετοχή στις διπλωματικές προσπάθειες και εμπόδισε την συζήτηση των ισραηλινών διαμαρτυριών για την αιγυπτιακή πολιτική στον ΟΗΕ. Κατόρθωσε, επίσης, να μειώσει την ροή των προμηθειών σε στρατιωτικό εξοπλισμό από τις ΗΠΑ, τον Καναδά και τη Γαλλία προς αυτό.

Η πολιτική του Eisenhower απέναντι στο Ισραήλ κατά την κρίση του Suez κατάφερε να κερδίσει την εμπιστοσύνη και συνεργασία των Αράβων στα πλαίσια του

<sup>30</sup> βλ., Douglas Little, σελ. 563

<sup>31</sup> βλ., Douglas Little, σελ. 564

δόγματος που φέρει το όνομα του και αφορά στην παροχή βοήθειας προς οποιοδήποτε κράτος της Μέσης Ανατολής απειλείται από τον διεθνή κομμουνισμό. Επιπροσθέτως, κρίνοντας από τα αποτελέσματα της πολιτικής στάσης του Eisenhower, στην συγκεκριμένη περίπτωση, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα πως ένας αποφασισμένος αμερικανός πρόεδρος μπορεί να επιβληθεί στο Ισραήλ προωθώντας ταυτόχρονα τα συμφέροντα των ΗΠΑ χωρίς να βλάψει την ασφάλεια του και τις αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις<sup>32</sup>.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να αναφέρουμε πως ο Eisenhower, σε αντίθεση με τον προκάτοχο του, δεν επηρεάστηκε από τις επερχόμενες προεδρικές εκλογές και δεν φοβήθηκε την απώλεια των εβραϊκών ψήφων όταν αποφάσιζε τη στάση που τήρησε απέναντι στο Ισραήλ κατά την κρίση<sup>33</sup>.

Το 1958, ωστόσο, η πολιτική της κυβέρνησης Eisenhower απέναντι στο Ισραήλ άλλαξε<sup>34</sup>. Τα όσα διαδραματίζονταν στην Μέση Ανατολή, η σημαντική νίκη που είχαν επιτύχει οι ισραηλινές δυνάμεις επί των σοβιετικά εξοπλισμένων αραβικών στον πόλεμο του Suez και το γεγονός πως πολλά κράτη στην περιοχή υιοθετούσαν σταδιακά αντι-αμερικανική στάση, δημιούργησαν την πεποίθηση πως το Ισραήλ, το οποίο βρισκόταν σε μια ιδιαίτερης γεωστρατηγικής σημασίας θέση, θα μπορούσε να αποτελέσει έναν σημαντικό στρατηγικό σύμμαχο για τις ΗΠΑ.

Δύο χρόνια αργότερα η αλλαγή στην στάση της αμερικανικής κυβέρνησης απέναντι στο Ισραήλ έγινε πιο ξεκάθαρή όταν ο Eisenhower συμφώνησε να ανταποκριθεί σε κάποια από τα αιτήματα του Ben-Gurion για πώληση στρατιωτικού εξοπλισμού. Στις 10 Μαρτίου του 1960, ο Eisenhower συναντήθηκε ανεπίσημα με τον Ben-Gurion στον Λευκό Οίκο. Στην διάρκεια της συνάντησης αυτής ο ισραηλινός

<sup>32</sup> βλ., Avi Shlaim, σελ. 17

<sup>33</sup> βλ., Παπασωτηρίου (2002), σελ. 140-1

<sup>34</sup> Chaplain (LTC) Rob Noland, The US National Security Strategy: The US Role in the Israel-Palrstine Conflict, USAWK Strategy Research Project, US Army War College, (2005), σελ. 5

ηγέτης ισχυρίστηκε πως ένα ισχυρό και καλά εξοπλισμένο Ισραήλ θα έπαιζε σημαντικό ρόλο στην ανάσχεση των σοβιετικών στη Μέση Ανατολή και ζήτησε στρατιωτικό υλικό, radar και αντιαεροπορικούς πυραύλους HAWK. Η αρχική απάντηση του Eisenhower, ο οποίος δεν επιθυμούσε να μετατραπούν οι ΗΠΑ σε οπλοστάσιο του Ισραήλ απέναντι σε όλους του τους εχθρούς, ήταν να αποταθούν στη Γαλλία, τη Μ. Βρετανία και τη Δυτική Γερμανία για την πώληση του εξοπλισμού. Για να μην δυσαρεστήσει, όμως, το Ισραήλ, υποσχέθηκε πως θα ανέθετε στο υπουργείο Εξωτερικών την προσεκτική μελέτη των αιτημάτων του. Στα τέλη Μαΐου, οι ΗΠΑ συμφώνησαν, τελικά, να πουλήσουν στο Ισραήλ σύγχρονο εξοπλισμό radar αξίας 10 εκατομμυρίων(\$) αλλά, τον Αύγουστο, αρνήθηκαν να αποδεχθούν το αίτημα για την πώληση πυραύλων HAWK με τον φόβο νέων αραβοϊσραηλινών συγκρούσεων.

Κατά τη διάρκεια της προεδρίας Eisenhower προέκυψε μια ακόμη κρίση στις σχέσεις των δύο χωρών η οποία οφειλόταν στον πυρηνικό αντιδραστήρα που κατασκεύαζε το Ισραήλ σε συνεργασία με τη Γαλλία στην περιοχή Dimona στην έρημο Negev. Το 1960 στις ΗΠΑ δημιουργήθηκε η ανησυχία πως ο αντιδραστήρας δεν προοριζόταν μόνο για την παραγωγή ενέργειας όπως ισχυριζόταν το Ισραήλ. Για τον λόγο αυτό τον Ιανουάριο του 1961 ο Eisenhower απαίτησε από τον Ben-Gurion να δηλώσει ανεπιφύλακτα ότι δεν είχε βλέψεις για την κατασκευή πυρηνικών όπλων. Η απάντηση του Ben-Gurion εξακολούθησε να είναι η ίδια, πως, δηλαδή, ο αντιδραστήρας θα χρησίμευε μόνο για ειρηνικούς σκοπούς<sup>35</sup>.

Το ζήτημα του αντιδραστήρα της Dimona προέκυψε λίγο πριν την λήξη της θητείας του Eisenhower, οπότε και ανέλαβε τη διευθέτησή του ο διάδοχος του στην προεδρία, John F. Kennedy.

---

<sup>35</sup> βλ., Douglas Little, σελ. 567

**1.3) ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ JOHN F. KENNEDY (1961-1963)**

Με την εκλογή του Kennedy στη προεδρία των ΗΠΑ εγκαινιάστηκε μια νέα εποχή για τις αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις. Ο Kennedy, όπως και ο προκάτοχος του, πίστευε πως η επίτευξη του συμβιβασμού μεταξύ των Αράβων και των Ισραηλινών θα βοηθούσε τις ΗΠΑ στην προσπάθεια ανάσχεσης της Σοβιετικής Ένωσης στην Μέση Ανατολή<sup>36</sup>. Σε αντίθεση, όμως, με τον Eisenhower θεωρούσε το Ισραήλ ως μια θετική δύναμη, συμβατή με τα αμερικανικά ιδανικά και αξία παροχής βοήθειας από τις ΗΠΑ.

Το πρώτο σημαντικό ζήτημα που κλήθηκε να αντιμετωπίσει ο Kennedy και αφορούσε τις αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις ήταν η κατασκευή του πυρηνικού αντιδραστήρα της Dimona. Το ζήτημα αυτό ανησυχούσε ιδιαίτερα τον αμερικανό πρόεδρο και η ανησυχία του αυτή εντάθηκε την άνοιξη του 1961 όταν πληροφορήθηκε ότι το Ισραήλ επρόκειτο να αγοράσει από τη Γαλλία μεσαίου βεληνεκούς βομβαρδιστικά ικανά να μεταφέρουν πυρηνικά όπλα.

Στην συνάντηση ανάμεσα στον Kennedy και τον Ben-Gurion, που πραγματοποιήθηκε στις 30 Μαΐου στη Νέα Υόρκη, ο ισραηλινός ηγέτης εξήγησε πως το Ισραήλ δεν είχε, προς το παρόν, καμία πρόθεση να προχωρήσει στην κατασκευή πυρηνικών όπλων. Δεν παρέλειψε, ωστόσο, να προσθέσει την ανησυχία του για τα MiGs που είχε πρόσφατα προμηθευτεί από την Σοβιετική Ένωση η Αίγυπτος και να τονίσει την ανάγκη του Ισραήλ να αποκτήσει προηγμένα αντι-αεροπορικά όπλα. Ο Kennedy υποσχέθηκε να μελετήσει το αίτημα του Ben-Gurion για την πώληση στο Ισραήλ αντι-αεροπορικών πυραύλων εδάφους-αέρος HAWK.

Σε ένδειξη καλής θέλησης η κυβέρνηση Kennedy τον Σεπτέμβριο του 1961 προσέφερε στο Ισραήλ ένα στρατιωτικό πακέτο το οποίο αποτελείτο από

ηλεκτρονικό εξοπλισμό, μικρά όπλα και ανταλλακτικά, αλλά όχι τους πυραύλους που είχε ζητήσει ο Ben-Gurion. Λίγο αργότερα προέβη και σε μια μικρή αύξηση της οικονομικής βοήθειας.

Το φλέγον για την εποχή ζήτημα των Παλαιστίνιων προσφύγων έδωσε την αφορμή για την πώληση των πολυπόθητων για το Ισραήλ πυραύλων. Ο Kennedy ανέθεσε τη διεκπεραίωση του ζητήματος αυτού στον Joseph Johnson ο οποίος κατέληξε σε μια πρόταση που καλούσε το Ισραήλ να δεχτεί περίπου 100 χιλιάδες Παλαιστίνιους πρόσφυγες μέσα στην επόμενη δεκαετία. Η πρόταση του Johnson δε θα είχε καμιά ελπίδα αν ο Kennedy δεν την είχε συνδέσει με το ανεκπλήρωτο αίτημα του Ben-Gurion, τους αντι-αεροπορικούς πυραύλους.

Στις 18 Αυγούστου του 1962 ο Kennedy ανέθεσε στον σύμβουλο και μεσάζοντα του στην εβραϊκή κοινότητα Myer Feldman να διαπραγματευθεί στο Tel Aviv με τον Ben-Gurion την πώληση των πυραύλων και την παροχή ενός δανείου που θα βοηθούσε στην αποπληρωμή τους, ως αντάλλαγμα στην αποδοχή από πλευράς Ισραήλ του σχεδίου Johnson και του ελέγχου από αμερικανούς ειδικούς των εγκαταστάσεων της Dimona<sup>37</sup>. Αν και αρχικά ο Ben-Gurion άφησε να εννοηθεί πως ήταν πρόθυμος να μελετήσει πιο προσεκτικά το σχέδιο για τους πρόσφυγες, μόλις η αγοραπωλησία των όπλων κοινοποιήθηκε ένα μήνα μετά, η ισραηλινή Υπουργός εξωτερικών απέρριψε το σχέδιο Johnson με την αιτιολογία πως ευνοούσε τους Άραβες σε βάρος των ισραηλινών συμφερόντων. Η μη τήρηση των συμφωνηθέντων από το Ισραήλ απογοήτευσε τον Kennedy, ο οποίος όμως αναγνώρισε μια θετική πλευρά στην πώληση των πυραύλων. Εν πρώτοις, πλησίαζαν εκλογές και οι αμερικανοί Εβραίοι ψηφοφόροι ήταν ικανοποιημένοι από την ανταπόκριση των ΗΠΑ στα ισραηλινά αιτήματα. Δεύτερον, τώρα που το Ισραήλ διέθετε τα όπλα τα οποία

---

<sup>37</sup> βλ., Douglas Little, σελ. 569

θεωρούσε ως απαραίτητα για την ασφάλεια του, μειώνονταν οι πιθανότητες να χρησιμοποιήσει τις εγκαταστάσεις της Dimona για την παρασκευή πυρηνικών όπλων.

Η έκρυθμη κατάσταση στην Μέση Ανατολή συνέχισε να προκαλεί ανησυχία στις ΗΠΑ ως προς την πιθανότητα ανάπτυξης πυρηνικού οπλοστασίου από το Ισραήλ. Για αυτόν τον λόγο, και δεδομένων των πολιτικών αλλαγών και αναταραχών που εκτυλίσσονταν στην περιοχή την περίοδο αυτή, επιζητούσε κάθε δυνατή ευκαιρία διαπραγμάτευσης του ζητήματος των πυρηνικών με το Ισραήλ και προσπαθούσε να πείσει πως θα είχε την αμερικανική υποστήριξη σε περίπτωση αραβικής επίθεσης. Κάθε προσπάθεια διαπραγμάτευσης, ωστόσο, κατέληγε στο κενό, με τους Ισραηλινούς να δηλώνουν πως θα συζητούσαν το θέμα του πυρηνικού αντιδραστήρα και το σχέδιο Johnson, χωρίς όμως να δεσμεύονται με κάποια ρύθμιση σε κανένα από τα θέματα που απασχολούσαν τις ΗΠΑ. Ο Kennedy συνέχιζε να διαβεβαιώνει την ισραηλινή κυβέρνηση πως οι ΗΠΑ θα τους στήριζαν σε περίπτωση απρόκλητης αραβικής επίθεσης, ενώ παράλληλα έψαχνε διπλωματικές διόδους προώθησης του διαλόγου ανάμεσα στο Ισραήλ και τους Άραβες χωρίς όμως να έχει επιτυχία με καμία από τις δύο πλευρές.

Η κατάσταση άρχισε να αλλάζει όταν Πρωθυπουργός του Ισραήλ εξελέγη ο Levi Eshkol, ο οποίος όντας πιο συνεργάσιμος και διαλλακτικός από τον προκάτοχο του κατάφερε να αποσπάσει από την κυβέρνηση Kennedy νέες εγγυήσεις για την ασφάλεια και ακεραιότητα της χώρας του, και για στρατιωτική βοήθεια σε περίπτωση επίθεσης. Η ελπιδοφόρα αυτή εξέλιξη στο ισραηλινό πολιτικό σκηνικό έκανε τον Kennedy να πιστέψει και αυτός πως ένα ισχυρό Ισραήλ θα ήταν ισχυρός σύμμαχος ενάντια στους ριζοσπαστικούς Άραβες που έφεραν την υποστήριξη της Σοβιετικής Ένωσης.



Είτε λόγω της σοβιετικής παρουσίας στην Μέση Ανατολή, είτε λόγω εκλογικών σκοπιμοτήτων, είτε και για τους δύο αυτούς παράγοντες, το σίγουρο είναι πως επί προεδρίας John Kennedy οι ΗΠΑ έγιναν, και συνεχίζουν να είναι έως και σήμερα, ο κύριος προμηθευτής όπλων για το Ισραήλ.

#### 1.4) ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ LYNDON B. JOHNSON (1963-1969)

Αμέσως μετά την ανάληψη της προεδρίας των ΗΠΑ, ο Lyndon Johnson δήλωνε στην Golda Meir πως η «στενή φίλια που διέκρινε τις σχέσεις των ΗΠΑ με το Ισραήλ θα συνέχιζε να υφίσταται» και πως «το Ισραήλ μπορεί να βασίζεται σε αυτό»<sup>38</sup>. Ακόμα και πριν αναλάβει την προεδρία, ο Johnson, είχε επιδείξει φιλικά αισθήματα προς το Ισραήλ. Όταν επί προεδρίας Eisenhower ο ίδιος ήταν αρχηγός της πλειοψηφίας στην Γερουσία είχε αντιτεθεί στις κυρώσεις που επέβαλε ο ΟΗΕ στο Ισραήλ κατά την κρίση του 1957 και δύο χρόνια αργότερα είχε προτείνει την αποστολή στρατιωτικής βοήθειας. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός πως την περίοδο που ήταν Αντιπρόεδρος των ΗΠΑ το Ισραηλινό lobby στην Αμερική τον θεωρούσε έναν από τους πιο πιστούς του συμμάχους στην Washington.

Απόδειξη της *αφοσίωσης* του Johnson στο εβραϊκό lobby αποτελούν οι πολυάριθμοι διορισμοί φιλοϊσραηλινών και εβραϊκής καταγωγής στελεχών σε θέσεις κλειδιά στη διοίκηση των ΗΠΑ. Επί παραδείγματι:

- Το 1964, προς μεγάλη ευχαρίστηση των Ισραηλινών, όρισε συνυπογύφιο του για την αντιπροεδρία τον Hubert Humphrey, υπερασπιστή επί πολλά έτη των στενών αμερικανοϊσραηλινών σχέσεων.

---

<sup>38</sup> βλ., Douglas Little, σελ. 573

- Το 1965, διόρισε τον δικαστή του Ανώτατου Δικαστηρίου, Arthur Goldberg, έναν ενθουσιώδη Σιωνιστή, στη θέση του πρεσβευτή των ΗΠΑ στον ΟΗΕ, θέση ιδιαίτερης σημασίας για έναν Εβραίο σε μια χρονική περίοδο που η Μέση Ανατολή αποτελούσε εμπόλεμη ζώνη.
- Μέχρι το 1966, οι φιλοϊσραηλινοί αδερφοί Rostow κατείχαν σημαντικές θέσεις στην ομάδα εξωτερικής πολιτικής του Johnson, ο οικονομολόγος Walt Rostow ως σύμβουλος εθνικής ασφαλείας και ο Eugene Rostow ως Υφυπουργός εξωτερικών πολιτικών υποθέσεων.
- Ο John P. Roche, ένας από τους πιο ένθερμους υποστηρικτές του Ισραήλ στην ακαδημαϊκή κοινότητα, προσελήφθη το 1967 στον Λευκό Οίκο ως συντάκτης ομιλιών και προεδρικός σύμβουλος<sup>39</sup>.

Επί προεδρίας Johnson οι σχέσεις των ΗΠΑ με το Ισραήλ έγιναν πιο στενές, την στιγμή που η αμερικανική εξωτερική πολιτική απομακρυνόταν από την Αίγυπτο του Nasser και επιχειρούσε να προσεγγίσει τις συντηρητικές δυνάμεις του αραβικού κόσμου.

Όσον αφορά στην αγοραπωλησία στρατιωτικού εξοπλισμού ανάμεσα στις ΗΠΑ και το Ισραήλ, δεδομένων των επιρροών που σίγουρα δεχόταν από τον σιωνιστικό περίγυρο του στον Λευκό Οίκο, προκαλεί έκπληξη το γεγονός πως αρχικά, και μάλιστα λίγο πριν τις εκλογές του 1964, ο Johnson αρνήθηκε να προβεί στην πώληση των M-48 τανκ τα οποία ζητούσε η Ισραηλινή κυβέρνηση. Αντί αυτού, υποσχέθηκε πως θα μεσολαβούσε στη Δυτική Γερμανία να προσφέρει την απαραίτητη βοήθεια στο Ισραήλ με αντάλλαγμα την υπόσχεση του Eshkol να επιτρέψει σε αμερικανούς ελεγκτές να επισκεφτούν τις εγκαταστάσεις της Dimona.

---

<sup>39</sup> βλ., Douglas Little, σελ. 573

Ο Johnson προτίμησε να διακινδυνεύσει βραχυπρόθεσμα οφέλη, αρνούμενος να ανταποκριθεί άμεσα στα ισραηλινά αιτήματα, αποσκοπώντας στην εξασφάλιση μακροπρόθεσμων διπλωματικών στόχων, αποφεύγοντας, ταυτόχρονα, να προκαλέσει αρνητικές αντιδράσεις από πλευράς των Αράβων. Κατάφερε, ωστόσο, με την μεσολάβηση του στη Δυτική Γερμανία και την έμμεση και διπλωματική ανταπόκριση στα ισραηλινά αιτήματα, να διασφαλίσει την στρατιωτική υπεροχή και ασφάλεια του Ισραήλ και να αποφύγει την δημιουργία ισραηλινού πυρηνικού οπλοστασίου.

Οι συνεχείς εκκλήσεις για στρατιωτικό εξοπλισμό έπεισαν τον Johnson πως η Μέση Ανατολή κινδύνευε να γίνει πεδίο πυρηνικού ανταγωνισμού και οδήγησαν τις ΗΠΑ και το Ισραήλ να εγκαινιάσουν, με πρωτοβουλία του αμερικανού προέδρου, ένα μνημόνιο συνεργασίας (memorandum of understanding) η οποία επιβεβαίωνε την πρόθεση των ΗΠΑ να πραγματοποιούν, επιλεκτικά, απευθείας πωλήσεις όπλων στο Ισραήλ με ευνοϊκούς όρους.

Τον Απρίλιο του 1965, το Ισραήλ ζήτησε από τις ΗΠΑ 210 τανκ τύπου M-48 και 50 πολεμικά αεροσκάφη, αντίστοιχα αυτών που παρείχε στην Αίγυπτο η Σοβιετική Ένωση. Ένα μήνα αργότερα η κυβέρνηση Johnson αποφάσισε να ικανοποιήσει το αίτημα για τα τανκ και να δώσει πίστωση της τάξεως των 34 εκατομμυρίων(\$), αλλά αρνήθηκε να προσφέρει τα πολεμικά αεροσκάφη παραπέμποντας το Ισραήλ στη Γαλλία για την αγορά τους. Αφού η Γαλλία αρνήθηκε να παράσχει στο Ισραήλ τα αεροσκάφη αυτά, ο αρχηγός της ισραηλινής αεροπορίας επισκέφτηκε τον Οκτώβριο τις ΗΠΑ ζητώντας αεροσκάφη τύπου είτε A-4 Skyhawk είτε F-4 Phantom, τα οποία ήταν ικανά να μεταφέρουν πυρηνικά όπλα. Η λεπτομέρεια αυτή είναι και ο λόγος που οι ΗΠΑ δίστασαν να ανταποκριθούν άμεσα. Τελικά, μετά από μήνες αντιμαχίας με το Ισραήλ για το ζήτημα αυτό, τον Μάρτιο του

1966, ο Johnson συμφώνησε να δώσει στο Ισραήλ 48 από τα πιο αργά αεροσκάφη τύπου Skyhawk αξίας 72, περίπου, εκατομμυρίων, υπό ευνοϊκούς όρους πίστωσης.

Λίγο πριν ξεσπάσει ο αραβοϊσραηλινός πόλεμος του 1967, ο Johnson έκανε μια τελευταία προσπάθεια να πείσει το Ισραήλ να μην βιαστεί να ξεκινήσει τις επιθέσεις έως ότου οργανώσει ένα πολυεθνικό εγχείρημα που θα τερμάτιζε τον Αιγυπτιακό αποκλεισμό, χωρίς όμως επιτυχία. Οι ΗΠΑ δεν κατάφεραν να επέμβουν αποτελεσματικά και να αποτρέψουν τον Nasser από το να απαγορεύει τον διάπλου των ισραηλινών πλοίων στα στενά του Tiran, στον κόλπο της Aqaba. Η κυβέρνηση του Ισραήλ που περίμενε τα αποτελέσματα των ενεργειών των ΗΠΑ για δύο περίπου εβδομάδες, τελικά ξεκίνησε την επίθεση της ενάντια στις δυνάμεις του Nasser στις 5 Ιουνίου<sup>40</sup>.

Η κυβέρνηση των ΗΠΑ κατάφερε να δραστηριοποιηθεί μετά τον πόλεμο που διήρκεσε μόλις έξι ημέρες, μετά από τις έντονες πιέσεις που δέχτηκε από το Ισραήλ για να μεσολαβήσει για απευθείας διαπραγματεύσεις και μια επίσημη συμφωνία ειρήνευσης η οποία θα όριζε ασφαλή και αναγνωρισμένα σύνορα. Ο Johnson κάλεσε, τότε, τον Nasser να συμφωνήσει πρόθυμα με τους όρους του πριν ζητήσει από το Ισραήλ να αποσύρει τις δυνάμεις του από τα εδάφη που είχε καταλάβει.

Η αδιάλλακτη, όμως, στάση που τήρησε το Ισραήλ κατά τη διαπραγματευτική διαδικασία με τον ΟΗΕ, και, κυρίως, με τις ΗΠΑ, προβλημάτισε την κυβέρνηση Johnson, και προκάλεσε για μια ακόμη φορά ανησυχία για την πιθανότητα κατασκευής ισραηλινών πυρηνικών όπλων. Η ένταση ανάμεσα στις δύο χώρες κορυφώθηκε στα τέλη του 1967, όχι μόνο για το ζήτημα των πυρηνικών, αλλά και για την άρνηση του Ισραήλ να συμμορφωθεί με τις ρυθμίσεις που όριζε το ψήφισμα 242

---

<sup>40</sup> βλ., Robert D. Schylzinger, σελ. 283

του Συμβουλίου Ασφαλείας το οποίο έφερε την υποστήριξη των ΗΠΑ<sup>41</sup>. Τότε οι σύμβουλοι του Johnson του πρότειναν να εκμεταλλευθεί την επερχόμενη επίσκεψη του Eshkol στις ΗΠΑ για να του υπενθυμίσει πως για να διατηρηθεί η ειδική σχέση που συνέδεε τις δύο χώρες θα έπρεπε να υπάρχει συνεργασία.

Στην επίσκεψη του στις ΗΠΑ, τον Ιανουάριο του 1968, ο Eshkol ζήτησε και πάλι από τον Johnson την πώληση στο Ισραήλ πολεμικών αεροσκαφών τύπου A-4 Skyhawk και F-4 Phantom. Η απάντηση του Johnson ήταν πως δεν μπορούσε να βοηθήσει αν το Ισραήλ επέμενε στην αδιάλλακτη στάση του. Τελικά, όμως, συμφώνησε να δώσει στον Eshkol τα αεροσκάφη τύπου Skyhawk αλλά για τα τύπου Phantom έθεσε κάποιους όρους. Το Ισραήλ θα έπρεπε να εφαρμόσει τα όσα όριζε το ψήφισμα 242 και να ανανεώσει την υπόσχεση του πως δεν θα κατασκεύαζε πυρηνικά όπλα.

Η πολιτική αντιμετώπιση της κυβέρνησης Johnson απέναντι στο Ισραήλ κατά τον πόλεμο των «έξι ημερών», κατά τον Avi Shlaim, έφερε τις ΗΠΑ σε ταπεινωτική θέση καθώς ανέχονταν την ισραηλινή κατοχή των κατειλημμένων στον πόλεμο εδαφών ενώ ταυτόχρονα μειωνόταν σταδιακά η επιρροή τους στον ολοένα και πιο ισχυρό σύμμαχο τους. Σε αυτή την ειδική και ιδιόμορφη σχέση ΗΠΑ- Ισραήλ, το Ισραήλ ήταν ο μικρός συνεργάτης αλλά και ο κύριος ευνοούμενος από τις εξελίξεις.

Στην ερμηνεία της πολιτικής στάσης του Johnson στον πόλεμο του 1967 θα πρέπει να υπολογίσουμε έναν ακόμα παράγοντα, πέρα από τις επιρροές και τις πιέσεις που δεχόταν από τον σιωνιστικό και φιλοϊσραηλινό περίγυρο του στον Λευκό Οίκο και την αμερικανική εβραϊκή κοινότητα. Ο Johnson ήλπιζε πως η αφοσίωση που επιδείκνυε προς τις σχέσεις των ΗΠΑ με το Ισραήλ θα αποσπούσε την προσοχή της

---

<sup>41</sup> βλ., Douglas Little, σελ. 579

αμερικανικής γνώμης από τα όσα διαδραματίζονταν και από την καθόλου δημοφιλή εξωτερική πολιτική στην Νοτιοανατολική Ασία.

### 1.5) ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ RICHARD M. NIXON (1969-1974)

Ο Richard Nixon στην πολιτική του για την Μέση Ανατολή χρησιμοποίησε την πολιτική της ύφεσης σαν δίχτυ ασφαλείας περιορίζοντας την επιρροή της Σοβιετικής Ένωσης<sup>42</sup>. Η εξωτερική πολιτική του Nixon απέναντι στο Ισραήλ ήταν αποτέλεσμα εκτιμήσεων σχετικών με την παγκόσμια πολιτική και βασιζόταν στο Δόγμα Nixon, σύμφωνα με το οποίο τα αμερικανικά συμφέροντα στον τρίτο κόσμο, συμπεριλαμβανομένης της προσπάθειας απομάκρυνσης των κρατών του από την σοβιετική επιρροή, προστατεύονταν μέσω της υποστήριξης που οι ΗΠΑ προσέφεραν στους συμμάχους τους στην περιοχή.

Στον τομέα της στρατιωτικής βοήθειας προς το Ισραήλ ο Nixon ανέλαβε, λίγες ημέρες μετά την εκλογή του στην προεδρία των ΗΠΑ, να ολοκληρώσει το έργο του Johnson. Επί προεδρίας Johnson το Ισραήλ είχε ζητήσει από τις ΗΠΑ, όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, πολεμικά αεροσκάφη τύπου A-4 Skyhawk και F-4 Phantom. Ο Johnson είχε αρνηθεί αρχικά την πώληση των F-4 αλλά η στάση του απέναντι στο συγκεκριμένο ζήτημα άρχισε να αλλάζει μετά από μια επιστολή που δέχθηκε. Η AIPAC είχε καταφέρει να πείσει 70 γερουσιαστές να συνυπογράψουν μια επιστολή η οποία στήριζε την πώληση των F-4 στο Ισραήλ. Καθώς λίγες εβδομάδες μετά, την προεδρία των ΗΠΑ ανέλαβε ο Nixon, κλήθηκε αυτός να υπογράψει τη συμφωνία αφού πρώτα πήρε τη διαβεβαίωση που ήθελε από το Ισραήλ πως δε θα είναι το πρώτο κράτος της Μέσης Ανατολής που θα αποκτήσει πυρηνικά.

---

<sup>42</sup> βλ., Henry Kissinger, σελ. 820

Την περίοδο 1969-1971, κατά τη διάρκεια του πολέμου φθοράς οι ΗΠΑ δεν θορυβήθηκαν όπως θα έπρεπε από την αυξανόμενη στρατιωτική ικανότητα του Ισραήλ και από την αδυναμία άσκησης κάθε πιθανού ελέγχου σε αυτό<sup>43</sup>. Το Ισραήλ, ενεργώντας αυθαίρετα από τον ισχυρό του σύμμαχο κατάφερε αυτό που οι ΗΠΑ προσπαθούσαν να αποφύγουν, την εμπλοκή, δηλαδή, της Σοβιετικής Ένωσης στην περιοχή, στο πλευρό της Αιγύπτου.

Σημαντικές αλλαγές στην αμερικανική πολιτική στην περιοχή επέφερε ο επιτυχής χειρισμός της Ιορδανικής κρίσης του 1970 στον οποίο συνέβαλλε το Ισραήλ αποτρέποντας την Συριακή επέμβαση, η οποία έφερε την σοβιετική υποστήριξη, υπέρ των Παλαιστινίων fedayeen<sup>44</sup> και ενάντια στον Βασιλιά Hussein. Η κρίση αυτή οδήγησε στην αναθεώρηση των πολιτικών δυναμικών της περιοχής και στην συνειδητοποίηση, από πλευράς της κυβέρνησης Nixon, πως η αμερικανοϊσραηλινή συμμαχία αποτελούσε την λύση στην προσπάθεια αναχαίτισης της σοβιετικής επιρροής και στην διατήρηση της σταθερότητας στην Μέση Ανατολή. Το γεγονός ότι ο Nixon και ο Kissinger<sup>45</sup> εξέλαβαν την τοπική αυτή κρίση ως μια αναμέτρηση ανάμεσα στις υπερδυνάμεις επέφερε την αντιμετώπιση του Ισραήλ ως σημαντικού στρατηγικού συμμάχου με αποτέλεσμα να γίνει αποδέκτης μεγάλης οικονομικής και στρατιωτικής αμερικανικής βοήθειας.

Η σοβιετική παρουσία στην Μέση Ανατολή και εμπλοκή στην αραβοϊσραηλινή σύγκρουση του 1973 έθεσε, όπως θα δούμε πιο αναλυτικά σε επόμενο κεφάλαιο, τις αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις στην Μεσόγειο σε κατάσταση επιφυλακής. Υπάρχουν, ωστόσο, ανεπιβεβαίωτες εικασίες πως η απόφαση του Nixon για τον κόκκινο συναγερμό στην Μεσόγειο στόχευε στην αποπροσανατολισμό της

<sup>43</sup> βλ., Avi Shlaim, σελ. 19

<sup>44</sup> Fedayeen: Ομάδα «κομάντος» χρηματοδοτούμενη από την κυβέρνηση της Αιγύπτου.

<sup>45</sup> Ο Henry Kissinger διετέλεσε σύμβουλος εθνικής ασφαλείας από το 1969 έως το 1975 και Υπουργός Εξωτερικών από 1973 έως το 1977.

αμερικανικής γνώμης από το σκάνδαλο Watergate το οποίο απειλούσε την κυβέρνηση του.

Ο πόλεμος του Yom Kippur το 1973 ήρθε να καταρρίψει τις δύο κύριες υποθέσεις στις οποίες στηριζόταν η εξωτερική πολιτική του Νίxon απέναντι στο Ισραήλ. Σύμφωνα με τις υποθέσεις αυτές ένα ισχυρό Ισραήλ θα είχε τη δυνατότητα να αποτρέψει τους Άραβες από έναν πιθανό πόλεμο και το status quo στην περιοχή θα παρέμενε έπ' αόριστον υπέρ του. Κατά τη διάρκεια του πολέμου ο Kissinger είχε ήδη αρχίσει να επεξεργάζεται τη νέα πολιτική για την Μέση Ανατολή η οποία, για πρώτη φορά, αφορούσε, όχι μόνο την ισραηλινή πλευρά, αλλά και τους Άραβες.

Η νέα πολιτική της κυβέρνησης Νίxon για την Μέση Ανατολή προέβλεπε την ενεργό και αμερόληπτη συμμετοχή των ΗΠΑ ως διαμεσολαβητή, ανάμεσα στο Ισραήλ και τους Άραβες και μια βήμα προς βήμα διπλωματική διαδικασία. Μετά την λήξη του πολέμου ο Νίxon και ο Kissinger ανέλαβαν μέσω της διπλωματικής οδού να διαπραγματευτούν συμφωνίες εκεχειρίας με όλες σχεδόν τις γειτονικές με το Ισραήλ χώρες και συνέβαλαν στην πραγματοποίηση της Ειρηνευτικής Διάσκεψης της Γενεύης η οποία ξεκίνησε τον Δεκέμβριο του 1973.

#### **1.6) ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ GERALD R. FORD (1974-1977)**

Τον Μάρτιο του 1975, ναυάγησαν για μια ακόμη φορά οι προσπάθειες για μια ενδιάμεση συμφωνία ανάμεσα στο Ισραήλ και την Αίγυπτο. Την ευθύνη για την αποτυχία των διαπραγματεύσεων έφερε η ισραηλινή αδιάλλακτη στάση η οποία και οδήγησε τον, τότε, πρόεδρο Gerald Ford στην αναθεώρηση της πολιτικής των ΗΠΑ απέναντι στο Ισραήλ.



Σκοπός της νέας πολιτικής του Ford ήταν να αποσπάσει από την ισραηλινή κυβέρνηση υποχωρήσεις κατά την διαπραγματευτική διαδικασία ως αντάλλαγμα για την απόκτηση των αμερικανικών όπλων. Η πολιτική αυτή, η οποία έγινε γνωστή ως «hardware for software», προέβλεπε την πώληση στο Ισραήλ αμερικανικού στρατιωτικού υλικού (hardware) ως αντάλλαγμα στην ισραηλινή διπλωματική συνεργασία (software).

Η ισραηλινή κυβέρνηση κατάφερε, ωστόσο, για μια ακόμη φορά, να εκμεταλλευτεί τη ρύθμιση αυτή προς όφελος της, αποσπώντας μακροπρόθεσμες αμερικανικές δεσμεύσεις, για βοήθεια και υποστήριξη χωρίς να υποχρεούται το Ισραήλ να έρθει σε οποιαδήποτε επαφή με την PLO μέχρι να αποδεχθεί το ψήφισμα 242, ως αντίτιμο της όποιας συγκαταβατικής διάθεσης επιδείκνυε απέναντι στην Αίγυπτο. Η κυβέρνηση Ford από την πλευρά της δεσμεύθηκε το 1975 με ένα μνημόνιο συνεργασίας (memorandum of understanding) πως δε θα διαπραγματευόταν με την PLO μέχρι να αναγνωρίσει το δικαίωμα ύπαρξης του Ισραήλ και να αποκηρύξει την τρομοκρατία.

Η συμφωνία που υπογράφηκε, τελικά, το 1975 ανάμεσα στο Ισραήλ και την Αίγυπτο (Second Sinai Disengagement Agreement), αποτελούσε, σύμφωνα με τον George Ball, «μια μεγάλη κτηματομεσιτική συμφωνία κατά την οποία οι ΗΠΑ αγόρασαν από το Ισραήλ ένα μικρό τμήμα της ερήμου του Sina με αντάλλαγμα τεράστια οικονομική και πολιτική αμοιβή και στην συνέχεια πλήρωσαν την Αίγυπτο για να το δεχτεί»<sup>46</sup>.

---

<sup>46</sup> βλ., Avi Shlaim, σελ. 19

### 1.7) ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ JIMMY CARTER (1977-1981)

Ο Jimmy Carter είναι ο πρώτος πρόεδρος των ΗΠΑ που ήρθε αντιμέτωπος με μια δεξιά και άκρως εθνικιστική ισραηλινή κυβέρνηση υπό την ηγεσία του Menahem Begin. Η κυβέρνηση Begin αρνείτο κάθε εδαφικό συμβιβασμό και διεκδικούσε την ισραηλινή κυριαρχία σε ολόκληρη τη «γη του Ισραήλ». Υπό αυτές τις συνθήκες υπεγράφη η ειρηνευτική συμφωνία του Camp David ανάμεσα στο Ισραήλ και την Αίγυπτο υπό την αιγίδα του Carter<sup>47</sup>.

Για τον Αμερικανό πρόεδρο και τον Αιγύπτιο ηγέτη, Sadat, η συμφωνία του Camp David αποτελούσε το πρώτο βήμα προς την ειρήνευση ανάμεσα στο Ισραήλ και τους γείτονες του. Ο Begin, όμως, δεν αποσκοπούσε σε καμιά συνέχεια στη διαδικασία ειρήνευσης και θεωρούσε το Camp David ως το τέλος της διαδρομής που το Ισραήλ θα έπρεπε να διανύσει για να ικανοποιήσει τους συμμάχους του και τη διεθνή κοινότητα. Ο Ισραηλινός ηγέτης ήταν πεπεισμένος πως αποσύροντας τις δυνάμεις του από το Sina και εγκαταλείποντας τις εδαφικές του βλέψεις στην συγκεκριμένη περιοχή είχε εξασφαλίσει το δικαίωμα του Ισραήλ στην κατοχή της Δυτικής Όχθης<sup>48</sup>.

Ως προς τις εδαφικές αυτές απαιτήσεις που προέβαλε η κυβέρνηση Begin, ο Carter εξακολουθούσε να πιστεύει πως το Ισραήλ θα έπρεπε να επιστρέψει στα σύνορα που ίσχυαν από τον πόλεμο του 1967. Πίστευε πως τα αραβικά κράτη ήταν έτοιμα να αποδεχτούν την ειρήνη, πως οι Παλαιστίνιοι είχαν δικαίωμα σε μια πατρίδα και πως ένα ακόμα πιο ισχυρό Ισραήλ θα προκαλούσε διαρκή αστάθεια στην περιοχή.

Όταν, τελικά, ο Carter απέτυχε να πείσει το Ισραήλ να τηρήσει τις δεσμεύσεις που είχε κάνει στα πλαίσια της συμφωνίας του Camp David για την αναζήτηση μιας

<sup>47</sup> Σύμφωνα με δημοσκόπηση της κοινής γνώμης τον Απρίλιο του 1985, οι συμφωνίες του Camp David, επί προεδρίας Jimmy Carter, αποτελούσαν το μεγαλύτερο επίτευγμα της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, μέχρι τότε. (Robert D. Schylzinger since 1900, σελ. 342)

<sup>48</sup> βλ., Avi Shlaim, σελ. 20

λύσης για το παλαιστινιακό ζήτημα, τα αραβικά κράτη έπαψαν να εμπιστεύονται την συμφωνία, η Αίγυπτος απομονώθηκε και η αμερικανική αξιοπιστία ως διαμεσολαβητή για την ειρήνη κλονίστηκε.

### 1.8) ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ RONALD REAGAN (1981-1989)

Όταν την προεδρία στις ΗΠΑ ανέλαβε ο Ronald Reagan, επαναπροσδιόρισε την εξωτερική πολιτική δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στον άξονα Ανατολής-Δύσης σε σχέση με τα υπόλοιπα διεθνή θέματα και δρομολόγησε μια νέα πολιτική για την Μέση Ανατολή η οποία βασιζόταν σε τέσσερις βασικές υποθέσεις.

Σύμφωνα με την πρώτη υπόθεση το κυριότερο πρόβλημα που είχαν να αντιμετωπίσουν οι ΗΠΑ στην Μέση Ανατολή ήταν η απειλή της ασφάλειας των πετρελαιοπαραγωγών χωρών. Η δεύτερη υπόθεση θεωρούσε ως φθίνουσα σε σοβαρότητα την αραβοϊσραηλινή διαμάχη και οδηγούσε στο συμπέρασμα πως μπορούσε να καθυστερήσει για αυτόν τον λόγο η αντιμετώπιση της. Για την τρίτη υπόθεση ο χώρος όπου διαδραματίζεται η αραβοϊσραηλινή σύγκρουση και ο Κόλπος αποτελούν δύο εντελώς ξεχωριστές περιοχές που η κάθε μία έχει διαφορετικές δυναμικές και κανόνες, καθιστώντας ασφαλή για τις ΗΠΑ την καθυστέρηση της αντιμετώπισης των προβλημάτων σε μία εκ των δύο. Τέλος, σύμφωνα με την τέταρτη υπόθεση, πέρα από όλους τους ανωτέρω παράγοντες, όλες αυτές οι χώρες είχαν ανάγκη την αμερικανική προστασία από την Σοβιετική Ένωση. Ο συνδυασμός των υποθέσεων αυτών μπορεί να είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον και να χαρακτηριζόταν από εσωτερική συνέπεια αλλά, κατά κάποιο τρόπο, ερχόταν σε διαφωνία με την πολιτική πραγματικότητα στην Μέση Ανατολή<sup>49</sup>.

---

<sup>49</sup> βλ., Avi Shlaim, σελ. 20

Με βάση τα συγκεκριμένα δεδομένα το λειτουργικό συμπέρασμα για την αμερικανική κυβέρνηση ήταν πως έπρεπε να οργανώσει όλους τους συμμάχους της, Άραβες και Ισραηλινούς, σε ένα αμυντικό πλαίσιο σχεδιασμένο να ελέγχει τις σοβιετικές παρεμβάσεις στην περιοχή και να προστατεύει τις πετρελαιοπαραγωγούς χώρες του Κόλπου και την πρόσβαση των Δυτικών χωρών στα αποθέματα πετρελαίου. Το πλαίσιο αυτό είναι ευρύτερα γνωστό ως η πολιτική της «στρατηγικής συναίνεσης» (policy of “strategic consensus”) της κυβέρνησης Reagan.

Η πολιτική πραγματικότητα, η απροθυμία Αράβων και Ισραήλ να συνεργαστούν και τα γεγονότα που εκτυλίσσονταν στην Μέση Ανατολή οδήγησαν τον Reagan σε αλλαγή των πολιτικών του σχεδίων και στη διαπίστωση πως όλες οι μεσανατολικές συγκρούσεις ήταν αλληλένδετες και εξίσου σημαντικές και πως ένα περίπλοκο σχέδιο διεθνούς πολιτικής για την εν λόγω περιοχή δε θα μπορούσε να περιοριστεί σε μια απλή εξίσωση του τύπου Ανατολή-Δύση. Το γεγονός που σήμανε αυτές τις αλλαγές στη θεώρηση του Reagan για την εξωτερική πολιτική στην Μέση Ανατολή ήταν η ισραηλινή εισβολή στον Λίβανο το 1982.

Η κυβέρνηση Reagan υπήρξε, κατά κάποιο τρόπο, συνεργός του Ισραήλ στην εισβολή στον Λίβανο. Ο, τότε, Ισραηλινός Υπουργός Αμύνης Ariel Sharon για να διατηρήσει την αμερικανική υποστήριξη του σχεδίου του για μια *νέα πολιτική τάξη* στον Λίβανο, υποστήριζε πως η στρατιωτική επιχείρηση που σχεδίαζε το Ισραήλ θα αποδυνάμωνε τις φιλοσοβιετικές δυνάμεις της περιοχής, δηλαδή την Συρία και την PLO.

Οι ισχυρές αντι-σοβιετικές απόψεις του αμερικανού υπουργού εξωτερικών Alexander Haig σε συνδυασμό με την τάση του να αντιμετωπίζει τα προβλήματα στην Μέση Ανατολή με μια διεθνιστική προοπτική και με την αντίληψη του για το Ισραήλ ως ένα ισχυρό και αξιόπιστο στρατηγικό σύμμαχο, διευκόλυναν την

υλοποίηση των σχεδίων του Sharon. Σε συνάντηση των Sharon και Haig που πραγματοποιήθηκε στα μέσα Μαΐου του 1982, μπορεί να μην υπήρξε προφανής συμφωνία συνεργασίας αλλά ο αμερικανός Υπουργός άφησε να εννοηθεί πως οι ΗΠΑ δε θα στέκονταν εμπόδιο σε μια ισραηλινή στρατιωτική επιχείρηση κατά της PLO στον Λίβανο, κάτι που ο Sharon εξέλαβε ως έγκριση του σχεδίου της εισβολής.

Κατά τη διάρκεια του πολέμου στον Λίβανο το 1982 οι ΗΠΑ προσπάθησαν να επέμβουν για τον τερματισμό του αλλά χωρίς επιτυχία. Την 1<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου ο Reagan εισήγαγε ένα ειρηνευτικό σχέδιο (Reagan plan) σύμφωνα με το οποίο όλες οι στρατιωτικές δυνάμεις που βρίσκονταν στην περιοχή καλούνταν να αποχωρήσουν και προτεινόταν η εγκαθίδρυση μιας παλαιστινιακής διοίκησης στη Δυτική Όχθη και τη Γάζα σε συνεργασία με την Ιορδανία. Η ισραηλινή κυβέρνηση, που με την εισβολή στόχευε στη διάλυση της PLO και στην αποδυνάμωση του παλαιστινιακού εθνικισμού ώστε να διευκολυνθεί η προσάρτηση της Δυτικής Όχθης σε ένα «Μεγάλο Ισραήλ», χρησιμοποίησε την υποβόσκουσα κρίση στον Λίβανο για να εμποδίσει την έναρξη της διαπραγματευτικής διαδικασίας στα πλαίσια του ειρηνευτικού σχεδίου του Reagan.

Μετά την αποτυχία της διπλωματικής προσπάθειας τερματισμού του πολέμου, ο Reagan διέταξε την μεταφορά αμερικανικών στρατευμάτων στην περιοχή της ανατολικής Μεσογείου, για πρώτη φορά μετά το 1958. Αυτή η ανοργάνωτη και ανεπιτυχώς εκτελεσμένη προσπάθεια διαμεσολάβησης στον πόλεμο του Ισραήλ με την PLO έληξε γρήγορα και άδοξα λόγω του εμφυλίου πολέμου που ήταν αποτέλεσμα των θρησκευτικών και πολιτικών διαμαχών στον Λίβανο.

Στις 17 Μαΐου του 1983 ο George Shultz, ο νέος Υπουργός εξωτερικών, επιχείρησε για μια ακόμη φορά να διαπραγματευτεί μια συμφωνία επίλυσης της κρίσης στον Λίβανο η οποία έδινε στο Ισραήλ τα δικαιώματα που προνόμια που

απαιτούσε αλλά αγνοούσε ολοκληρωτικά τα συριακά συμφέροντα. Όταν η συριακή πλευρά αρνήθηκε να επικυρώσει την εν λόγω συμφωνία και προέβη σε μια απόπειρα κατάλυσης της λιβανέζικης κυβέρνησης του προέδρου Amin Jummayyil, ο Shultz κατέληξε στο συμπέρασμα πως οι συγκρούσεις και η αναταραχή στην περιοχή οφείλονταν στην Συρία.

Η κυβέρνηση Reagan οδηγήθηκε, τότε, σε σύγχυση και διχασμό λειτουργικά ανάλογο με την κατάσταση στην Μέση Ανατολή. Ο Reagan βρέθηκε ανάμεσα σε δύο σχολές πολιτικής σκέψης οι οποίες πρότειναν δύο εντελώς διαφορετικές κατευθύνσεις στον χειρισμό της μεσανατολικής κρίσης. Από την μια πλευρά ο Shultz υποστήριζε την χρήση στρατιωτικών μέσων για να πιέσουν τη Συρία, ενώ, από την άλλη πλευρά, ο Υπουργός αμύνης Caspar Weinberger θεωρούσε τη διπλωματική οδό την μόνη κατάλληλη να επιφέρει την επίλυση της κρίσης. Για τον υπουργό εξωτερικών ο μόνος τρόπος να αναγκάσουν τη Συρία να αποδεχτεί τους όρους τους ήταν να καταστήσουν σαφές πως ΗΠΑ και Ισραήλ συνεργάζονταν αναγνωρίζοντας το Ισραήλ ως στρατηγικό τους σύμμαχο. Ο Weinberger υποστήριζε πως η καλή σχέση με τους μετριοπαθής Άραβες ήταν απαραίτητη για την υπεράσπιση των αμερικανικών συμφερόντων στον Κόλπο και συγκεκριμένα για την εξασφάλιση της πρόσβασης των ΗΠΑ στα αποθέματα πετρελαίου. Οι οικονομικοί και στρατιωτικοί δεσμοί των ΗΠΑ με το Ισραήλ ήταν φυσικό, δεδομένων των συνθηκών, να θέτουν σε κίνδυνο τις σχέσεις τους με τα αραβικά κράτη.

Για, κυρίως, εσωτερικούς λόγους ο Reagan τάχθηκε υπέρ της εξωτερικής πολιτικής που πρότεινε ο Shultz με αποτέλεσμα τα αντίθετα από τα επιθυμητά για τις ΗΠΑ αποτελέσματα. Η εχθρική στάση απέναντι στη Συρία και η επιμονή στη

συμφωνία της 17<sup>ης</sup> Μαΐου οδήγησαν στην απομόνωση και αποδυνάμωση της κυβέρνησης Jumayyil και στην ενδυνάμωση των εχθρών της<sup>50</sup>.

Ο πόλεμος στον Λίβανο απέδειξε στην αμερικανική κυβέρνηση πως το Ισραήλ δεν αποτελούσε παράγοντα σταθερότητας στην Μέση Ανατολή όπως ήθελε να πιστεύει αλλά πηγή ταραχών και βίας, και πως δεν ήταν ο στρατηγικός σύμμαχος που νόμιζαν αλλά ένα εμπόδιο στην επιδίωξη των αμερικανικών συμφερόντων στην περιοχή. Επίσης, η προσπάθεια των ΗΠΑ να επιφέρουν την τάξη και την σταθερότητα στην περιοχή επέφερε το αντίθετο αποτέλεσμα καθώς συνέβαλε στην καταστροφή του Λιβάνου και στην κατάρρευση της ήδη επισφαλούς τάξης στην περιοχή. Η επιπόλαιη αμερικανική υποστήριξη της ισραηλινής ασφάλειας έβλαψε τα εκτός συνόρων συμφέροντα των ΗΠΑ που αφορούσαν στον περιορισμό της σοβιετικής επιρροής και στην επέκταση της συνεργασίας τους με τα μετριοπαθή πετρελαιοπαραγωγά αραβικά κράτη.

Το 1984 άνοιξε ένα νέο κεφάλαιο στις αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις όταν σε επικρατών κόμμα στην κυβέρνηση του Ισραήλ αναδείχθηκαν στις εκλογές οι Εργατικοί (Labor party). Η νέα κυβέρνηση ολοκλήρωσε την αποχώρηση του IDF από τον Λίβανο και έδειξε ενδιαφέρον για την επανεκκίνηση των διαδικασιών για την ειρηνική επίλυση της κρίσης. Το Εργατικό Κόμμα συνέχισε να εμμένει στην αρχή της παραδοσιακής πολιτικής του για εδαφικό συμβιβασμό με την Ιορδανία όσον αφορά στη Δυτική Όχθη (Jordanian option).

Την περίοδο αυτή, όμως, το κλίμα στην Μέση Ανατολή φάνηκε να αλλάζει και από την πλευρά των Αράβων καθώς πολλά αραβικά κράτη άρχισαν να βλέπουν θετικά την προοπτική συμβιβασμού με το Ισραήλ. Ο Βασιλιάς Hussein ξεκίνησε μια πρωτοβουλία για την πραγματοποίηση μιας διεθνούς διάσκεψης στην οποία οι

---

<sup>50</sup> βλ., Avi Shlaim, σελ.22

Παλαιστίνιοι θα εκπροσωπούνταν από μια κοινή ιορδανική και παλαιστινιακή αντιπροσωπεία.

Οι ΗΠΑ, αρχικά, υποδέχθηκαν την πρωτοβουλία αυτή θετικά αλλά υπήρχαν σημαντικά εμπόδια για την υλοποίηση της, όπως, η επιμονή του Hussein για τη συμμετοχή της Σοβιετικής Ένωσης στη διάσκεψη και η αμερικανική άρνηση να αναγνωρίσουν ή, ακόμα και, να διαπραγματευτούν με την PLO. Οι επανειλημμένοι ισχυρισμοί της αμερικανικής κυβέρνησης πως αιτία του προβλήματος ήταν οι Παλαιστίνιοι δεν μπορούσαν να θεωρηθούν αξιόπιστοι την στιγμή που οι ΗΠΑ αρνούνταν οποιαδήποτε επικοινωνία με τους εκπροσώπους τους. Επιπροσθέτως, η αμερικανική εμμονή για απευθείας διαπραγματεύσεις της Ιορδανίας με το Ισραήλ δεν μπορούσε να θεωρηθεί ουσιαστική καθώς οι ΗΠΑ δεν μπορούσαν να επιβληθούν στην ισραηλινή κυβέρνηση ως προς την προσάρτηση των κατεχομένων περιοχών και δεν μπορούσαν να εγγυηθούν για το τελικό καθεστώς της Δυτικής Όχθης και της Γάζας. Εφόσον ο Reagan δεν μπορούσε να εγγυηθεί την αποχώρηση των ισραηλινών δυνάμεων από τα κατεχόμενα εδάφη θα ήταν παράλογο να έχει την απαίτηση από τον Hussein να αποδεχτεί τις διμερείς διαπραγματεύσεις με το Ισραήλ διακινδυνεύοντας τις σχέσεις του με τα υπόλοιπα αραβικά κράτη. Η αμερικανική κυβέρνηση έκανε ακόμα πιο δύσκολη τη συνεργασία με την Ιορδανία όταν, αψηφώντας της ανησυχίες του πλέον μετριοπαθούς και φιλικού προς τις ΗΠΑ αραβικού κράτους για την ασφάλεια του, καθυστέρησε την πώληση όπλων έως ότου επιτευχθεί μια ειρηνευτική συμφωνία με το Ισραήλ. Η στάση των ΗΠΑ στην εν λόγω διαπραγματευτική διαδικασία για την Μέση Ανατολή απέδειξε πως δεν είχαν την απαιτούμενη αξιοπιστία για να δρουν ως διαμεσολαβητής στην αραβοϊσραηλινή διαμάχη.



Παρά την απόλυτα θετική προς το Ισραήλ στάση της κυβέρνησης Reagan, κατά τη διάρκεια της προεδρίας του υπήρξαν και διαφωνίες με την ισραηλινή πλευρά. Η ανάγκη των ΗΠΑ για περιορισμό των ισραηλινών τους συμμάχων με σκοπό τη βελτίωση των σχέσεων τους με τον αραβικό κόσμο φάνηκε κατά την εξέλιξη των επιχειρήσεων στο Λίβανο. Ο Reagan χρειάστηκε να υποχρεώσει το Ισραήλ να επιτρέψει την αποχώρηση της ηγεσίας και των δυνάμεων της PLO από τη Βηρυτό προκαλώντας τη δυσαρέσκεια της ισραηλινής κυβέρνησης.

Πριν την ισραηλινή εισβολή στο Λίβανο η κυβέρνηση Reagan είχε καταδικάσει την πρώτη, παγκοσμίως, προληπτική επίθεση σε πυρηνικές εγκαταστάσεις την οποία πραγματοποίησε το Ισραήλ στο Osiraq<sup>51</sup> και την de facto προσάρτηση των Υψωμάτων του Golan. Είχε αγνοήσει, επίσης, τις ισραηλινές αντιρρήσεις για την πώληση αμερικανικών συστημάτων από αέρος προειδοποίησης και ελέγχου AWACs και αεροσκαφών με μεγάλη χωρητικότητα καυσίμων στην Σαουδική Αραβία. Πέρα όμως από τις όποιες διαφωνίες προέκυψαν ανάμεσα στις ΗΠΑ και το Ισραήλ, ο Reagan θεωρώντας το Ισραήλ σημαντικό στρατηγικό σύμμαχο ενάντια στην σοβιετική επέκταση ξεκίνησε ένα πρόγραμμα στρατηγικής συνεργασίας η οποία περιελάμβανε ουσιαστική στρατιωτική και οικονομική βοήθεια<sup>52</sup>.

Σε γενικές γραμμές, κατά τη χρονική περίοδο που πρόεδρος των ΗΠΑ ήταν ο Reagan, οι σχέσεις τους με το Ισραήλ ήταν ιδιαίτερα αναβαθμισμένες, με το Ισραήλ να αναδεικνύεται, όπως είδαμε και παραπάνω, σε στρατηγικό συνεργάτη και de facto σύμμαχο με απόδειξη έναν σημαντικό αριθμό διμερών συμφωνιών συνεργασίας. Χαρακτηριστικά, το 1983 δημιουργήθηκε η Κοινή Πολιτικο-Στρατιωτική Ομάδα (Joint Political-Military Group), το 1985 υπεγράφη η Συμφωνία για μια Ελεύθερη

<sup>51</sup> Το απόγευμα της 7<sup>ης</sup> Ιουνίου του 1981 ισραηλινά αεροσκάφη πέταξαν 1000 χιλιόμετρα μέσα σε αραβικά εδάφη και κατέστρεψαν τον καινούριο ιρακινό αντιδραστήρα τύπου Osiris. (Shai Fedman, "The Bombing of Osiraq- Revisited", International Security, vol.7, No.2, Autumn 1982, σελ.114)

<sup>52</sup> Lenore G. Martin, "Assessing the Impact of U.S.- Israeli Relations on the Arab World", (July, 2003), σελ. 10-11

Ζώνη Εμπορικών Συναλλαγών (US-Israel Free Trade Area Agreement), το 1985 δημιουργήθηκε, επίσης, η Κοινή Ομάδα Οικονομικής Ανάπτυξης (Joint Economic Development Group), το 1986 αποφασίστηκε και ξεκίνησε η συνεργασία των δύο χωρών σε προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης στα πλαίσια της Πρωτοβουλίας Στρατηγικής Άμυνας των ΗΠΑ (US Strategic Defence Initiative), το 1987 οι ΗΠΑ αναγνώρισαν το Ισραήλ ως σημαντικό εκτός NATO σύμμαχο και το 1988 οι δύο χώρες υπέγραψαν ένα υπόμνημα συμφωνίας (memorandum of agreement) για την επισημοποίηση ήδη ισχυόντων συμφωνιών για αμοιβαίες τεχνολογικές μεταφορές.

Για οχτώ χρόνια ο πρόεδρος Reagan προσπαθούσε να αντιμετωπίσει, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο τα προβλήματα της Μέσης Ανατολής, χωρίς, όμως, ιδιαίτερη επιτυχία. Η κυβέρνηση Reagan δεν έκανε απλώς πολλά λάθη στην εξωτερική πολιτική της στην Μέση Ανατολή αλλά υπήρξε, σχεδόν, αυτοκαταστροφική. Σύμφωνα με δημοσκόπηση κοινής γνώμης του 1985 στις ΗΠΑ, η εμπλοκή της κυβέρνησης Reagan στην ισραηλινή εισβολή στον Λίβανο ήταν η μεγαλύτερη αποτυχία της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής μέχρι τότε<sup>53</sup>.

### **1.9) ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ GEORGE H. W. BUSH (1989-1993)**

Ο George Bush, όταν ανέλαβε την προεδρία στις ΗΠΑ, διατήρησε και συνέχισε την ανάπτυξη των καλών σχέσεων που είχαν τις τελευταίες δεκαετίες ΗΠΑ και Ισραήλ μέσω παροχής οικονομικής και στρατιωτικής βοήθειας, αλλά παράλληλα επιχείρησε να αποκαταστήσει και τις αμερικανικές σχέσεις με τα αραβικά κράτη, οι οποίες είχαν κλονιστεί μετά τον πόλεμο στον Λίβανο το 1982. Με την προσπάθεια του να προωθήσει την ειρηνευτική διαδικασία επίλυσης της διαμάχης των

<sup>53</sup> βλ., Robert D. Schylzinger, σελ. 342

Ισραηλινών με τους Παλαιστίνιους επεδίωκε την ανάκτηση της προϋπάρχουσας ισορροπίας στις σχέσεις των ΗΠΑ με τους Άραβες συμμάχους τους (Αίγυπτο και Συρία)<sup>54</sup>.

Στην επίτευξη των στόχων του Bush συνέβαλε το γεγονός πως από τον πόλεμο του Κόλπου, τη χρονική περίοδο 1990-1991, οι ΗΠΑ είχαν αναλάβει το ρόλο του *σωτήρα* των αραβικών κρατών του Κόλπου από τον Ιρακινό επεκτατισμό και πως τα κράτη αυτά ήσαν την υποστήριξη τους από τους Παλαιστίνιους όταν αυτοί πήραν το μέρος του Saddam Hussein. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να αναφέρουμε πως η αποφυγή εμπλοκής του Ισραήλ στον πόλεμο του Κόλπου οφείλεται αποκλειστικά στους πολιτικούς χειρισμούς της αμερικανικής κυβέρνησης. Ο Saddam Hussein επιχείρησε να προκαλέσει την στρατιωτική εμπλοκή της χώρας βομβαρδίζοντας ισραηλινούς στόχους με πυραύλους Skud, αποσκοπώντας στην μετατροπή του πολέμου από ενδοαραβική υπόθεση σε μια ακόμα αραβοϊσραηλινή σύγκρουση, αλλά οι ΗΠΑ δεν επέτρεψαν στο Ισραήλ να πέσει στην προφανή ιρακινή παγίδα<sup>55</sup>.

Λίγες ημέρες μετά την λήξη του πολέμου του Κόλπου ο Bush υποσχέθηκε πως οι ΗΠΑ θα «κάνουν ότι είναι δυνατό για να γεφυρώσουν το χάσμα ανάμεσα στο Ισραήλ και τους Παλαιστίνιους»<sup>56</sup>. Για του τέσσερις μήνες που ακολούθησαν ο Υπουργός εξωτερικών της κυβέρνησης Bush, Baker, ταξίδευε συνεχώς στην Μέση Ανατολή, την Ευρώπη και τη Σοβιετική Ένωση για να οργανώσει μια διεθνή ειρηνευτική διάσκεψη. Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης βοήθησαν τον αμερικανό απεσταλμένο στο έργο του. Οι σοβιετικοί, εξαρτώμενοι, πλέον, από την αμερικανική βοήθεια, ήταν διατεθειμένοι να αποδεχτούν και να συνεργαστούν με τις πρωτοβουλίες των ΗΠΑ στην περιοχή.

<sup>54</sup> βλ., Lenore G. Martin, σελ. 11

<sup>55</sup> βλ., Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, σελ. 371

<sup>56</sup> βλ., Robert D. Schylzinger, σελ.366

Το καλοκαίρι ο Baker ανακοίνωσε την σύναψη μιας συμφωνία βάσει της οποίας οι ΗΠΑ και η Σοβιετική Ένωση θα εισηγούνταν από κοινού μια διεθνή διάσκεψη στην οποία θα συμμετείχαν το Ισραήλ, η Συρία, ο Λίβανος και μια κοινή ιορδανική και παλαιστινιακή αντιπροσωπεία<sup>57</sup>. Τα εμπλεκόμενα μέρη συμφώνησαν με τα αιτήματα των Ισραηλινών για έμμεση εκπροσώπηση της PLO και σύντομα ξεκίνησαν οι διαπραγματευτικές συνομιλίες.

Το Ισραήλ αποδέχτηκε την πρόταση των Αράβων για την πραγματοποίηση των συνομιλιών στη βάση των ορισθέντων από τα ψηφίσματα του ΟΗΕ 242 και 338, τα οποία αμφότερα προέβλεπαν ένα διακανονισμό που θα στηριζόταν στην αρχή της ανταλλαγής εδαφικής κυριαρχίας για ειρήνη.

Η διάσκεψη για την Μέση Ανατολή ξεκίνησε στις 30 Οκτωβρίου του 1991 στην Μαδρίτη και οι απευθείας συνομιλίες άρχισαν αμέσως μετά στην πρωτεύουσα των ΗΠΑ. Στην πραγματικότητα καμία σημαντική πρόοδος δεν σημειώθηκε στις συνομιλίες μέχρι τις ισραηλινές εκλογές του Ιουνίου. Η ψυχρή ατμόσφαιρα που επικρατούσε ανάμεσα στα κράτη που συμμετείχαν στη διάσκεψη άρχισε να αλλάζει όταν την ηγεσία του Ισραήλ ανέλαβε το Εργατικό Κόμμα με πρωθυπουργό των Yitzhak Rabin.

Η εκλογική νίκη του Rabin επί του Yitzhak Shamir, του κόμματος Likud, οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στην αμερικανική βοήθεια. Ο Bush δεν εμπιστευόταν τον εθνικιστή και υπερόπτη προκάτοχο του Rabin στην ισραηλινή πρωθυπουργία, Shamir, και η σύγκρουση των δύο προσωπικοτήτων αποτέλεσε σημαντικό θέμα κατά την προεκλογική περίοδο στο Ισραήλ. Η αμερικανική κυβέρνηση για να πιέσει ακόμα περισσότερο τις εξελίξεις στις ισραηλινές εκλογές καθυστέρησε την έγκριση των εγγυήσεων για ένα δάνειο της τάξεως των 10 εκατομμυρίων (\$) που είχε ζητήσει το

---

<sup>57</sup> βλ., Robert D. Schylzinger, σελ.366

Ισραήλ με την αιτιολογία της οικονομικής ενίσχυσης του επαναπατρισμού Εβραίων προσφύγων από την πρώην Σοβιετική Ένωση. Πέρα από την πολιτική σκοπιμότητα αυτής της απόφασης του Bush που σχετιζόταν με τις εκλογές στο Ισραήλ, ο αμερικανός πρόεδρος πίστευε πως ο Shamir σκόπευε στην πραγματικότητα να χρησιμοποιήσει τα χρήματα αυτά για να συνεχίσει το χτίσιμο των εγκαταστάσεων για τον εποίκισμό της Δυτικής Όχθης. Μόλις την ηγεσία του ισραηλινού κράτους ανέλαβε ο Rabin η ισραηλινή κυβέρνηση σταμάτησε τη διαδικασία εποίκισμού της Δυτικής Όχθης και τότε η κυβέρνηση Bush και το Κογκρέσο έδωσαν την έγκριση τους για την παροχή του δανείου.

Η νέα ισραηλινή κυβέρνηση με επικεφαλής το Εργατικό Κόμμα και πρωθυπουργό τον Rabin επιτάχυνε τις διαδικασίες για τις ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις με τα γειτονικά αραβικά κράτη και τους Παλαιστίνιους με την ελπίδα να εκπληρώσει τις προεκλογικές υποσχέσεις για εξεύρεση λύσης εντός εννέα μηνών από την ανάληψη της εξουσίας.

#### **1.10) ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ WILLIAM J. CLINTON (1993-2001)**

Η κυβέρνηση Clinton προσπάθησε, όπως και η κυβέρνηση Bush, να εκμεταλλευτεί τις ευκαιρίες που δημιουργήθηκαν κατά τον πόλεμο του κόλπου και κατάφερε να αδράξει το αποτέλεσμα χρόνων αμερικανικής μεσολάβησης προς αναζήτηση μίας μόνιμης λύσης στην αραβοϊσραηλινή διαμάχη, και, δη, στην συνεχιζόμενη σύγκρουση Ισραήλ και Παλαιστινίων.

Το καλοκαίρι του 1993 η ισραηλινή κυβέρνηση υπό την ηγεσία του Εργατικού κόμματος και με πρωθυπουργό τον Rabin ξεκίνησε μυστικές συνομιλίες με την PLO στο Όσλο της Νορβηγίας. Μέχρι τα τέλη Αυγούστου οι δύο πλευρές

κατέληξαν σε μια συμφωνία σύμφωνα με την οποία τα ισραηλινά στρατεύματα καλούνταν να αποχωρήσουν σταδιακά από τη Γάζα και μεγάλο τμήμα της Δυτικής Όχθης μέσα στα επόμενα πέντε χρόνια. Ο Yasser Arafat της PLO θα αναλάμβανε τη ηγεσία μιας Παλαιστινιακής Εθνικής Αρχής (Palestinian National Authority- PNA), η οποία θα ασκούσε τη διοίκηση στις περιοχές που θα εκκένωνε το Ισραήλ. Οι δύο πλευρές όρισαν ένα πλαίσιο βάσει του οποίου θα συνέχιζαν τις διαπραγματεύσεις για να φτάσουν σε μια συμφωνία για πολλά από τα σημαντικά ζητήματα που άπτονταν της διαμάχης Ισραήλ και Παλαιστίνιων μέσα στα πέντε χρόνια που όριζε η αρχική συμφωνία. Τα ζητήματα αυτά είναι το εδαφικό, το τελικό καθεστώς της Ιερουσαλήμ, οι πρόσφυγες, οι ισραηλινές εγκαταστάσεις εποίκισμou, η πολιτική υπόσταση της PNA, η ασφάλεια και τα σύνορα.

Αν και Ισραήλ και Παλαιστίνιοι κατάφεραν, εν μέρει, να καταλήξουν στην πολυπόθητη συμφωνία χωρίς την άμεση εμπλοκή των ΗΠΑ, η αμερικανική έγκριση των προσπαθειών τους ήταν απαραίτητη. Στις 13 Σεπτεμβρίου του 1993 ο Arafat και ο Rabin συναντήθηκαν με τον πρόεδρο Clinton στον Λευκό Οίκο όπου και υπέγραψαν την επίσημη συμφωνία γνωστή ως Διακήρυξη Αρχών (Declaration of Principles- DoP) ή Συμφωνίες του Όσλο (Oslo Accords).

Μετά την υπογραφή της DoP με τους Παλαιστίνιους το Ισραήλ ξεκίνησε διπλωματικές επαφές με τα αραβικά κράτη στη Βόρειο Αφρική και στον Περσικό Κόλπο. Οι ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις του Ισραήλ με τη Συρία, για την ενίσχυση των οποίων επισκέφθηκε την Συρία και συναντήθηκε με τον πρόεδρο Assad και ο πρόεδρος Clinton, ξεκίνησαν εφόσον ανακοινώθηκε η ισραηλινή αποχώρηση από τα Υψώματα του Golan αλλά δεν είχαν επιτυχία. Η διαπραγματεύσεις με την Ιορδανία στέφθηκαν με μεγαλύτερη επιτυχία και τον Οκτώβριο του 1994 ο Clinton

επισκέφθηκε την Μέση Ανατολή για να γίνει μάρτυρας μιας ιστορικής συνθήκης η οποία εγκαθίδρυε ένα καθεστώς ειρήνης ανάμεσα στο Ισραήλ και την Ιορδανία.

Ωστόσο, μια σημαντική μειοψηφία Ισραηλινών και Αράβων ήταν αντίθετοι στις ειρηνικές σχέσεις που άρχιζαν να αναπτύσσονται ανάμεσα στους δύο λαούς. Μερίδα των Ισραηλινών εθνικιστών φοβήθηκαν πως η ειρήνη στην Μέση Ανατολή θα τους ανάγκαζε να εγκαταλείψουν το όνειρο ενός «μεγάλου Ισραήλ» που θα περιελάμβανε όλη την περιοχή που είχαν κατακτήσει κατά τον πόλεμο του 1967. Κάποιοι Άραβες, από την άλλη πλευρά, εξέλαβαν τον συμβιβασμό του Arafat ως παραβίαση της αρχής ότι το Ισραήλ είναι ένα παράνομο προπύργιο του Δυτικού ιμπεριαλισμού στην Μέση Ανατολή το οποίο και έπρεπε να εξαλειφθεί. Για περίοδο δύο χρόνων μετά την υπογραφή της ειρηνευτικής συμφωνίας από τους Arafat και Rabin, πραγματοποιούνταν επιθέσεις κατά Ισραηλινών και Αράβων πολιτών με δεκάδες θύματα.

Το μεγαλύτερο, όμως, πλήγμα για την, όπως απεδείχθη, εύθραυστη ειρήνη ανάμεσα στο Ισραήλ και τους Παλαιστίνιους, ήταν η δολοφονία ενός από τους κύριους υπεύθυνους για την επίτευξη της. Στις 4 Νοεμβρίου του 1995, λίγα λεπτά αφού είχε απευθυνθεί σε 100 χιλιάδες Ισραηλινούς που είχαν συγκεντρωθεί για να εκδηλώσουν τη στήριξη τους στην ειρηνευτική προσπάθεια του, ο Yitzhak Rabin έπεσε νεκρός από τα πυρά ενός 23χρονου ακροδεξιού φανατικού Εβραίου που διαφωνούσε με οποιαδήποτε παραχώρηση γης ως αντάλλαγμα για ειρήνη.

Τη θέση του Rabin ανέλαβε να καλύψει μέχρι τις εκλογές ο Shimon Peres την υποψηφιότητα του οποίου στήριξε σθεναρά η αμερικανική κυβέρνηση που ήθελε την εξουσία στο Ισραήλ να διατηρήσει το Εργατικό Κόμμα με την ελπίδα συνέχισης της ειρηνευτικής διαδικασίας. Ο αντίπαλος του Peres, Benjamin Netanyahu από το Likud, είχε δηλώσει, άλλωστε, επανειλημμένα την αντίθεση του στις ισραηλινές

παραχωρήσεις που είχαν πραγματοποιηθεί επί πρωθυπουργίας Rabin και, έπειτα, Peres. Η αμερικανική υποστήριξη αυτή τη φορά δε στάθηκε ικανή να οδηγήσει τον Peres στη νίκη και έτσι την εξουσία στο Ισραήλ ανέλαβε το Likud και ο Netanyahu.

Η νέα ισραηλινή κυβέρνηση επιβράδυνε αλλά δεν σταμάτησε την ειρηνευτική διαδικασία, καθυστέρησε την εφαρμογή των συμφωνιών που είχε υπογράψει ο Peres και επέκτεινε τις εβραϊκές εγκαταστάσεις εποίκισμou της Δυτικής Όχθης στις περιοχές που το Ισραήλ δεν είχε ακόμα παραχωρήσει στην PNA. Οι σχέσεις ΗΠΑ και Ισραήλ, που ήταν στενότερες από ποτέ κατά τη διακυβέρνηση της χώρας από το Εργατικό Κόμμα, επί Likud ψυχράθηκαν.

Με την συνεργασία και υπό την εποπτεία των ΗΠΑ, Ισραήλ και Παλαιστίνιοι υπέγραψαν συμπληρωματικές συμφωνίες το 1997, το 1998 και το 1999, μέχρι την πραγματοποίηση, με πρωτοβουλία του Clinton, τον Ιούλιο του 2000 στο Camp David, συνόδου κορυφής των ηγετών των δύο πλευρών. Η σύνοδος κορυφής δεν είχε τα επιθυμητά αποτελέσματα καθώς τα συμβαλλόμενα μέρη δεν κατάφεραν να καταλήξουν σε μια συμφωνία πλαίσιο για τα ζητήματα που αφορούσαν την κατάληξη της επίλυσης της διαμάχης. Οι δύο πλευρές είχαν συμφωνήσει πως δε θα υπέγραφαν καμιά συμφωνία αν δεν βρισκόταν λύση για όλα τα υπό εξέταση ζητήματα<sup>58</sup>.

### 1.11) ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ GEORGE W. BUSH (2000+)

Υπό την παρούσα κυβέρνηση Bush οι αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις εξακολουθούν να είναι αρκετά στενές ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη στρατηγική συνεργασία των δύο χωρών συμπεριλαμβανομένων της συνεργασίας στην παραγωγή

---

<sup>58</sup> CRS Issue Brief for Congress, Carol Migdalovitz, Foreign Affairs, Defense, and Trade Division, The Middle East Peace Talks, Updated June 10, 2005, σελ. 3



όπλων και στον στρατηγικό σχεδιασμό κοινών στρατιωτικών ασκήσεων, της ανταλλαγής πληροφοριών και της ουσιαστικής στρατιωτικής βοήθειας. Στον οικονομικό τομέα οι ΗΠΑ εξακολουθούν να παρέχουν σημαντική βοήθεια στο Ισραήλ σε μορφή δανείων, και όχι μόνο, για στρατιωτικούς και άλλους σκοπούς, και ιδιαίτερα ευνοϊκή αντιμετώπιση στις εμπορικές συναλλαγές στα πλαίσια της Συμφωνίας για μια Ελεύθερη Ζώνη Εμπορικών Συναλλαγών του 1985.

Εμμέσως το Ισραήλ έχει ευνοηθεί και από αμερικανικές πολιτικές απέναντι σε γειτονικά του κράτη. Ένα σημαντικό παράδειγμα, κατά την προεδρία Bush, ήταν η εφαρμογή της πολιτικής της «διπλής ανάσχεσης» (dual containment) απέναντι στο Ιράκ και το Ιράν και ο πόλεμος των ΗΠΑ με το Ιράκ, γεγονότα που απέβησαν προς όφελος του Ισραήλ το οποίο δεν κινδύνευε πλέον από τους εχθρικούς γείτονες του. Επίσης, η πολιτική στάση της κυβέρνησης Bush απέναντι στην Ιορδανία και η οικονομική και στρατιωτική βοήθεια που της παρείχε ενθάρρυναν την βελτίωση των σχέσεων της με το Ισραήλ. Τέλος, ο Bush θεωρεί την επίλυση της αραβοϊσραηλινής διαμάχης και της διαμάχης Ισραήλ- Παλαιστινίων αναπόσπαστο κομμάτι του αγώνα κατά της τρομοκρατίας, που ξεκίνησε μετά την τρομοκρατική επίθεση της 11<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου του 2001. Την εξέλιξη αυτή η ισραηλινή κυβέρνηση την εξέλαβε ως νομιμοποιητικό παράγοντα των πολιτικών της βίαιης αντιμετώπισης των παλαιστινιακών επιθέσεων αυτοκτονίας στο Ισραήλ και των επιθέσεων στα κατεχόμενα.

Γενικότερα η πολιτική του προέδρου Bush απέναντι στο Ισραήλ εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο των πολιτικών για την Μέση Ανατολή η οποία επικεντρώνεται στην προσπάθεια επίλυσης του παλαιστινιακού. Σύμφωνα με τον Παπασωτηρίου<sup>59</sup>, για τις ΗΠΑ η επίλυση του παλαιστινιακού, το οποίο πυροδοτεί αντιδυτικά και,

<sup>59</sup> Χ. Παπασωτηρίου, Η υψηλή στρατηγική των ΗΠΑ στον «πόλεμο κατά της τρομοκρατίας», Γεωστρατηγική, ΙΑΑ, τ. 6, (Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 2004), σελ. 145

κυρίως, αντιαμερικανικά αισθήματα στον αραβικό και τον ευρύτερο μουσουλμανικό κόσμο, θα βοηθήσει τη Δύση να δρομολογήσει μεταρρυθμίσεις στον αραβικό κόσμο, αντιμετωπίζοντας λιγότερη καχυποψία και έχθρα.

Μια πολύ καλή ευκαιρία, σύμφωνα με τις ΗΠΑ, για την επίλυση του παλαιστινιακού δόθηκε το 2000, όταν ο, τότε, Ισραηλινός Πρωθυπουργός Baraq, στην σύνοδο κορυφής που πραγματοποιήθηκε στο Camp David, εξέφρασε τη διάθεση του να αναγνωρίσει το Παλαιστινιακό κράτος με το 95% της Δυτικής Όχθης και της Λωρίδας της Γάζας, προσφέροντας αντισταθμιστικά ισραηλινά εδάφη για το υπόλοιπο 5%, με πρωτεύουσα την Ανατολική Ιερουσαλήμ και με κυριαρχικό στρατηγικό έλεγχο της κοιλάδας του Ιορδάνη. Η ευκαιρία αυτή χάθηκε λόγω της άρνησης του Arafat να δεχτεί την πρόταση του Baraq. Η αποτυχία αυτού του εγχειρήματος σε συνδυασμό με την έναρξη της νέας ιντιφάντα τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους υπονόμισαν τον ισραηλινό πρωθυπουργό και έφεραν στην εξουσία τον σκληροπυρηνικό Ariel Sharon. Η εκατέρωθεν κλιμάκωση της βίας ήταν πλέον γεγονός.

Ο σημερινός πρόεδρος των ΗΠΑ σε μια ακόμα προσπάθεια να μειώσει τον αντιαμερικανισμό στον αραβικό κόσμο και να υποσκάψει την υποστήριξη που δέχονταν οι τρομοκρατικές οργανώσεις, όπως η Al Kaida, βάζοντας φρένο στην επεκτατική πολιτική του Ισραήλ στα Κατεχόμενα<sup>60</sup> και είναι ο πρώτος που αναφέρθηκε στη δημιουργία του κράτους της Παλαιστίνης.

Στις 26 Ιουνίου του 2002 ο Bush κοινοποίησε το όραμα του για τη δημιουργία ενός δημοκρατικού Παλαιστινιακού κράτους το οποίο θα δημιουργηθεί δίπλα στο Ισραήλ μέσα από μια τριετή διαδικασία<sup>61</sup>. Πίστευε πως η δημιουργία του

<sup>60</sup> βλ., Marsheimer & Walt, σελ. 52

<sup>61</sup> Ο Bush δήλωνε πως «ένα παλαιστινιακό κράτος δε θα δημιουργηθεί από τον τρόμο και πως οι ΗΠΑ δε θα στηρίξουν τη δημιουργία του μέχρι οι ηγέτες των Παλαιστινίων να δεσμευτούν στον αγώνα κατά

Παλαιστινιακού κράτους θα επέφερε την σταθερότητα στην περιοχή και θα διασφάλιζε την ακεραιότητα και κυριαρχία του Ισραήλ. Για αυτόν τον λόγο κάλεσε το Ισραήλ να πάρει μέτρα που θα ενθάρρυναν τη δημιουργία του.

Οι ΗΠΑ, η ΕΕ, η Ρωσία και ο ΟΗΕ δούλεψαν πάνω σε αυτό το όραμα με σκοπό την ανάπτυξη ενός διεθνούς Οδικού Χάρτη για μια μόνιμη λύση στο πλαίσιο της ύπαρξης δύο κρατών, ισραηλινού και παλαιστινιακού. Για τις ΗΠΑ βασικός όρος για την διεξαγωγή των συνομιλιών πάνω σε αυτή τη βάση ήταν η αντικατάσταση του Arafat στην ηγεσία της PLO, τον οποίο και θεωρούσε ως τον κύριο υπαίτιο της αποτυχίας του εγχειρήματος του 2000. Μετά την 11<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου, παρουσιάστηκε ένας ακόμα λόγος να μην είναι διαλλακτικός με τον Arafat καθώς ο Bush υιοθέτησε μια άκαμπτη στάση απέναντι σε οποιαδήποτε επιβράβευση μουσουλμανικών προσφυγών στη βία μέσω βομβιστικών επιθέσεων αυτοκτονίας, συμπεριλαμβανομένων όσων αφορούσαν στο Ισραήλ<sup>62</sup>.

Η πρόταση της διεθνούς κοινότητας για την εφαρμογή του Οδικού Χάρτη έγινε αποδεκτή από την Ισραηλινή κυβέρνηση και τους Παλαιστίνιους αλλά δεν έχει ακόμα εφαρμοστεί<sup>63</sup>. Η αμερικανική κυβέρνηση, ωστόσο, παραμένει πιστή στην πρόταση αυτή και συνεχίζει τις προσπάθειες εφαρμογής της. Η στήριξη που έδειξε στην αποχώρηση των Ισραηλινών από τη Γάζα και οι συχνές επισκέψεις της υπουργού εξωτερικών των ΗΠΑ στην περιοχή έχουν ως κύριο σκοπό την επίσπευση της εφαρμογής του Οδικού Χάρτη. Τον Μάρτιο του 2007 έγινε ένα θετικό βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση όταν ο Πρωθυπουργός του Ισραήλ Ehu Olmert συμφώνησε να συναντηθεί με τον Abbas, αποκλείοντας όμως την πιθανότητα συνομιλιών σχετικών

---

της τρομοκρατίας. Μόνο αν οι Παλαιστίνιοι αποδεχτούν τη δημοκρατία, καταδικάσουν τη διαφορά και απορρίψουν την τρομοκρατία θα μπορούν να στηριχθούν στη βοήθεια των ΗΠΑ»

<sup>62</sup> βλ., Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, (2004), σελ. 145

<sup>63</sup> CRS Report for Congress, Carol Migdalovitz, Israel: Background and Relations with the United States, Updated April 30, 2007

με ζητήματα όπως αυτό του τελικού καθεστώτος της Ιερουσαλήμ, των οριστικών συνόρων και των προσφύγων.

Τέλος, το καλοκαίρι του 2006, το Ισραήλ φέρεται να συντάχθηκε στο πλευρό των ΗΠΑ και της κυβέρνησης Bush στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας όταν, αντιδρώντας στην απαγωγή ενός Ισραηλινού στρατιώτη από την Hamas στις 25 Ιουνίου κοντά στη Γάζα και δύο ακόμα Ισραηλινών στρατιωτών στις 12 Ιουλίου από το βόρειο Ισραήλ από την Hesbollah, ξεκίνησε πόλεμο με τον Λίβανο.

## **2) Ο «ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΩΝ 6 ΗΜΕΡΩΝ» (1967) ΚΑΙ Η ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΜΙΑΣ ΙΣΧΥΡΗΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ**

Ο αραβοϊσραηλινός πόλεμος του 1967 ξέσπασε την περίοδο που στην προεδρία των ΗΠΑ βρισκόταν ο Lyndon Johnson, η πολιτική του οποίου είχε ξεκάθαρα φιλοϊσραηλινή κατεύθυνση. Αυτός είναι και ένας από τους λόγους για τους οποίους κρίνεται σκόπιμο στα πλαίσια της παρούσας έρευνας να γίνει μια συνοπτική αναφορά και ιστορική αναδρομή στην συγκεκριμένη σύγκρουση.

Θα πρέπει επίσης να σημειώσουμε πως προέκυψε αφού οι ΗΠΑ, ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '60, είχαν αναλάβει τα ηνία της προμήθειας στο Ισραήλ στρατιωτικού υλικού, και είχαν ξεκινήσει τις σημαντικής έκτασης οικονομικές και στρατιωτικές ενισχύσεις και διευκολύνσεις προς αυτό.

Πέρα, όμως, από τις συγκυρίες που συνέπεσαν με την εν λόγω πολεμική σύγκρουση, ιδιαίτερη σημασία στην επιλογή της, είχε η κατάληξη της και η μορφή που πήραν οι αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις μετά το 1967. Κατά την χρονική αυτή περίοδο οι σχέσεις των δύο χωρών άρχισαν να παίρνουν τη σημερινή τους μορφή.

**2.1) Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΩΝ «6 ΗΜΕΡΩΝ»**

Ο αραβοϊσραηλινός πόλεμος του 1967 υπήρξε η φυσική απόρροια των άλυτων προβλημάτων, όσον αφορά τα σύνορα και τους πρόσφυγες, τα οποία ταλάνιζαν την περιοχή από το 1948. Το πρόβλημα των προσφύγων σταδιακά επιδειωνόταν ενώ οι Παλαιστίνιοι δεν μπορούσαν πλέον να θεωρούνται ως μέρος του εν λόγω προβλήματος καθώς μετά τη δημιουργία του PLO (Palestine Liberation Organization) το 1964 άρχισαν να αποτελούν πολιτικό και, ως ένα σημείο, στρατιωτικό παράγοντα.

Ένας ακόμη παράγοντας που οδήγησε στην αραβοϊσραηλινή σύγκρουση του 1967 ήταν ο ανταγωνισμός για τους εξοπλισμούς στην Μέση Ανατολή. Το 1950 το Ισραήλ και τα μεγάλα αραβικά κράτη ξόδευαν από 4 έως 5% του ΑΕΠ τους για όπλα, ποσοστό που μέχρι το 1966 είχε φτάσει το 12% χωρίς να ξεχνάμε να υπολογίσουμε και την αύξηση του ίδιου του ΑΕΠ της κάθε χώρας. Την περίοδο αυτή η Μέση Ανατολή ήταν μια από τις πιο ισχυρά οπλισμένες περιοχές της Υφηλίου.

Η κατάληξη της προηγηθείσας κρίσης του Suez συντέλεσε, επίσης, στην έναρξη του πολέμου, δεδομένης της παράδοσης από τον IDF<sup>64</sup> των εδαφών της Γάζας και των Στενών του Tiran στη διοίκηση της UNEF. Η Γάζα επιστράφηκε τελικά στην Αιγυπτιακή στρατιωτική διοίκηση αλλά η UNEF παρέμεινε να ελέγχει την περιοχή και να κρατά ανοιχτά τα Στενά του Tiran ώστε να διευκολύνετε η πρόσβαση του

---

<sup>64</sup> Η Ισραηλινή Δύναμη Αμύνης (Israeli Defence Force-IDF) δημιουργήθηκε το 1948 από την κυριαρχούμενη από την Marai Hagana και ήταν ένα κληρωτό στρατιωτικό σώμα με, αρχικά, διετή θητεία για τους άνδρες και μονοετή για τις γυναίκες. Το 1975 η διάρκεια της θητείας άλλαξε σε τρία χρόνια για τους άνδρες και δύο για τις γυναίκες. Την ενεργό υπηρεσία στην IDF ακολουθούσε μια μακρά περίοδος εφεδρικής υπηρεσίας. Το σύστημα λειτουργίας της βασιζόταν στην κατά το δυνατόν ταχύτερη κινητοποίηση μιας δύναμης που το 1967 αριθμούσε 300 χιλ. και το 1982 500 χιλ. στρατιώτες εκ των οποίων οι 174 χιλ. ήταν στρατιώτες σε ενεργό υπηρεσία. Το μεγαλύτερο μέρος της IDF ήταν ο στρατός αλλά διέθετε, επίσης, πολύ καλά εξοπλισμένα πολεμικό ναυτικό και πολεμική αεροπορία.

Ισραήλ στο λιμάνι του Eilat<sup>65</sup>. Το προνόμιο αυτό που διατήρησε το Ισραήλ ενοχλούσε ιδιαίτερα την Αιγυπτιακή πλευρά.

Οι εντάσεις κορυφώθηκαν το 1964 με αφορμή ένα μαζικό αρδευτικό σχέδιο που θα εφαρμοζόταν στον Ιορδάνη ποταμό. Μετά την ολοκλήρωση από πλευράς Ισραήλ του αρδευτικού σχεδίου το οποίο αφορούσε στην αλλαγή της πορείας των νερών του Ιορδάνη ποταμού προς την Έρημο Negev, η Συρία και άλλα αραβικά κράτη ξεκίνησαν, τον Ιανουάριο, την εφαρμογή ενός ανάλογου σχεδίου κοντά στις εκβολές του ποταμού το οποίο θα οδηγούσε σταδιακά στην αποστράγγιση της κοίτης του στην ισραηλινή πλευρά<sup>66</sup>. Η απάντηση του Ισραήλ στην συριακή αυτή πρόκληση περιελάμβανε από αέρος και από ξηράς επιθέσεις στις αραβικές εγκαταστάσεις οι οποίες ανάγκασαν την Συρία να εγκαταλείψει το σχέδιο. Ακόμη και μετά από αυτό το επεισόδιο οι επιδρομές ανταρτών από την Συρία και την Ιορδανία συνεχίζονταν και αυξάνονταν με σταθερούς ρυθμούς όπως αυξανόταν και η ένταση των ισραηλινών αντιποίνων.

### **2.1.1) Η ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΩΝ «6 ΗΜΕΡΩΝ»**

Τα γεγονότα που οδήγησαν στην έναρξη του πολέμου ξεκίνησαν με την επιδείνωση των σχέσεων Ισραήλ-Συρίας. Τον Απρίλιο του 1967, οι αυξανόμενοι από αέρος βομβαρδισμοί από πλευράς της Συρίας ισραηλινών χωριών στα σύνορα, πυροδότησαν εκτεταμένη επίθεση του Ισραήλ η οποία είχε ως αποτέλεσμα την κατάρριψη έξι συριακών MiG. Το συμβάν αυτό έκανε την Συρία να καταλάβει πως θα έπρεπε να περιμένει σύντομα μια μαζική επίθεση από το Ισραήλ. Τον Μάιο το

<sup>65</sup> M.E.Yapp, *A history of the Near East: The Near East since the First World War. A history to 1995*, (1998), σελ. 415-6

<sup>66</sup> Library of Congress Country Studies

Ισραήλ προειδοποίησε την Συρία πως οι επιθέσεις θα συνεχίζονταν αν δεν λυνόταν το πρόβλημα. Η Αίγυπτος, που είχε υπογράψει πρόσφατα με την Συρία αμοιβαίο αμυντικό σύμφωνο, άρχισε τότε να οργανώνεται και να εξοπλίζεται στρατιωτικά εν όψει της επικείμενης σύγκρουσης. Στις παραμονές του πολέμου οι συνδυασμένες αραβικές δυνάμεις είχαν τα διπλάσια σε αριθμό στρατεύματα από τις ισραηλινές και τρεις φορές περισσότερα τανκ και αεροσκάφη<sup>67</sup>.

Στις 12-13 Μαΐου η Σοβιετική Ένωση πληροφόρησε την Συρία και την Αίγυπτο ότι οι Ισραηλινές δυνάμεις ετοιμάζονταν να επιτεθούν στην Συρία στις 16-17 του ίδιου μήνα με την προοπτική της κατάλυσης της συριακής κυβέρνησης. Στις 18 Μαΐου ο πρόεδρος της Αιγύπτου Gamal Abdul Nasser πεπεισμένος ότι το Ισραήλ επρόκειτο να επιτεθεί στη Συρία, ζήτησε την αποχώρηση των δυνάμεων του ΟΗΕ από τη Γάζα και το Sina, αίτημα που έγινε δεκτό από τον τότε Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού U Thant, και έστειλε στρατό στο Sina με σκοπό να απειλήσει τα σύνορα του Ισραήλ.

Τέσσερις μέρες μετά την αποχώρηση της UNEF, στις 22 Μαΐου, ο Nasser ανακοίνωσε τον αποκλεισμό για τα ισραηλινά πλοία των Στενών του Tiran, ενδεχόμενο που όπως είχε δηλώσει το Ισραήλ από το 1956, θα αποτελούσε αιτία πολέμου. Στην συμμαχία Αιγύπτου-Συρίας προσχώρησαν τότε και η Ιορδανία και το Ιράκ.

Στις 26 Μαΐου ο Nasser δήλωνε πως «είμαστε τώρα έτοιμοι για πόλεμο. Σκοπός μας: να καταστρέψουμε το Ισραήλ. Πιστεύουμε ότι μπορούμε να νικήσουμε»<sup>68</sup> αν και, ουσιαστικά, σκόπευε στο να διατηρήσει τα εδάφη που πήρε το 1956 υπό την κατοχή του μέσω της διπλωματικής οδού με τη βοήθεια της Σοβιετικής

<sup>67</sup> Beverley Milton-Edwards & Peter Hinchliffe, *Conflicts in the Middle East since 1945*, (Routledge, 2002), σελ. 14

<sup>68</sup> *Making the Modern World, Africa and the Middle East*, Anthony Freeman, "Israel", (Longman, 1974), σελ. 27

Ένωσης. Οι ΗΠΑ είχαν δηλώσει ξεκάθαρα ότι στήριζαν την ελεύθερη διέλευση των ισραηλινών πλοίων από τα στενά αν και ήταν προφανές πως αυτές και οι σύμμαχοι τους επιθυμούσαν να αφήσουν το ζήτημα στη δικαιοδοσία του ΟΗΕ.

Στο Ισραήλ, ο Dayan, ο νέος Υπουργός Αμύνης, αμέσως μετά τον διορισμό του στις 30 Μαΐου, έκανε μια σειρά δημοσίων δηλώσεων πως ο πόλεμος θα μπορούσε να αποφευχθεί ενώ μυστικά οργάνωνε μια μαζική, προληπτική επίθεση ενάντια στην αραβική εχθρική συμμαχία. Η επίθεση επρόκειτο να ξεκινήσει μόλις το Ισραήλ σιγουρευόταν πως κανείς άλλος δε θα διεκδικούσε το δικαίωμα του να περνά ελεύθερα από τα στενά και αφού συστάθηκε η αραβική συμμαχία στις 30 Μαΐου<sup>69</sup>.

Την 1<sup>η</sup> Ιουνίου συστάθηκε η νέα ισραηλινή κυβέρνηση και στις 08:30 π.μ. τη Δευτέρα 5 Ιουνίου του 1967<sup>70</sup> το Ισραήλ εξαπέλυσε μια καταστρεπτική επίθεση σε βάρος των αραβικών δυνάμεων καταστρέφοντας, μέσα σε μόλις τρεις ώρες, 300 από τα 340 αιγυπτιακά, 50 συριακά και 20 ιορδανικά αεροσκάφη, την οποία ακολούθησαν από ξηράς επιθέσεις στο Σίνα και την Λωρίδα της Γάζας, την Ιορδανία και, τέλος, την Συρία. Οι Αραβικές δυνάμεις είχαν κατατροπωθεί και στα τρία μέτωπα χωρίς ελπίδα ενίσχυσης από αέρος.

Μέσα στις 6 ημέρες του πολέμου, από το πρωί της 5<sup>ης</sup> Ιουνίου που ξεκίνησαν οι πολεμικές επιχειρήσεις, έως και την 11<sup>η</sup> Ιουνίου, οπότε και επιβλήθηκε η παύση πυρός από τον ΟΗΕ, ο IDF είχε καταλάβει ολόκληρη την Χερσόνησο του Σίνα έως την ανατολική όχθη της Διώρυγας του Suez, τη Δυτική Όχθη της Ιορδανίας, συμπεριλαμβανομένης και της Ανατολικής Ιερουσαλήμ, τη Λωρίδα της Γάζας και τα Υψώματα του Golan της Συρίας, διπλασιάζοντας την έκταση των εδαφών του.

Ο Nasser ισχυρίστηκε μετά το τέλος του πολέμου ότι στη νίκη του Ισραήλ συνέβαλαν οι δυνάμεις της Μεγάλης Βρετανίας και των ΗΠΑ, ισχυρισμός που

<sup>69</sup> βλ., M. E. Yapp, σελ. 418

<sup>70</sup> βλ., Anthony Freeman, σελ. 27



οδήγησε στην πρώτη εφαρμογή του πετρελαϊκού αποκλεισμού από τα αραβικά κράτη. Δέκα αραβικά κράτη εφάρμοσαν πετρελαϊκό αποκλεισμό στους δυτικούς υποστηρικτές του Ισραήλ, την Μ. Βρετανία και τις ΗΠΑ ο οποίος, όμως, έληξε τον Αύγουστο του ίδιου έτους καθώς οι ΗΠΑ ήταν σε θέση να ακυρώσουν τις συνέπειες του στην παγκόσμια αγορά πετρελαίου αυξάνοντας την εγχώρια πετρελαϊκή παραγωγή τους<sup>71</sup>.

### **2.1.2) ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ: ΣΥΜΒΟΛΗ ΟΗΕ ΚΑΙ ΗΠΑ**

Ο πόλεμος του 1967 παρείχε στις ΗΠΑ μια μοναδική ευκαιρία να επέμβουν στα όσα διαδραματιζόνταν στην Μέση Ανατολή ως διαμεσολαβητής στην σύγκρουση, με αποτέλεσμα, σε συνεργασία με την Αίγυπτο και το Ισραήλ, να πείσουν τον ΟΗΕ να εγκρίνει ένα ψήφισμα για την ειρήνευση στην περιοχή. Στις 22 Νοεμβρίου του 1967 το Συμβούλιο Ασφαλείας, μετά από πέντε μήνες διαπραγματεύσεων, προέβη στο Ψήφισμα 242, που θα χρησίμευε ως βάση για μια ειρηνική επίλυση του προβλήματος.

Το ψήφισμα 242 αποσκοπούσε στην εγκαθίδρυση μιας δίκαιης και σταθερής ειρήνης που θα βασιζόταν στην αποχώρηση των ισραηλινών δυνάμεων από τις περιοχές που κατέλαβαν κατά τη διάρκεια του πολέμου των «6 ημερών» με αντάλλαγμα την έξοδο όλων των συμβαλλόμενων μερών από την εμπόλεμη κατάσταση, τον σεβασμό της ανεξαρτησίας όλων των κρατών της περιοχής και το δικαίωμα να ζουν όλοι ειρηνικά εντός ασφαλών και αναγνωρισμένων συνόρων<sup>72</sup>, την

<sup>71</sup> βλ., Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, (2002), σελ. 274

<sup>72</sup> U.S. Department of State, Bureau of Near Eastern Affairs, May 2006, “Background Note:Israel”

ελεύθερη διέλευση της Διώρυγας του Suez και του Κόλπου της Aqaba και, τέλος, τη δημιουργία αποστρατιωτικοποιημένων ζωνών<sup>73</sup>.

Το ψήφισμα 242 έγινε δεκτό από το Ισραήλ, την Αίγυπτο την Ιορδανία και τον Λίβανο ενώ απορρίφθηκε από την Συρία, κάποια άλλα αραβικά κράτη και από τους Παλαιστίνιους που διαμαρτυρήθηκαν πως δε γινόταν λόγος για την αναγνώριση των δικαιωμάτων τους παρά μόνο ως πρόσφυγες. Υπήρξε, ωστόσο, αφορμή για πολλές διαφωνίες και διαφορετικές ερμηνείες όσον αφορά το άρθρο που αναφέρεται στην ισραηλινή αποχώρηση που θα ακολουθούσε την εφαρμογή του. Το Ισραήλ θεωρούσε πως δε δεσμευόταν να αποσυρθεί από τις περιοχές που είχε κατακτήσει και πως τα σύνορα της του 1949 δεν ήταν ακόμα ασφαλή, ενώ ήταν υπέρ των απευθείας συνομιλιών οι οποίες δεν ήταν αποδεκτές από τους Άραβες. Δεδομένης της στάσης του Ισραήλ και της απόρριψης του ψηφίσματος από την Συρία, οι διαπραγματεύσεις για την επίλυση της κρίσης με βάση το ψήφισμα 242, απέτυχαν.

Μια δεύτερη προσπάθεια, υπό την αιγίδα των ΗΠΑ, γνωστή ως σχέδιο Rogers, πραγματοποιήθηκε στα τέλη του 1969. Το σχέδιο Rogers επιχείρησε να επιλύσει την εδαφική διαμάχη προτείνοντας μικρές τροποποιήσεις στα ισραηλινά σύνορα του 1949, και είχε την στήριξη της Ιορδανίας και της Αιγύπτου αλλά έβρισκε αντίθετα το Ισραήλ, τα ριζοσπαστικά αραβικά κράτη και τους Παλαιστίνιους. Κατάφερε, ωστόσο, να δώσει ένα τέλος στον πόλεμο φθοράς που ξέσπασε μετά τον πόλεμο των «6 ημερών» και να επιφέρει την παύση πυρός στην ευρύτερη περιοχή της Διώρυγας του Suez.

### 2.1.3) ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

<sup>73</sup> βλ., Milton-Edwards&Hithchliffe, σελ. 15

Η έκβαση του πολέμου του 1967 ενδυνάμωσε το αίσθημα υπεροχής του Ισραήλ και επιβεβαίωσε την ισχύ και ανωτερότητα του Ισραηλινού στρατού (IDF) έναντι των Αράβων εχθρών του<sup>74</sup>. Επιπροσθέτως, το Ισραήλ είχε πλέον υπό την κατοχή του την περιοχή η οποία από το 1948 αποτελούσε συνεχή απειλή επιδρομών και για πρώτη φορά από την ανεξαρτησία του η Ισραηλινή ενδοχώρα έως την Μεσόγειο δεν κινδύνευε από εχθρικές επιδρομές. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι, τελικά, δεν υποχρεώθηκε να αποσυρθεί από τα εδάφη που κατέλαβε στον πόλεμο του 1967 όπως είχε γίνει μετά την λήξη του πολέμου του 1956.

Παρά τα οφέλη που απεκόμισε από τον «πόλεμο των 6 ημερών» το Ισραήλ όσον αφορά την ασφάλεια του, απέκτησε και κάποια προβλήματα τα οποία προέρχονταν από την ύπαρξη ενός, περίπου, εκατομμυρίου Αράβων κατοίκων στα κατεχόμενα εδάφη. Ο αραβικός αυτός πληθυσμός προσέφερε την δυνατότητα κάλυψης και υποστήριξης διείσδυσης και δολιοφθορών από πλευράς Αράβων ανταρτών. Αμέσως μετά τον Ιούνιο του 1967 σημαντικός αριθμός ανθρώπινου δυναμικού αλλά και όπλων μεταφέρθηκε στη Δυτική Όχθη από ομάδες ανταρτών, και κυρίως από την Al-Fatah<sup>75</sup>, ενώ οι περιπτώσεις δολιοφθοράς καθώς και οι συγκρούσεις με τις ισραηλινές δυνάμεις ασφαλείας αποτελούσαν συχνό φαινόμενο. Την Άνοιξη του 1970 η τακτική των ανταρτών άλλαξε και ξεκίνησαν οι βομβαρδισμοί ισραηλινών πόλεων από περά από τα σύνορα της Ιορδανίας και του Λιβάνου.

Ο πόλεμος του 1967 είχε επιπτώσεις και για τις δυο υπερδυνάμεις, ΗΠΑ και Σοβιετική Ένωση. Το κύρος της Σοβιετικής Ένωσης στην περιοχή δέχθηκε σοβαρό πλήγμα καθώς θεωρήθηκε από τα αραβικά κράτη ως συνυπεύθυνη για τον πόλεμο

<sup>74</sup> βλ., LCCS

<sup>75</sup> Al-Fatah: Αντίστροφο αρκτικόλεξο από το Arabic Haraca Tahriir Falistiin, ένα μεγαλύτερο κίνημα απελευθέρωσης της Παλαιστίνης το οποίο ιδρύθηκε το 1957 και δρούσε υπό την ηγεσία του Yasser Arafat. (βλ., Beverley Milton Edwards & Peter Hinchliffe)

λόγω της λάθος πληροφόρησης που τους είχε παράσχει και κατηγορήθηκε, επίσης, ότι δεν προσέφερε τη βοήθεια την οποία τους είχε υποσχεθεί. Για να ανακτήσει το κύρος της στην περιοχή ήταν υποχρεωμένη να αυξήσει τη βοήθεια προς την Συρία και την Αίγυπτο ώστε να προχωρήσουν στην αναδόμηση των στρατιωτικών τους δυνάμεων. Μετά τον πόλεμο οι ΗΠΑ άρχισαν να βλέπουν το Ισραήλ σαν ένα πολύτιμο *εργαλείο* και σύμμαχο που θα μπορούσε να αποτρέψει την αύξηση της επιρροής της Σοβιετικής Ένωσης στην Μέση Ανατολή νικώντας τους Άραβες *πελάτες* της<sup>76</sup>.

## 2.2) «ΠΟΛΕΜΟΣ ΦΘΟΡΑΣ» (War of Attrition)

Ο Αιγυπτιακός στρατός επανεφοδιάστηκε πολύ γρήγορα με σοβιετικής προελεύσεως όπλα και η Σοβιετική παρουσία στη Διώρυγα του Suez αυξήθηκε σημαντικά ενώ οι ΗΠΑ υπόσχονταν στο Ισραήλ την αντικατάσταση κάθε αεροσκάφους που θα κατέρριπταν οι αραβικές δυνάμεις. Τον Οκτώβριο του 1967 βυθίστηκε το ισραηλινό πολεμικό πλοίο Elat από πύραυλο που πυροδοτήθηκε από αιγυπτιακό πλοίο το οποίο βρισκόταν αγκυροβολημένο στο Port Said με αντίποινα την καταστροφή από πλευράς Ισραήλ των αιγυπτιακών πετρελαϊκών εγκαταστάσεων στο Suez.

Το 1968 ξεκίνησαν και πάλι οι βομβαρδισμοί κατά μήκος της διώρυγας *εγκαινιάζοντας* ένα νέο γύρο συγκρούσεων ο οποίος θα έμενε γνωστός ως «Πόλεμος Φθοράς» (War of Attrition). Για δύο περίπου χρόνια η Αίγυπτος, με την συνεχώς αυξανόμενη και άμεση βοήθεια από την Σοβιετική Ένωση, εξαπέλυσε ισχυρό παράζ επιθέσεων από ξηράς και με πυραύλους σε οχυρωμένες Ισραηλινές θέσεις κατά

---

<sup>76</sup> βλ., M. E. Yapp, σελ. 418

μήκος της ανατολικής όχθης της διώρυγας ενώ το Ισραήλ διατηρούσε τις θέσεις του χωρίς πρόθεση υποχώρησης και εξαπέλυε σειρά βομβαρδιστικών επιδρομών βαθιά στην αιγυπτιακή ενδοχώρα.

Η κορύφωση του ανορθόδοξου αυτού πολέμου ήρθε στις 30 Ιουλίου του 1970 όταν ισραηλινά και σοβιετικά αεροσκάφη συγκρούστηκαν κοντά στη διώρυγα του Suez. Κατά την σύγκρουση αυτή οι ισραηλινοί κατάφεραν να καταρρίψουν τέσσερα MiG χωρίς να χάσουν κανένα. Το γεγονός, ωστόσο, ότι έφτασε στο σημείο να αναμετρηθεί κατά μέτωπο με μια υπερδύναμη ανησύχησε το Ισραήλ και βοήθησε στο να επέλθει η παύση πυρός την οποία επεδίωξαν και τελικά πέτυχαν οι ΗΠΑ.

Οι διαδικασίες να επέλθει μια συμφωνία διεκόπησαν όταν η αιγυπτιακή πλευρά μετέφερε στρατιωτικό εξοπλισμό σε καλύτερες στρατηγικά θέσεις με αποτέλεσμα την αποχώρηση του Ισραήλ από τις συνομιλίες και οι οποίες ξεκίνησαν πάλι το 1971.

Μέχρι το τέλος του 1970 οι ΗΠΑ και η Σοβιετική Ένωση είχαν αλλάξει στάση και πολιτική αντιμετώπισης της Μέσης Ανατολή. Μετά τον πόλεμο των «6 ημερών» οι δύο υπερδυνάμεις ήθελαν να οδηγήσουν τα αντιμαχόμενα μέρη της περιοχής σε μια ειρηνική επίλυση με βάση το ψήφισμα 242. Η αποτυχία όμως της προσπάθειας ειρηνικής επίλυσης σε συνδυασμό με τις συνεχιζόμενες εχθροπραξίες οδήγησαν τις δύο υπερδυνάμεις στο να αυξήσουν τις ποσότητες στρατιωτικού εξοπλισμού με τις οποίες προμήθευαν τους πελάτες τους στην περιοχή και στο να γίνουν πιο επιφυλακτικές η μια απέναντι στην άλλη<sup>77</sup>.

Επιπροσθέτως, οι ΗΠΑ ξεκίνησαν να πιστεύουν πως η Σοβιετική Ένωση προσπαθούσε να εκμεταλλευτεί την κατάσταση για δικό της όφελος και με απώτερο σκοπό να ζημιωθούν τα δυτικά συμφέροντα στην περιοχή. Τον Σεπτέμβριο του 1970

---

<sup>77</sup> βλ., M. E. Yapp, σελ. 421

οι ΗΠΑ έκριναν πως η Σοβιετικοί υποστήριζαν την Συρία σε μια προσπάθεια να πάρουν με το μέρος τους την Ιορδανία και πως μόνο το Ισραήλ μπορούσε να τους σταθεί εμπόδιο στην επιτυχία αυτής της προσπάθειας. Ως επιβεβαίωση στις υποψίες αυτές των ΗΠΑ ήρθαν οι συμφωνίες Σοβιετικής Ένωσης- Αιγύπτου (1971) και Σοβιετικής Ένωσης- Ιράκ (Απρίλιος 1972), οι οποίες, ουσιαστικά προσέδιδαν μόνο μια νομική βάση στην μεταφορά όπλων και τεχνικών στις χώρες αυτές. Ως απάντηση στην πολιτική που ακολουθούσε η Σοβιετική Ένωση, οι ΗΠΑ άρχισαν να δίνουν μεγαλύτερη σημασία στο Ισραήλ ως ένα πρόχωμα ενάντια στη διείσδυση της στην περιοχή.

Τον «πόλεμο φθοράς» του 1970 ακολούθησε μια περίοδος ηρεμίας και σιγουριάς στο ισραηλινό *στρατόπεδο* καθώς επικράτησε μια θεωρία σύμφωνα με την οποία η Συρία θα επιτίθετο μόνο σε συνεργασία με την Αίγυπτο ενώ η δεύτερη θα προχωρούσε σε αυτό το βήμα μόνο όταν θα ήταν σίγουρη πως η πολεμική της αεροπορία ήταν ισχυρότερη από την ισραηλινή. Το αίσθημα ασφαλείας που γεννήθηκε στο Ισραήλ επέφερε την μείωση των δαπανών για την άμυνα και της στρατιωτικής θητείας (1973) σε 33 από 36 μήνες.

### **3) Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ YOM KIPPUR Η RAMADAN WAR (1973): ΟΙ ΗΠΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΣΤΟ ΙΣΡΑΗΛ ΕΝΑΝ ΠΟΛΥΤΙΜΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΕΤΑΙΡΟ ΣΤΗΝ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ**

Ο αραβοϊσραηλινός πόλεμος του 1973 δεν είναι σημαντικός μόνο για την πολιτική κατάσταση στην Μέση Ανατολή αλλά και για τις σχέσεις των ΗΠΑ με το Ισραήλ. Το 1973, και κατά τη διάρκεια του πολέμου, ξεκίνησε η μεγάλης κλίμακας στρατιωτική και οικονομική βοήθεια των ΗΠΑ προς το Ισραήλ. Ως σημείο

αφετηρίας, θα μπορούσαμε να εκλάβουμε, την μαζική αμερικανική αερογέφυρα στρατιωτικού υλικού, ζωτικής σημασίας για το Ισραήλ, η οποία έλαβε χώρα στην κορύφωση του πολέμου.

Επίσης, την χρονική αυτή περίοδο, οι ΗΠΑ, ξεκινούν να αναγνωρίζουν στο Ισραήλ έναν πολύτιμο στρατηγικό εταίρο στην Μέση Ανατολή, κυρίως όσον αφορά στον Ψυχρό Πόλεμο και στην αντιμετώπιση της απειλής της Σοβιετικής Ένωσης και της εμπλοκής της στην περιοχή στο πλευρό των Αράβων.

### 3.1) Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ YOM KIPPUR

Ο πόλεμος του 1973, ευρύτερα γνωστός στο Ισραήλ ως ο πόλεμος του Yom Kippur και στον αραβικό κόσμο ως Ramadan War, ξέσπασε πολύ γρήγορα και οι συντονισμένες δυνάμεις της Συρίας και της Αιγύπτου κατάφεραν να αιφνιδιάσουν το Ισραήλ. Ο πρόεδρος Sadat, ο οποίος διαδέχθηκε τον Nasser τον Σεπτέμβριο του 1970, ήταν πεπεισμένος για την αναγκαιότητα ενός μικρής κλίμακας πολέμου που θα έπειθε το Ισραήλ να υπογράψει μια συμφωνία ειρήνευσης με όρους αποδεκτούς από τα αραβικά κράτη και τον υπόλοιπο κόσμο. Πρότεινε, τότε, την πραγματοποίηση μιας επιχείρησης κατά την οποία οι Αιγυπτιακές δυνάμεις θα καταλάμβαναν την ανατολική όχθη της διώρυγας παράλληλα με την επίθεση Συριακών δυνάμεων στο Golan και ενώ η Σαουδική Αραβία θα προέβαινε σε πετρελαϊκό αποκλεισμό. Ο σχεδιασμός της εν λόγω επιχείρησης ξεκίνησε τον Μάρτιο του 1973<sup>78</sup>.

Στις 28 Σεπτεμβρίου Παλαιστίνιοι αντάρτες κατέλαβαν Αυστριακό τρένο το οποίο μετέφερε Σοβιετικούς Εβραίους στο Ισραήλ και την ίδια χρονική περίοδο οι στρατιωτικές δυνάμεις της Συρίας και της Αιγύπτου αναπτύσσονταν σε θέσεις μάχης.

<sup>78</sup> βλ., M. E. Yapp, σελ. 422

Στις ΗΠΑ οι εκτιμήσεις είχαν διαποτιστεί τόσο από τη σιγουριά της ανωτερότητας του Ισραήλ, ώστε να θεωρούνται μπλόφες όλες οι αραβικές προειδοποιήσεις<sup>79</sup> και το ίδιο το Ισραήλ, ερμηνεύοντας τις κινήσεις των εχθρών του ως αμυντικές ενόψει πιθανής ισραηλινής επιδρομής, καθυστέρησε να αντιδράσει και να κινητοποιήσει τα στρατεύματά του.

Το πρωί της 6<sup>ης</sup> Οκτωβρίου, ημέρας του Yom Kippur για τους Εβραίους, συνειδητοποίησαν οι Ισραηλινοί αξιωματούχοι πως ένας νέος πόλεμος επρόκειτο να ξεσπάσει σύντομα. Πραγματικά, λίγες ώρες αργότερα ξεκίνησε η Αραβική επίθεση. Άμεσα οι ΗΠΑ και η Σοβιετική Ένωση ξεκίνησαν τις διαδικασίες για την επίλυση της κρίσης μέσω της διπλωματικής οδού, ωστόσο, ούτε η μια ούτε η άλλη ήταν διατεθειμένες να διακινδυνεύσουν με απ' ευθείας εμπλοκή στην σύγκρουση<sup>80</sup>.

Στο Ισραήλ, όταν ξεκίνησε η αραβική επίθεση, η Πρωθυπουργός Golda Meir έσπευσε να ζητήσει στρατιωτική βοήθεια από τις ΗΠΑ. Η έκκληση αυτή δίχασε τους Αμερικανούς στρατιωτικούς αξιωματούχους οι οποίοι διαφωνούσαν ως προς το είδος και το μέγεθος της βοήθειας που θα έπρεπε να προσφέρουν στο Ισραήλ. Οι περισσότεροι, ωστόσο, συμφώνησαν πως η βοήθεια που θα έστελναν θα έπρεπε να είναι συγκρατημένη ως απάντηση στην αποτυχία των Ισραηλινών να καταλήξουν σε συμφωνία με την Αίγυπτο μετά τον πόλεμο του 1967, και για να μη θέσουν σε κίνδυνο οποιαδήποτε επιρροή είχαν οι ΗΠΑ στα αραβικά κράτη<sup>81</sup>.

Τις πρώτες τρεις μέρες του πολέμου ο IDF υπέστη σημαντικές απώλειες καθώς οι Αιγυπτιακές δυνάμεις διέσχισαν τη διώρυγα του Suez και κατέκλυζαν τα ισραηλινά προπύργια και οι Συριακές δυνάμεις προχωρούσαν βαθιά μέσα από τα Υψώματα του Golan.

<sup>79</sup> βλ., Henry Kissinger, σελ. 823

<sup>80</sup> βλ., Milton-Edwards&Hithchcliffe, σελ.15

<sup>81</sup> βλ., Robert D. Schylzinger, σελ. 305



Η αντεπίθεση του Ισραήλ ξεκίνησε από το Συριακό μέτωπο και προχώρησε στο Αιγυπτιακό μόνο αφού είχε απωθήσει τις Συριακές δυνάμεις ανατολικά πέρα από τα σύνορα του 1967(15 Οκτωβρίου). Μετά από δέκα περίπου ημέρες ο IDF, με υλική υποστήριξη από τις ΗΠΑ<sup>82</sup>, κατάφερε να απωθήσει τις Αιγυπτιακές δυνάμεις πέρα από τη διώρυγα, να εισχωρήσει στα αιγυπτιακά εδάφη και να φτάσει μέχρι τα προάστια του Καΐρου (24 Οκτωβρίου).

Οι δύο υπερδυνάμεις σε μια προσπάθεια να διασώσουν το τμήμα του αιγυπτιακού στρατού που κινδύνευε άμεσα από τις ισραηλινές δυνάμεις, συμφώνησαν σε ένα σχέδιο ανακωχής το οποίο αρχικά βρήκε αντίθετο το Ισραήλ γιατί έγινε ερήμην του και του στερούσε μια συντριπτική και μεγαλειώδη νίκη επί της Αιγύπτου.

Ο πόλεμος έληξε στις 22 Οκτωβρίου, με το ψήφισμα 338 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ τη στιγμή που ο IDF βρισκόταν μόλις ένα χιλιόμετρο από τον αυτοκινητόδρομο Καΐρου-Ισμαΐλια και, στην ανατολική πλευρά της διώρυγας ολοκλήρωνε την περικύκλωση και αιχμαλώτιζε το τρίτο αιγυπτιακό σώμα στρατού. Το ψήφισμα 338 επέφερε την παύση πυρός, στόχευε στην εφαρμογή του προηγθέντος ψηφίσματος 242 και εισήγαγε για πρώτη φορά το αίτημα για απευθείας διαπραγματεύσεις στο μέλλον ανάμεσα στα εμπλεκόμενα μέρη. Έγινε δεκτό από την Αίγυπτο και το Ισραήλ αλλά όχι και από την Συρία.

Όταν το Ισραήλ παραβίασε την συμφωνηθείσα από τις ΗΠΑ και την Σοβιετική Ένωση ανακωχή και περικύκλωσε το τρίτο αιγυπτιακό σώμα στρατού ο πρόεδρος Sadat ζήτησε από τις δυο υπερδυνάμεις να στείλουν δυνάμεις για την επιτήρηση της ανακωχής. Η Σοβιετική Ένωση ανταποκρίθηκε άμεσα στην έκκληση

---

<sup>82</sup> βλ., Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, (2002), σελ.275

του Sadat και διαμήνυσε στις ΗΠΑ πως αν δεν αποφάσιζαν να συμμετάσχουν στην επιτήρηση τότε θα έστελνε σοβιετικά στρατεύματα μονομερώς<sup>83</sup>.

Η σοβιετική αυτή προειδοποίηση ώθησε τις ΗΠΑ, στις 24 Οκτωβρίου, σε κόκκινο συναγερμό, θέτοντας τις αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις παγκοσμίως σε υψηλό βαθμό επιφυλακής, δίνοντας την εντύπωση πως οι δυο υπερδυνάμεις βρίσκονταν στα πρόθυρα του πολέμου. Στην πραγματικότητα η σοβιετική απειλή αποσκοπούσε στο να αναγκάσει τις ΗΠΑ να ασκήσουν πίεση στο Ισραήλ να δώσει ένα τέλος στις εχθροπραξίες. Την στιγμή που η κυβέρνηση Νίxon προετοιμαζόταν για κάθε ενδεχόμενο, ζήτησε, επίσης, από τον Sadat να ανακαλέσει το αίτημα του για αποστολή δυνάμεων από τις δύο υπερδυνάμεις και άντ' αυτού να ζητήσει την επιτήρηση της ανακωχής από κυανόκρανους του ΟΗΕ.

Η αντίδραση των ΗΠΑ, η ίσως λίγο υπερβολική κατά τον Παπασωτηρίου, επέφερε, τελικά, το επιθυμητό αποτέλεσμα. Η Σοβιετική Ένωση δέχτηκε την παρουσία των κυανόκρανων στην περιοχή και οι ΗΠΑ προστάτευσαν το τρίτο αιγυπτιακό σώμα στρατού από πιθανή αιχμαλωσία. Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί, όσον αφορά στην συμβολή των ΗΠΑ στην πολιτική και στρατιωτική επιβίωση του Ισραήλ, ότι η πολύμηνη παρουσία του Kissinger στην Μέση Ανατολή επέφερε τα πρώτα βήματα εξομάλυνσης των σχέσεων Αιγύπτου- Ισραήλ.

Στα μέσα Δεκεμβρίου ξεκίνησε στην Γενεύη μια διάσκεψη του ΟΗΕ υπό την προεδρία των ΗΠΑ και της Σοβιετικής Ένωσης κατά την οποία, για πρώτη φορά στην ιστορία της Αραβοϊσραηλινής διαμάχης, κάθισαν μαζί στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων τα δυο συμβαλλόμενα μέρη. Δυστυχώς η διάσκεψη αυτή είχε μόνο μια συνεδρία.

---

<sup>83</sup> βλ., Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, (2002), σελ. 276

Η πολιτική της κυβέρνησης Nixon κατά τη διάρκεια του πολέμου του 1973 αποσκοπούσε στο να δείξει στον Sadat πως για να αποσπάσει παραχωρήσεις από το Ισραήλ και για να πάρει πίσω την Χερσόνησο του Sina θα έπρεπε να συνεργαστεί με τις ΗΠΑ. Η τακτική αυτή είχε το επιθυμητό για την αμερικανική κυβέρνηση αποτέλεσμα καθώς πέτυχε την απομάκρυνση της Αιγύπτου από την σοβιετική επιρροή και έβαλε τα θεμέλια για μια συνθήκη ειρήνης μεταξύ της Αιγύπτου και του Ισραήλ. Σύμφωνα με τους Milton- Edwards και Hithckiffe, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε πως σαν αποτέλεσμα του πολέμου του 1973 οι ΗΠΑ αναγκάστηκαν να προχωρήσουν σε μια σοβαρή προσπάθεια για την επίτευξη ειρήνης ανάμεσα στο Ισραήλ και την Αίγυπτο<sup>84</sup>.

### 3.1.1) ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Μετά από αρκετούς μήνες διαπραγματεύσεων κατά τη διάρκεια των οποίων σημειώνονταν σποραδικές συγκρούσεις, το Ισραήλ πέτυχε, τον Ιανουάριο του 1974, μια συμφωνία απεμπλοκής που προέβλεπε την αποχώρηση του IDF από τη διώρυγα του Suez και τη δημιουργία μιας ουδέτερης ζώνης υπό τη διοίκηση μιας UNEF που θα χώριζε τα ισραηλινά από τα αιγυπτιακά στρατεύματα. Στις 31 Μαΐου του 1974 το Ισραήλ υπέγραψε, επίσης, μια ανάλογη συμφωνία με την Συρία, δεσμευόμενο να υπαναχωρήσει στα σύνορα του 1967 στα υψώματα του Golan και αποδεχόμενο τη δημιουργία μιας ουδέτερης ζώνης ανάμεσα στις ισραηλινές και τις συριακές δυνάμεις υπό τη διοίκηση μιας Δύναμης Παρακολούθησης της Απεμπλοκής των Ηνωμένων Εθνών (United Nations Disengagement Observer Force- UNDOF).

---

<sup>84</sup> βλ., Milton-Edwards&Hithckiffe, σελ. 16

Η οριστική λήξη του πολέμου του Yom Kippur ήρθε στις 4 Σεπτεμβρίου του 1975 με την υπογραφή της Δεύτερης Συμφωνίας Απεμπλοκής του Sina (Second Sinai Disengagement Agreement) ανάμεσα στην Αίγυπτο και το Ισραήλ σύμφωνα με την οποία διευρυνόταν η ουδέτερη ζώνη και διασφαλιζόταν η υποχώρηση των ισραηλινών στρατευμάτων ανατολικά των στρατηγικής σημασίας περασμάτων Gidi και Mitla.

Η στρατιωτική νίκη του Ισραήλ στον πόλεμο του 1973 είχε μεγάλο κόστος καθώς χάθηκαν 2400 ζωές και περίπου 5 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ σε εξοπλισμό εκ των οποίων 1 δις μεταφέρθηκαν εσπευσμένα από τις ΗΠΑ κατά τη διάρκεια του πολέμου γιατί έγινε εμφανές ότι τα αποθέματα πυρομαχικών του Ισραήλ ήταν ιδιαίτερος περιορισμένα. Ήταν σαφές πως σε περίπτωση που κινδύνευε η ακεραιότητα του Ισραηλινού κράτους οι ΗΠΑ θα επενέβαιναν παίρνοντας δραστικά μέτρα<sup>85</sup>. Η κίνηση αυτή των ΗΠΑ σε συνδυασμό με την απειλή σοβιετικής επέμβασης έφερε, πιο ξεκάθαρα από ποτέ, στο προσκήνιο την πιθανότητα μετάβασης της αραβοϊσραηλινής διαμάχης σε επίπεδο σύγκρουσης μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων.

Στον πόλεμο του 1973 έγινε και πάλι, όπως προαναφέρθηκε, χρήση του πετρελαϊκού αποκλεισμού ως όπλο των Αραβικών κρατών κατά των ΗΠΑ. Ο αποκλεισμός ξεκίνησε στις 19 Οκτωβρίου του 1973 και διήρκεσε μέχρι τον Απρίλιο του 1974 συμβάλλοντας σε μια σημαντική αύξηση της τιμής του πετρελαίου<sup>86</sup> ενώ είχε αρκετά σημαντικότερες επιπτώσεις από τον αντίστοιχο αποκλεισμό του 1967. Στις ΗΠΑ προέκυψαν ανεπάρκειες στη διανομή πετρελαίου και η ισχυρότερη χώρα στον κόσμο ανακάλυψε για πρώτη φορά ότι ο καταναλωτικός τρόπος ζωής της

<sup>85</sup> “The Issue at Stake in the October War”, Journal of Palestine Studies, Vol. 3, No. 2, (Winter, 1974), σελ. 182

<sup>86</sup> «Αυτή τη φορά όμως το αραβικό εμπάργκο πετρελαίου οδήγησε σε τετραπλασιασμό της τιμής του στην παγκόσμια πετρελαϊκή αγορά», (βλ., Χ. Παπασωτηρίου, 2002, σελ.275)

μπορούσε να επηρεαστεί από τις αποφάσεις μικρότερων και πιο αδύναμων κρατών και από τα γεγονότα που διαδραματίζονταν μίλια μακριά.

Το 1967 υπήρχαν μεγαλύτερα αποθέματα πετρελαίου στον δυτικό κόσμο και οι ΗΠΑ παρήγαν όσο πετρέλαιο παρήγαν και τα αραβικά κράτη<sup>87</sup>. Από τις αρχές της δεκαετίας του '70, όμως, τα αποθέματα άρχισαν να ελαττώνονται και η παραγωγή στις ΗΠΑ να μειώνεται με γρήγορους ρυθμούς. Τα μισά αποθέματα πετρελαίου του κόσμου βρίσκονταν στην Μέση Ανατολή και με συνέπεια η διαπραγματευτική θέση των αραβικών κρατών να βελτιώνεται όλο και πιο πολύ.

Τον πόλεμο του Yom Kippur ακολούθησαν προσπάθειες επίτευξης ειρηνευτικών συμφωνιών ανάμεσα στα συμβαλλόμενα μέρη, με την συμβολή, πάντα των ΗΠΑ, οι οποίες αποσκοπούσαν στην εξομάλυνση των αραβοϊσραηλινών σχέσεων στην περιοχή. Το 1974 κλείστηκαν προσωρινές συμφωνίες ανάμεσα στο Ισραήλ και την Αίγυπτο και στο Ισραήλ και τη Συρία<sup>88</sup>, βάσει των οποίων άρχισε μια διαδικασία αποχώρησης ισραηλινών στρατευμάτων με αντάλλαγμα αραβικές εγγυήσεις ασφαλείας. Το Σεπτέμβριο του 1975 Ισραήλ και Αίγυπτος, υπό την καθοδήγηση του Kissinger, προέβησαν σε μια δεύτερη συμφωνία απεμπλοκής (Second Sinai Disengagement Agreement) η οποία έθετε τις βάσεις για τις μετέπειτα διαπραγματεύσεις ανάμεσα στα δύο κράτη.

Ακολούθησαν οι συμφωνίες του Camp David το 1978 και η υπογραφή, τον Μάρτιο του 1979, μιας επίσημης συνθήκης ειρήνης, υπό την αιγίδα του Προέδρου Carter<sup>89</sup>, στις οποίες θα γίνει εκτενέστερη αναφορά στο επόμενο κεφάλαιο. Συνοπτικά, οι συμφωνίες αυτές περιελάμβαναν διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες γινόταν έκκληση για την χορήγηση καθεστώτος αυτονομίας στους Παλαιστίνιους στη

<sup>87</sup> βλ., M. E. Yapp, σελ. 422

<sup>88</sup> Το 1974 υπογράφηκε ανάμεσα στο Ισραήλ και τη Συρία η «Συμφωνία για το Διαχωρισμό των Δυνάμεων» (Separation of Forces Agreement on the Golan Heights), για τα Υψώματα του Golan με τη διαμεσολάβηση των ΗΠΑ. ΙΣΤΑΜΕ, Μεσογειακό Παρατηρητήριο: Συρία, σελ. 57

<sup>89</sup> βλ., Henry Kissinger, σελ. 823

Δυτική Όχθη και στη Λωρίδα της Γάζας μέσω μιας ελεύθερα εκλεγμένης αυτοδιοικούμενης αρχής μέσα σε μια μεταβατική περίοδο πέντε ετών, με το πέρας της οποίας θα αποφασιζόταν το τελικό καθεστώς των κατεχόμενων περιοχών.

### **3.2) CAMP DAVID: Η ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΗΠΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ CARTER**

Η συνάντηση που κατέληξε στις συμφωνίες του 1978 και στην συμφωνία ειρήνης ανάμεσα στο Ισραήλ και την Αίγυπτο ξεκίνησε με πρωτοβουλία του Jimmy Carter και πραγματοποιήθηκε στη θερινή κατοικία του προέδρου των ΗΠΑ στο Camp David, από τις 5 έως τις 17 Σεπτεμβρίου. Κατά τη διάρκεια των συνομιλιών ο Carter κατάφερε να πείσει τους ηγέτες των δύο αντιμαχόμενων μερών να υπογράψουν μια συμφωνία ειρήνης ανάμεσα στις δύο χώρες και να συμφωνήσουν σε ένα πλαίσιο διαπραγματεύσεων για την ειρήνη στην Μέση Ανατολή.

Η συμφωνία ήταν αποτέλεσμα έντονων διαπραγματεύσεων υπό την επιρροή σειράς οικονομικών δέλεαρ και εσωτερικών πιέσεων και επιτεύχθηκε χάρη στην αμερικανική κυβέρνηση η οποία κατάφερε να φέρει τις δύο πλευρές στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων.

Για δύο εβδομάδες, περίπου, ο Sadat, ο Begin και ο Carter και ένας σημαντικός αριθμός συμβούλων διαπραγματεύονταν τον ορισμό ενός πλαισίου στο οποίο θα στηριζόταν μια ειρηνευτική συμφωνία. Η ισραηλινή πλευρά προσπαθούσε να διαχωρίσει το αιγυπτιακό από το παλαιστινιακό ζήτημα και ισχυριζόταν πως οποιαδήποτε συμφωνία της Αιγύπτου με το Ισραήλ θα σήμαινε, αυτομάτως, την ακύρωση των αιγυπτιακών δεσμεύσεων προς τα υπόλοιπα αραβικά κράτη για την συνεργασία τους σε μια πιθανή νέα αραβοϊσραηλινή σύγκρουση. Τα νομικίστικα

τεχνάσματα του Ισραήλ προκάλεσαν τη δυσαρέσκεια του Sadat. Ο Carter και οι σύμβουλοι του, τότε, αποφάσισαν να πάρουν το μέρος της αιγυπτιακής πλευράς σε μια προσπάθεια επίτευξης μιας οποιαδήποτε συμφωνίας που θα στήριζε το γόητρο των ΗΠΑ και αντιδρώντας στην συνεχώς απειλητική και υπεροπτική στάση που τηρούσε ο Begin από πριν ακόμα ξεκινήσει η διάσκεψη.

Οι τρεις ηγέτες συναντήθηκαν μόνο μια φορά κατά τη διάρκεια της διάσκεψης στο Camp David και η υπόλοιπη διαδικασία κύλησε με ελπιδοφόρες συναντήσεις του Carter με τον Sadat, και απογοητευτικές με τον αδιάλλακτο Begin. Όταν ο Carter διαπίστωσε πως θα ήταν εξαιρετικά δύσκολο να πείσει τον Begin να αποδεχτεί μια συμφωνία με τους όρους των ΗΠΑ και της Αιγύπτου επιχείρησε να αποσπάσει μιαν απάντηση του με άλλο τρόπο. Στις 15 Σεπτεμβρίου ο αμερικανός πρόεδρος ανακοίνωσε πως θα κήρυττε την λήξη της διάσκεψης τη νύχτα της 17<sup>ης</sup> ανεξάρτητα από το αν θα υπήρχε ή όχι αποτέλεσμα.

Το τέχνασμα του Carter είχε το επιθυμητό αποτέλεσμα. Ο Begin, μη θέλοντας να κατηγορηθεί ως ο υπεύθυνος της αποτυχίας της ειρηνευτικής διαδικασίας προέβη σε διαφορούμενες δηλώσεις για την αναβολή της κατασκευής νέων εγκαταστάσεων στην δυτική όχθη του Ιορδάνη ποταμού και σε δεσμεύσεις για την ισραηλινή αποχώρηση από την Χερσόνησο του Sina και την εγκατάλειψη των ισραηλινών εγκαταστάσεων εκεί. Από την πλευρά του ο Sadat αποδέχθηκε την υπογραφή μιας ξεχωριστής συμφωνίας ειρήνης με το Ισραήλ. Η συμφωνία Αιγύπτου- Ισραήλ επιτεύχθηκε, τελικά, στις 17 Σεπτεμβρίου του 1978 και η επίσημη τελετή για την υπογραφή της πραγματοποιήθηκε στις 29 Μαρτίου του 1979.

Οι ΗΠΑ υποσχέθηκαν στο Ισραήλ, προς υλοποίηση των συμφωνηθέντων στο Camp David, την παροχή οικονομικής βοήθειας της τάξεως των 2 εκατομμυρίων (\$), για την κάλυψη του κόστους αποχώρησης των ισραηλινών στρατευμάτων από το

Sina, και τον ορισμό μιας διεθνούς ειρηνευτικής δύναμης που θα τα αντικαθιστούσε μετά την ολοκλήρωση της αποχώρησης το 1982.

Σε ένα συμπληρωματικό της ειρηνευτικής συμφωνίας έγγραφο το Ισραήλ και η Αίγυπτος άφηναν ανοιχτό για μελλοντικές συζητήσεις το ζήτημα της κυριαρχίας στη Δυτική Όχθη και δεσμεύονταν να διαπραγματευθούν την πλήρη αυτονομία των Παλαιστινίων που ζούσαν εκεί. Το καθεστώς της Δυτικής Όχθης θα οριζόταν μετά από μια πενταετή περίοδο αυτονομίας. Τον Μάιο του 1980, που όπως είχε προγραμματιστεί θα πραγματοποιούνταν οι συνομιλίες για μια τελική συμφωνία όσον αφορά στην αυτονομία της Δυτικής Όχθης, ο εκπρόσωπος των ΗΠΑ, Sol Linowitz, δήλωσε πως η επίτευξη της δεν άπτονταν των δυνατοτήτων του.

Η επίτευξη της ειρηνευτικής συμφωνίας του Ισραήλ με την Αίγυπτο το 1978 στο Camp David οφείλεται σε δύο, κυρίως, παράγοντες. Πρώτον, στις αμερικανικές πιέσεις και τα ανταλλάγματα που προσέφεραν οι ΗΠΑ και στις δύο πλευρές, επιθυμώντας την ταχεία επίλυση της διαμάχης που προκαλούσε την άνοδο των τιμών του πετρελαίου παγκοσμίως. Δεύτερον, στο γεγονός πως το Ισραήλ προτιμούσε τις συνομιλίες σε διμερές παρά σε διεθνές επίπεδο, ως πιο αποτελεσματικές και πλέον κατάλληλες για την προστασία των συμφερόντων του<sup>90</sup>.

Η συμμετοχή των ΗΠΑ στη διαπραγματευτική διαδικασία στο Camp David απέδειξε πως, σε κάποιο βαθμό, ήταν ικανές να καθιερώσουν μια νέα βάση στην Μέση Ανατολή ενώ, ταυτόχρονα, ενδυνάμωναν τις σχέσεις τους με το Ισραήλ. Το πιο σημαντικό συμπέρασμα, ωστόσο, που μπορούμε να εξάγουμε είναι πως στο Camp David η κυβέρνηση των ΗΠΑ απέδειξε πως έχει την ικανότητα να επηρεάσει τις πολιτικές ενέργειες του Ισραήλ όταν τα εθνικά συμφέροντα το απαιτούν.

<sup>90</sup> Τους δύο αυτούς παράγοντες αναφέρουν οι Milton-Edwards και Hinchliffe στο «Conflicts in the Middle East since 1945» ως υπεύθυνους για την πρόοδο στη διαδικασία επίλυσης της αραβοϊσραηλινής διαμάχης. (σελ.19-20)



**4) ΕΙΣΒΟΛΗ ΣΤΟ ΛΙΒΑΝΟ (1982)**

Οι Ισραηλινές εγκαταστάσεις κοντά στα νότια σύνορα με τον Λίβανο βρίσκονταν από το 1970 εκτεθειμένες σε επιθέσεις από την PLO. Σε τρεις περιπτώσεις, το 1970, το 1972 και το 1978, το Ισραήλ ανταπέδωσε με από ξηράς επιχειρήσεις που διεξήχθησαν στον ποταμό Litani. Οι κάτοικοι του Νοτίου Λιβάνου, ενοχλημένοι από την μετατροπή της περιοχής σε πεδίο μάχης από την PLO, με στρατιωτικό εξοπλισμό και εκπαίδευση από το Ισραήλ, δημιούργησαν μια πολιτοφυλακή υπό την ηγεσία του Saad Haddad, ταγματάρχη του Λιβανικού στρατού. Το Ισραήλ επέκτεινε την υποστήριξη του και σε άλλες χριστιανικές πολιτοφυλακές, συμπεριλαμβανομένου και του κινήματος των Φαλαγγιτών (Phalangist movement) του Pierre Jumayyil (ή Gemayel).

Ένας παράγοντας που περιέπλεκε την κατάσταση ήταν η παρουσία του Συριακού στρατού με την ανοχή του Ισραήλ και με την προϋπόθεση ότι τα συμφέροντα του στο νότιο Λίβανο δεν απειλούνταν.

Η ισραηλινή κυβέρνηση απέρριπτε συνεχώς τις εκκλήσεις των Χριστιανών Μαρονιτών να επέμβει στρατιωτικά και να εκδιώξει την PLO και τις Συριακές δυνάμεις από την περιοχή. Ωστόσο, ο Bashir, γιος του Gemayel, αποφασισμένος να προκαλέσει την εμπλοκή του Ισραήλ ενάντια στη Συρία, οργάνωσε το 1981 ένα επεισόδιο στην πόλη Zahlah χρησιμοποιώντας 100 Φαλαγγίτες πολιτοφύλακες με προορισμό να επιτεθούν σε συριακές θέσεις. Ο Gemayel έπεισε, τότε, το Ισραήλ να τηρήσει παλαιότερη υπόσχεση για πραγματοποίηση από αέρος επιθέσεων με αποτέλεσμα την κατάρριψη δύο συριακών ελικοπτέρων.

Ο Σύριος Πρόεδρος απάντησε στο χτύπημα τοποθετώντας κοντά στην Zahlah πυραύλους SA-6 εδάφους-αέρος και στα σύνορα από την πλευρά της Συρίας

πυραύλους SA-6 εδάφους- αέρος αλλά και εδάφους- εδάφους. Παρά την εγκατάλειψη της Zahlah από τους Φαλαγγίτες, οι Συριακοί αντιαεροπορικοί πύραυλοι παρέμειναν εγκατεστημένοι στον Λίβανο γεγονός που θεωρήθηκε από το Ισραήλ ως μια απαράδεκτη παραβίαση της ισορροπίας δυνάμεων στην περιοχή.

Την ίδια χρονική περίοδο το Ισραήλ πραγματοποιούσε προληπτικούς βομβαρδισμούς και αεροπορικές επιθέσεις για να αποτρέψει τρομοκρατικές επιθέσεις από την PLO σε εγκαταστάσεις στη Γαλιλαία, στο βόρειο Ισραήλ. Η PLO ανταπέδωσε με βομβαρδισμούς Ισραηλινών πόλεων στην Άνω Γαλιλαία και σε παράκτιες περιοχές, ειδικά μετά από μια καταστρεπτική ισραηλινή αεροπορική επιδρομή σε μια πυκνοκατοικημένη γειτονιά στην Δυτική Βηρυτό κατά την οποία 100 κάτοικοι σκοτώθηκαν και περισσότεροι από 600 τραυματίστηκαν.

Τον Ιούλιο του 1981 ο Ειδικός Πρεσβευτής των ΗΠΑ στην Μέση Ανατολή Philip Habib διαπραγματεύθηκε μια συμφωνία ανακωχής. Κατά τη διάρκεια της ανακωχής ο ηγέτης της PLO Yasir Arafat ενίσχυσε τη θέση του αγοράζοντας ρουκέτες και απαρχαιωμένα τανκ Σοβιετικής κατασκευής. Οι δυνάμεις που βρίσκονταν υπό την ηγεσία του, δηλαδή ο Παλαιστινιακός Απελευθερωτικός Στρατός (Palestinian Liberation Army- PLA), μετατράπηκαν από μια αποκεντρωμένη συνάθροιση ομάδων τρομοκρατών και ανταρτών σε πραγματικό εθνικό στρατό.

#### **4.1) Η ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΕΠΙΘΕΣΗΣ**

Η αφορμή που περίμενε το Ισραήλ για να εξαπολύσει την επίθεση που τόσο καιρό προετοίμαζε δόθηκε όταν τον Ιούνιο του 1982 τρομοκράτες από την αποσχισθείσα από την PLO οργάνωση Abu Nidal τραυμάτισαν σοβαρά τον Ισραηλινό πρέσβη στο Λονδίνο σε μια επίθεση δολοφονίας. Η εξουσιοδότηση που

δόθηκε από το ισραηλινό υπουργικό συμβούλιο για την εισβολή, η οποία ονομάστηκε Επιχείρηση Ειρήνη για την Γαλιλαία (Operation Peace for Galilee), έθετε αυστηρούς περιορισμούς. Ο IDF δεν επιτρεπόταν να προχωρήσει πέρα από τα 40 χιλιόμετρα μέσα στον Λίβανο, η επιχείρηση θα έπρεπε να διαρκέσει μόνο 24 ώρες, δεν προβλεπόταν καμία επίθεση ενάντια σε συριακές δυνάμεις και, τέλος, δεν προβλεπόταν προσέγγιση της Βηρυτού.

Για τον πρωθυπουργό Begin και τον Υπουργό Αμύνης Sharon η εισβολή θα εξυπηρετούσε τα επεκτατικά σχέδια του Ισραήλ για προσάρτηση των κατεχόμενων εδαφών της Δυτικής Όχθης και της Γάζας και θα απέκλειε κάθε πιθανότητα δημιουργίας ενός Παλαιστινιακού κράτους<sup>91</sup>.

Οι δυνάμεις ξηράς του IDF, εκμεταλλευόμενες την στάση ουδετερότητας που είχε επιλέξει να κρατήσει η Αίγυπτος και αφού πήραν την έγκριση από τον τότε αμερικανό Υπουργό εξωτερικών Alexander Haig, εισέβαλαν στον Λίβανο στις 6 Ιουνίου του 1982 και σε αντίθεση με τους προβλεπόμενους από τον σχεδιασμό της επίθεσης περιορισμούς σύντομα εισέβαλαν και κατέλαβαν και την Βηρυτό. Πέντε μεραρχίες και δύο ενισχυμένες μονάδες, μεγέθους ταξιαρχίας, πραγματοποίησαν την επίθεση. Παράλληλα ξεκινούσε η πολιορκία της κυρίως Μουσουλμανικής Δυτικής Βηρυτού, όπου οι Παλαιστίνιοι και το Λιβανέζικο Εθνικό Κίνημα (Lebanese National Movement) πολεμούσαν μαζί την στιγμή που οι Φαλαγγίτες στήριζαν τον IDF στην προσπάθεια του να εκδιώξει την PLO. Την χρονική αυτή περίοδο, στην πολιορκούμενη Δυτική Βηρυτό, εκτός από τους έξι χιλιάδες αντάρτες της PLO, βρίσκονταν περίπου μισό εκατομμύριο Λιβανέζοι και Παλαιστίνιοι πολίτες και κάθε μέρα περίπου 200-300 από αυτούς σκοτώνονταν στους βομβαρδισμούς.

---

<sup>91</sup> Robert R. Bowie, The Israelis, the Palestinians and the US, Journal of Palestine Studies, Vol. 11, No. 4, (Summer- Autumn 1982), σελ. 258

Στον δυτικό άξονα δύο μεραρχίες συνέκλιναν στο Tyre και προχώρησαν βόρεια κατά μήκος του παράκτιου αυτοκινητόδρομου προς τη Σιδώνα, όπου επρόκειτο να ενωθούν με μια μονάδα αμφίβιων καταδρομών η οποία είχε διασφαλίσει ένα προγεφύρωμα βόρεια της πόλης. Τον κεντρικό τομέα μια τρίτη μεραρχία κινήθηκε διαγώνια κατά μήκος του νοτίου Λιβάνου, κατέκτησε το Κάστρο Beaufort το οποίο βρισκόταν υπό Παλαιστινιακή κατοχή και κατευθύνθηκε δυτικά προς της Σιδώνα όπου και συνδέθηκε με τις παράκτιες δυνάμεις σε μια κυκλωτική κίνηση.

Η PLO ήταν η μόνη δύναμη που αντιστάθηκε στην προέλαση του IDF στον Λίβανο. Παρά το γεγονός ότι πολλοί αξιωματικοί της PLO τράπηκαν σε φυγή εγκαταλείποντας τους στρατιώτες τους η παλαιστινιακή αντίσταση αποδείχθηκε ιδιαίτερα ανθεκτική.

Στον ανατολικό τομέα δύο ισραηλινές μεραρχίες κινήθηκαν κατευθείαν βόρεια προς την περιοχή που βρισκόταν υπό την κατοχή των Συριακών δυνάμεων για να εξασφαλίσει τον έλεγχο του στρατηγικής σημασίας αυτοκινητοδρόμου Βηρυτού-Δαμασκού. Ωστόσο, μια ταξιαρχία Συρίων καταδρομέων έστησαν ενέδρα στις Ισραηλινές δυνάμεις σε ορεινή περιοχή 5 χιλιόμετρα από τον αυτοκινητόδρομο. Επίσης, το ισχυρό αεροπορικό αμυντικό σύστημα της Συρίας απέτρεψε την από αέρος ισραηλινή επίθεση σε οχυρωμένες Συριακές θέσεις δεν κατάφερε όμως να εμποδίσει την αιφνιδιαστική επίθεση στις συριακές εγκαταστάσεις στην κοιλάδα της Βίγα όπου οι ισραηλινοί κατέστρεψαν δεκαεπτά από τις δεκαεννέα πυροβολαρχίες.

Η διεθνής κοινότητα παρακολουθούσε αδύναμη να αντιδράσει και υπνωτισμένη από τη βιαιότητα που διέκρινε τις ισραηλινές δραστηριότητες τα όσα διαδραματίζονταν στον Λίβανο κατά την ισραηλινή εισβολή του 1982 και τους συνεχείς βομβαρδισμούς των κατοικημένων περιοχών από τον IDF. Η Ευρωπαϊκή

Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ καταδίκασαν τις ενέργειες του IDF, ενώ οι ΗΠΑ διαμαρτύρονταν μάταια στους προστατευόμενους τους<sup>92</sup>.

#### 4.2) ΜΕΤΑ ΤΗ ΛΗΞΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ “PEACE FOR GALILEE”

Στις 11 Ιουνίου, και ενώ ο IDF βρισκόταν πολύ κοντά στον αυτοκινητόδρομο Βηρυτού- Δαμασκού και ετοιμαζόταν να κάνει το αποφασιστικό βήμα, το Ισραήλ αναγκάστηκε υπό πολιτική πίεση να συμφωνήσει σε ανακωχή υπό την αιγίδα των ΗΠΑ.

Ο George Shultz, ο οποίος διαδέχθηκε τον Haig στο υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ, σε συνεργασία με τον ειδικό απεσταλμένο στην περιοχή, Philip Habib, επιτόνησαν ένα σχέδιο εκκένωσης της Βηρυτού από την PLO υπό την προστασία μιας πολυεθνικής δύναμης που θα αποτελείτο από Αμερικανούς, Γάλλους και Ιταλούς πεζοναύτες<sup>93</sup>. Στις 30 Αυγούστου του 1982 η PLO αποδέχθηκε την ήττα της και η ηγεσία της μαζί με τους αντάρτες έφυγαν από τον Λίβανο και τότε ακολούθησε και η αποχώρηση της πολυεθνικής δύναμης. Ο Arafat έφυγε για την Τυνησία μαζί με ολόκληρο το δίκτυο της PLO. Η αποχώρηση της PLO, ωστόσο, δεν σήμανε και το τέλος της σύγκρουσης του Ισραήλ με τους Παλαιστίνιους στον Λίβανο.

Από πλευράς των ΗΠΑ, με την παρότρυνση του Shultz και την συγκατάθεση από τον Πρόεδρο Reagan, επιχειρήθηκε η επανεκκίνηση των ειρηνευτικών διαδικασιών. Την 1<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου του 1982 ο Shultz πρότεινε μια ειρηνευτική συμφωνία του τύπου «ειρήνη με αντάλλαγμα γη» σύμφωνα με την οποία το Ισραήλ

<sup>92</sup> βλ., Milton-Edwards & Hithcliffe, σελ. 18

<sup>93</sup> βλ., Robert D. Schylzinger, σελ. 342-3

θα παρέδιδε τη Δυτική Όχθη σε μια Παλαιστινιακή «πατρική γη σε συνομοσπονδία με την Ιορδανία» με αντάλλαγμα ασφάλεια και φυσιολογικές σχέσεις με τους γείτονες τους. Όμως, άλλη μια προσπάθεια ειρηνικής διευθέτησης της αραβοϊσραηλινής διαμάχης έπεσε στο κενό, καθώς και το Ισραήλ και τα Αραβικά κράτη αρνήθηκαν να αποδεχθούν το σχέδιο του Shultz<sup>94</sup>.

Λίγες μόλις εβδομάδες μετά, ξέσπασαν στο Λίβανο, για μια ακόμη φορά, βίαιες συγκρούσεις με αφορμή τη δολοφονία του Gemayel στις 14 Σεπτεμβρίου, ο οποίος είχε μόλις εκλεγθεί Πρόεδρος της χώρας. Την επόμενη κιόλας μέρα της δολοφονίας ο Ισραηλινός στρατός κατέλαβε τη Μουσουλμανική δυτική Βηρυτό και στις 16 και 17 Σεπτεμβρίου οι Φαλαγγίτες σύμμαχοι του προέβησαν στην σφαγή περίπου δύο χιλιάδων αμάχων, γυναικών, παιδιών και ηλικιωμένων στις προσφυγικές κατασκηνώσεις της Sabra και της Shatilla. Αμέσως μετά τα αιματηρά αυτά γεγονότα η πολυεθνική δύναμη των Αμερικανών, Γάλλων και Ιταλών πεζοναυτών επέστρεψε για αόριστο χρονικό διάστημα. Αυτό ήταν και το τραγικό τέλος της πρώτης φάσης του πολέμου στον Λίβανο. Υπό τη διεθνή πίεση που του ασκήθηκε το Ισραήλ, τελικά, αποσύρθηκε εν μέρει από τη χώρα και συνέχισε την κατοχή των περιοχών νότια του ποταμού Litani. Η δεύτερη φάση θα ξεκινούσε τώρα με την ισραηλινή κατοχή του Νοτίου Λιβάνου η οποία θα έληγε το 2000.

Οποιαδήποτε πρόοδος σημειώθηκε στην συγκεκριμένη διαμάχη μπορεί να αποδοθεί κυρίως στην επιρροή και τις πιέσεις που ασκούσαν και εξακολουθούν να ασκούν οι ΗΠΑ και στις εγγυήσεις που έδιναν για παραχωρήσεις από πλευράς του Ισραήλ καθώς και στις οικονομικές «ανταμοιβές» προς όποιο εμπλεκόμενο μέρος διακινδύνευε να συμμετάσχει στη ειρηνευτική διαδικασία.

---

<sup>94</sup>βλ., Robert D. Schylzinger, σελ. 343

## ΕΝ ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΙ: ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΩΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΪΣΡΑΗΛΙΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Οι ΗΠΑ έχουν δώσει ιδιαίτερη βαρύτητα στην σχέση τους με το Ισραήλ και επενδύουν πολλά, από οικονομικής αλλά και διπλωματικής απόψεως, στην συνεργασία και την συμμαχία με αυτό. Είναι, ωστόσο, εύλογο το ερώτημα κατά πόσον αυτό είναι επωφελές για τα αμερικανικά συμφέροντα ή όχι.

Οι πρόσφατες πολιτικές εξελίξεις, η καταστροφή του Ιράκ και ο πόλεμος στον Λίβανο, δημιουργούν την ανάγκη βελτίωσης της εικόνας των ΗΠΑ στον αραβικό και ισλαμικό κόσμο ενώ οι υποθέσεις κατασκοπίας ενάντια στις ΗΠΑ που σχετίζονται με το Ισραήλ, η αγνόηση από πλευράς του των αμερικανικών αιτημάτων και συμφερόντων και η αθέτηση των διμερών συμφωνιών, προκαλούν την αίσθηση πως οι ΗΠΑ θα πρέπει να αναθεωρήσουν την πολιτική τους για την Μέση Ανατολή.

Τα αμερικανικά συμφέροντα που διακυβεύονται στην Μέση Ανατολή είναι ζωτικής σημασίας για την ασφάλεια αλλά και τη διατήρηση της ηγεμονίας των ΗΠΑ. Για αυτόν τον λόγο, πρωταρχικής σημασίας για τις ΗΠΑ θα έπρεπε να είναι η επίτευξη της ειρήνης στην περιοχή η οποία θα εξυπηρετεί, όχι μόνο τα αμερικανικά αλλά και τα ισραηλινά συμφέροντα.

Για τους Mearsheimer και Walt, η λάθος πολιτική προσέγγιση της κατάστασης στην Μέση Ανατολή από τις ΗΠΑ οφείλεται στην μεγάλη επιρροή του ισραηλινού λόμπι το οποίο έχει κατορθώσει να θέσει τα ισραηλινά συμφέροντα πάνω από τα αμερικανικά. Συνοπτικά, ισχυρίζονται πως οι αμερικανικές κυβερνήσεις των τελευταίων πολλών δεκαετιών, βρίσκονταν, και εξακολουθούν να βρίσκονται, παγιδευμένες από το πανίσχυρο ισραηλινό λόμπι και αγνοούν τα εθνικά συμφέροντα των ΗΠΑ και την ανάγκη ειρήνευσης στην Μέση Ανατολή, η τεταμένη κατάσταση

στην οποία βρίσκεται μπορεί να προκαλέσει γενικευμένη ανάφλεξη, και αφοσιώνονται σε μια εξωτερική πολιτική η οποία ανταποκρίνεται αποκλειστικά στην agenda του λόμπι.

Υπάρχει, ωστόσο, και η αντίθετη άποψη, ένας από τους εκφραστές της οποίας είναι ο Noam Chomsky, σύμφωνα με την οποία οι ΗΠΑ όχι μόνο δεν ελέγχονται από το ισραηλινό λόμπι αλλά εκμεταλλεύονται το Ισραήλ και τα υπόλοιπα κράτη της Μέσης Ανατολής για τα δικά τους, αποκλειστικά, συμφέροντα.

Η αλήθεια, πιθανώς, να βρίσκεται κάπου ανάμεσα στις δύο αντικρουόμενες απόψεις. Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε, βάσει των δεδομένων που έχουμε στη διάθεση μας, πως πρόκειται για μια σχέση αμοιβαίας εκμετάλλευσης και ταυτόχρονα αναγκαίας και στενής συνεργασίας. Οι ΗΠΑ έχουν ανάγκη από έναν ισχυρό σύμμαχο και συνεργάτη σε μια εχθρική περιοχή ζωτικής σημασίας, και το Ισραήλ, το οποίο είναι περικυκλωμένο από εχθρούς, χρειάζεται έναν ισχυρό σύμμαχο και προστάτη.

Ακόμα και να αρνηθούμε την άποψη των Mearsheimer και Walt περί παγίδευσης των ΗΠΑ από το ισραηλινό λόμπι, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε πως, όντως, σε πολλούς τομείς και με ποικίλους τρόπους το λόμπι καταφέρνει σε σημαντικό βαθμό την υλοποίηση των στόχων του. Η οικονομική και πολιτική δύναμη και η συνοχή της αμερικανοεβραϊκής κοινότητας σε συνδυασμό με το οργανωμένο ισραηλινό λόμπι θα συνεχίζει για καιρό ακόμα να επηρεάζει τις ΗΠΑ.

Οι εντάσεις που συνεχίζονται στην Μέση Ανατολή και σταδιακά παρασύρουν το Ιράν και τη Συρία προκαλούν το ενδιαφέρον και την εμπλοκή των ΗΠΑ την οποία και το Ισραήλ θα προσπαθήσει για μια ακόμη φορά να εκμεταλλευθεί προς όφελος του. Οι ΗΠΑ θα χρησιμοποιήσουν το Ισραήλ για να αντιμετωπίσουν την ανάπτυξη πυρηνικών οπλοστασίων στην περιοχή και το Ισραήλ με τη σειρά του θα εκμεταλλευτεί της ευκαιρίας και θα αυξήσει τα αιτήματα του προς τις ΗΠΑ.



Η τρομοκρατία, η οποία αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που οι ΗΠΑ έχουν δεσμευτεί να αντιμετωπίσουν, αντί να απομακρύνει τις ΗΠΑ από το Ισραήλ, το οποίο αποτελεί στόχο για την ισλαμική τρομοκρατία, τις έφερε κοντά σε μια «σταυροφορία» η οποία κανείς δεν ξέρει πότε και πως θα λήξει. Σε αυτό το ερώτημα θα δοθεί απάντηση μόνο όταν μια από τις δύο πλευρές απαρνηθεί τη βία, κάτι που φαντάζει και είναι ουτοπικό.

Όσο δεν υπάρχει ειρήνη στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και όσο οι πολύτιμες για τις ΗΠΑ πετρελαϊκές πηγές δεν είναι ασφαλής και βρίσκονται υπό τον έλεγχο αραβικών δυνάμεων, η αμφίδρομη αυτή σχέση με το Ισραήλ θα συνεχίζεται και θα ανοίγει καινούρια μέτωπα, και θα προκαλεί νέες εντάσεις έως ότου οι ΗΠΑ χρησιμοποιήσουν την μεγάλη τους δύναμη για πραγματικά ειρηνικούς σκοπούς.

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

### Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

- Κωνσταντίνος Λυμπερόπουλος, Η Σύγκρουση: Η Ισλαμική Πρόκληση και οι Στρατηγικές της Δύσης, Αθήνα, Σιδέρης, 2000
- Χρήστος Η. Χαλαζιάς, Το Ισραηλινό Λόμπι στις ΗΠΑ, Αθήνα, Antilogos, 2006
- Παπασωτηρίου, Χαράλαμπος, Αμερικανικό Πολιτικό Σύστημα και Εξωτερική Πολιτική: 1945- 2002, Αθήνα, Ποιότητα, 2005
- Noam Chomsky, Μοιραίο Τρίγωνο: οι ΗΠΑ, το Ισραήλ και οι Παλαιστίνιοι, Αθήνα, Λιβάνης, 2002
- John Mearsheimer & Stephen Walt, Το Ισραηλινό Λόμπι και Η πολιτική των ΗΠΑ, Αθήνα, Θύραθεν, 2006
- Henry Kissinger, Διπλωματία, Αθήνα, Νέα Σύνορα: Λιβάνης, 1995
- ΙΣΤΑΜΕ, Μεσογειακό Παρατηρητήριο: Συρία

### Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Milton-Edwards, Beverley and Hindhcliffe, Peter, Conflicts in the Middle East since 1945, London, Routledge, 2002.
- Anthony Freeman, Making the Modern World, Africa and the Middle East, , “Israel”, Longman, 1974
- Lewis, J. Paper, John F. Kennedy: The Promise and the Performance, New York, 1987
- Robert D. Schylzinger, US Diplomacy since 1900, New York, Oxford University Press, 1998
- John Spanier, American Foreign Policy since World War II, Praeger University Press series, 1962
- Margaret Truman, Harry S. Truman, New York, 1993
- M.E.Yapp, A history of the Near East: The Near East since the First World War. A history to 1995, Longman, 1998

**Μελέτες - Έρευνες – Εκθέσεις**

- CRS Issue Brief for Congress, Carol Migdalovitz, Foreign Affairs, Defense, and Trade Division, The Middle East Peace Talks, (updated June 10, 2005)
- CRS Issue Brief for Congress, Carol Migdalovitz, Israel: Background and Relations with the United States, (updated May 18, 2006),
- CRS Report for Congress, Carol Migdalovitz, Israel: Background and Relations with the United States, (updated, April 30, 2007)
- Peter L. Hahn, The Suez Crisis that Changed the Balance of Power in the Middle East, eJournal USA, April 2006
- Library of Congress, Global Anti-Semitism Awareness Act of 2004 (Introduced in House)
- Lenore G. Martin, “Assessing the Impact of U.S.- Israeli Relations on the Arab World”, (July, 2003)
- Chaplain (LTC) Rob Noland, The US National Security Strategy: The US Role in the Israel-Palestine Conflict, USAWK Strategy Research Project, US Army War College, (2005)
- Stephen Zunes, The Strategic Functions of U.S. Aid to Israel, Washington Report on Middle East Affairs, U.S. Financial Aid to Israel: Figures, Facts, and Impact.
- U.S. Department of State, Bureau of Near Eastern Affairs, May 2006, “Background Note:Israel

**Άρθρα**

- Μανώλης Π. Κυπραίος, «Το στρατιωτικό σύμφωνο ΗΠΑ-Ισραήλ», τ. 302, ΜΑ, 30-7-2001, Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων
- Χ. Παπασωτηρίου, Η υψηλή στρατηγική των ΗΠΑ στον «πόλεμο κατά της τρομοκρατίας», Γεωστρατηγική, ΙΑΑ, τ. 6, (Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 2004)
- Shirl McArthur, A Conservative Total for U.S. Aid to Israel: \$91 Billion- and Counting, Washington Report on Middle East Affairs, December 2000
- Robert R. Bowie, The Israelis, the Palestinians and the US, Journal of Palestine Studies, Vol. 11, No. 4, (Summer- Autumn 1982)

- R. Hair Dekmejian & Angelos Themelis, Ethnic Lobbies in US Foreign Policy, Institute of International Relations
- Shai Fedman, ‘The Bombing of Osiraq- Revisited’, International Security, vol.7, No.2, (Autumn 1982)
- Douglas Little, “The Making of a Special Relationship: The United States and Israel, 1957-1968”, International Journal of Middle East Studies, Vol. 25, No. 4, (November, 1993)
- Avi Shlaim, The Impact of US Policy in The Middle East, Journal of Palestine Studies, Vol. 17, No. 2, (Winter, 1988)
- “The Issue at Stake in the October War”, Journal of Palestine Studies, Vol. 3, No. 2, (Winter, 1974)
- Martha Wenger, “US Aid to Israel: From Handshake to Embrace”, Middle East Report, No. 164/165, Intifada Year Three. (May - Aug., 1990),

#### **Πηγές από το διαδίκτυο**

- [www.jstor.org](http://www.jstor.org)
- [www.state.gov](http://www.state.gov)
- [www.firstgov.gov](http://www.firstgov.gov)
- <http://usinfo.state.gov/journals/itps/0406/ijpe/hahn.htm>
- <http://www.history.navy.mil/nan/1997/0197/contents.htm>
- [http://en.wikipedia.org/wiki/Arab-Israeli\\_conflict](http://en.wikipedia.org/wiki/Arab-Israeli_conflict)
- <http://www.acid.org/artman/publish>
- <http://www.scholars.nus.edu.sg.html>